

УЗ
УЯ84

ТАФАККУР ТУҲФАЛАРИ

АҲМАД ЯССАВИЙ
СУЛАЙМОН БОҚИРҒОНИЙ

ҲАҚМАТЛАР

УЗБ
Я84

ТАФАККУР ТУҲФАЛАРИ

АҲМАД ЯССАВИЙ
СУЛАЙМОН БОҚИРҒОНИЙ

ҲИКМАТЛАР

ТОШКЕНТ – «О‘ЗБЕКISTON» – 2013

УЎК: 821.512.133-1

КБК 84(5Ў)6

Я 84

Тузувчи, сўзбоши ва изоҳлар муаллифи:

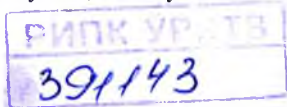
Эргаш ОЧИЛОВ,

филология фанлари номзоди

Аҳмад, Яссавий

Я 84   Ҳикматлар / А. Яссавий, С. Боқирғоний; тузувчи Э.Очилов). – Т.: «Ўзбекистон», 2013. – 272 б.

Аҳмад Яссавий ва Сулаймон Боқирғоний ҳикматлари асрлар давомида туркий халқлар орасида машҳур бўлиб, оғзаки ва ёзма шаклда кенг тарқалган. Икки забардаст шайх-шоирнинг абадиятга дахлдор кенг ва теран тафаккури маҳсули бўлмиш ушбу ҳикматлар тўплами туркий адабиётда ҳикмат айтиш анъанасини бошлаб берган «Туркистон мулкининг шайх ул-машойихи» Хожа Аҳмад Яссавий «Девони ҳикмат» асарининг турли нашрлари ва «Фақрнома» рисоласи, унинг содиқ шогирди ва собит сафдоши, Ҳаким ота номи билан шуҳрат тутган Сулаймон Боқирғонийнинг «Боқирғон китоби» ичида келган дурдона фикрлари асосида тузилди. Инсоний комилликка даъват, эзгу ахлоқ ташвиқию ёмон хулқлар танқиди, дунё, нафс мазаммати, панд-насихат, фалсафий муҳокама-мушоҳада етакчи ўрин тутган гўзал шакл, равон услуб, содда тилдаги чуқур мазмунли бадий юксак бу ҳикматлар кенг ўқувчилар оммасига манзур бўлади, деган умиддамиз.

УЎК: 821.512.133-1

КБК 84(5Ў)6

ISBN 978-9943-01-948-5

© «O'ZBEKISTON» НМИУ, 2013

АХМАД ЯССАВИЙ

МАЪНО СИРЛАРИ

Алишер Навоий «Туркистон мулкининг шайх ул-машойихи» деб таърифлаган Хожа Аҳмад Яссавий XI асрнинг иккинчи ярмида Сайрамда – маърифат ва футувват ахлидан бўлмиш Шайх Иброҳим оиласида дунёга келади. Унинг вафот этган йили барча илмий адабиётларда 1166–1167 йил деб белгиланган ва бу борада слимларнинг қарашларида ихтилоф йўқ. Лекин туғилган йили аниқ эмас. Бунинг сабаби улуғ авлиёнинг ҳаёти ва фаолияти афсона-ривоятларга йўғрилиб, қанча яшагани турли-туман талқин қилиниб келинаётганидир. Уни 120, 125, ҳатто 130 йил умр кўрган дейдилар. У 63 ёшга тўлганида, ер юзида Пайғамбардан узоқ яшашга андиша қилиб, бир чиллахона қаздиради ва умрининг охиригача ташқарига чиқмай, ўша жойда ҳаёт кечиради. «Лекин у ер остига кирганда ҳам дунёвий ишлардан воз кечмаган: унинг олдига турли ерлардан олимлар ва бошқа (унинг ақидалари билан кизиққан) шахслар келиб-кешиб турганлар, шоир улар билан суҳбатлар ўтказган»¹.

¹ Рустамов Э. Аҳмад Яссавий ҳикматларида тарих ва ҳаёт садоси // «Ўзбек тили ва адабиёти», 1972, 4-сон, 23-бет.

Хожа Аҳмаднинг онаси Шайх Иброҳимнинг халифаси Мусо Шайхнинг қизи Ойша хотун эди (Уни Қорасоч момо ҳам дейдилар). Демак, у ҳам ота, ҳам она томонидан шайхзодадир. Бундан ташқари, Аҳмад Сайрамдаги аждодларини Ҳазрат Алига боғлайдиган хожалар сулоласига мансуб. У оилада иккинчи фарзанд ҳисобланади. Гавҳари Шахноз исмли онаси бўлган. Аҳмад туғилгандан кўп ўтмай онаси, етти ёшида эса отаси дунёдан ўтиб, унинг тарбияси онаси Гавҳари Шахноз зиммасига тушади. Кейин улар Ясси шахрига кўчиб боришади ва шу ерда у тариқат йўлидаги илк устози Арслонбоб билан учрашади. Бу ҳақда унинг ўзи кейинчалик ҳикматларида шундай ёзган эди:

*Етти ёшда Арслон бобом излаб топти,
Хар сир кўруб, парда бирла буқуб ёпти,
Биҳамдуллоҳ, кўрдум, деди, изим ўпти...*

Маълумки, тариқат талабига кўра, солик бирор етук шайхга қўл бериб, унинг раҳнамолигида риёзат босқичларини босиб ўтади. Лекин баъзи сўфийлар бунга эҳтиёж сезмайдилар. Чунки уларни Хизр алайҳиссалом, Муҳаммад алайҳиссалом ёки ўтган буюк авлиёлардан бирининг руҳи ғойибона тарбиялайди. Бу ходиса тасаввуфда увайсийлик деб аталади. Сабаби – яманлик дарвеш Увайс Қараний Муҳаммад алайҳиссалом руҳидан ғойибона тарбия олган. Бу – шунга ишора.

Чунончи: «Шайх Мансур Халлож нури юз элик йилдин сўнгра Шайх Фаридиддин Аттот руҳиға тажаллий қилди ва онинг мураббийси бўлубдур»¹, – деган эди Жалолиддин Румий. Ёки Хожа Баҳоуддин Накшбанд Абдулхолик Гиждувоний руҳидан тарбия топгани маълум. Иброхим Адҳам, Абусаид Абулхайр, Абулҳасан Харақоний, Абулқосим Журжоний, Нажмиддин Кубро каби улўф зотлар ҳам айнан увайсийлик орқали камолотга эришганлар.

Аҳмад Яссавий ҳам увайсий шайхлар сирасига киради. Ривоят қилишларича, Мухаммад алайҳиссалом саҳобалари билан ғазотга кетаётганларида Жаброил алайҳиссалом жаннатдан бир товоқ хурмо келтиради. Иттифоқо, бир дона хурмо ерга тушади. Жаброил алайҳиссалом бу хурмо бир неча вақтдан кейин дунёга келажак Аҳмад Яссавийнинг насибаси эканлигидан хабар беради. Мухаммад алайҳиссалом саҳобаларига юзланиб:

– Бу омонатни эгасига ким етказади? – деб сўрайдилар.

Ҳеч ким бу ишга журъат қилмайди. Шунда Арслонбоб:

– Агар лозим кўрсангиз, бу вазифани мен ўз зиммамга олсам, – дейди. Пайғамбар ўз муборак қўллари билан хурмони унинг оғзига солиб қўяр экан, Аҳмаднинг таъриф-тавсифини келтириб, унинг тарбияси билан шуғулланишни амр

¹ Алишер Навоий. Мукаммал асарлар тўплами. Йигирма жилдлик. 17-жилд. – Тошкент: «Фан», 2001. 459-бет.

этадилар. Аҳмад 7 ёшда экан, Арслонбоб уни излаб келади. У мактабдан қайтаётган Аҳмадни ўзига маълум ишораларга кўра таниб, унга салом беради. Аҳмад жавоб қайтариб, ўзига аталган «омонат»ни сўрайди. Арслонбоб Оллоҳнинг иродасию унинг валийлигига қойил қолади. Бу ҳақда Яссавий ҳикматларидан бирида:

*Етти ёшда Арслонбобга қилдим салом:
«Хақ Мустафо омонатин қилгин инъом», –*

деб ёзган эди. Бугина эмас, Аҳмадга ёшлигиданок Хизр алайҳиссаломнинг назари тушиб, ундан турли кашфу кароматлар содир бўлган.

Тасаввуфда ҳар бир пир муридни ўз билми ва истеъдоди даражасида тарбиялагач, лаёқатига қараб, уни ўзидан кучли пирларга йўллаган. Шу тариқа кўп сўфийлар бир неча пирнинг тарбиясини олганлар. Арслонбоб ҳам Аҳмаднинг бошланғич тарбиясини ниҳоясига етказгач, уни ўша даврдаги илм-маданият марказларидан бири бўлган Бухорои шарифга йўллайди. Бу ерда у диний ва тасаввуфий илмларни чуқур ўрганишга киришади, араб ва форс тилларини мукаммал ўзлаштиради. Бухорода унинг ҳаётида муҳим аҳамият касб этган воқеа юз беради – у ўша замоннинг буюк шайхи Юсуф Хамадоний билан учрашади ва унга мурид бўлади. Хожа Аҳмад Яссавийдан ташқари, Хожа Абдуллоҳ Барракий, Хожа Хасан Андокий, Хожа Абдулхолик Гиждувоний

каби ислом олами ва тариқат тарихида машхур шайхлар ҳам Юсуф Ҳамадонийнинг шогирдлари ҳисобланадилар. Юсуф Ҳамадонийнинг истеъдоди ва мақоми улуғ бўлганлигини 17 та муриди комил авлиё даражасига етгани, Шарк халқлари ижтимоий-маънавий ҳаётида муҳим ўрин тутган яссавия ва хожагон-нақшбандия тариқатларининг асосчилари бевосита унинг издошлари эканлигидан ҳам билса бўлади. Яссавий Ҳамадонийнинг учинчи халифаси бўлган. Юсуф Ҳамадоний вафот этгач, унинг ўрнини аввал Абдуллоҳ Баррақий, кейин эса Ҳасан Андоқий эгаллайди. Андоқийдан сўнг иршод хирқаси Яссавийга топширилган. Бир муддат хонакоҳ муршиди сифатида фаолият кўрсатгач, у устозининг маънавий ишорати-га кўра, ўз ўрнини ҳам, муридларини ҳам Абдулхолик Ғиждувонийга қолдириб, Яссига қайтади. Бу ерда халқни исломга, тариқатга даъват этиб, яссавия деган янги ва илк туркий тариқатга асос солади. Унда исломий тасаввуф ғоялари биринчи марта туркий тилда талқин ва тарғиб қилинган. Мумтоз адабиёт билимдони, таниқли яссавийшунос олим Иброҳим Ҳаққулнинг ёзишича, у Қуръони каримни асос қилиб олиб, форсий тасаввуф тажрибаларидан фойдаланган ҳолда, туркий ахлоқ, қадимий туркий дунёқараш ва ишончларни ҳам ўзига омухта қилган. «Яссавийликда илм-маърифат эгаллаш, ҳиммат ва саховат туйғуларини камол топтириш, нафсга қарши

курашда собит бўлиш, ҳалол меҳнат билан ризқ топишга алоҳида аҳамият берилган»¹.

Яссавийлик жаҳрий зикрга асосланади. «Жаҳриянинг моҳиятини нидо ва ҳайқирик ташкил этади. Муридлар шайх атрофида ҳалқа ва тўда бўлиб, симфоник жўровоз билан Оллоҳга зикр бажо келтириб, муножот қилардилар»². Бундай зикр пайтида бўғиздан арранинг товушига ўхшаган овоз чикқани учун у «зикри арра» деб ҳам юритилган. «Аҳмад Яссавий ҳаётлигидаёқ узок ўлкаларга муридларини жўнатиб, ўз тариқатини кенг тарқатишга ҳаркат қилди». Тадқиқотлардан маълум бўлишича, «яссавия тариқати аввал Сайхун ва Тошкент худудида, кейинроқ Хоразм, Мовароуннаҳр, Хуросон, Озарбайжон ва ҳатто Онадўли диёрларида кенг тарқалди (манбаларда айтилишича, яссавийлик шимолда Қозонгача, Фарбда Болқон ярим оролигача етиб борган. – тарж.)»³.

Маълумки, шеърнинг таъсир кучи беқиёслиги ва ёдда қолиши осонлигини пайқаган тасаввуф шайхлари бу борада ўз таълимотларини омма орасига ёйиш учун шеърятдан бир восита сифатида фойдаланганлар. Форсий тасаввуф шайхлари бу борада кўпроқ рубойига таянган

¹ *Яссавийлик* // Ўзбекистон миллий энциклопедияси. 10-жилд. – Тошкент, 2005. 414-бет.

² *Абдуллаев А.* «Девони ҳикмат»да яссавия тариқати ғоялари // «Ўзбек тили ва адабиёти», 2005, 6-сон, 16-бет.

³ Бу ҳақда қаранг: *Турар У.* Тасаввуф тарихи (Нодирхон Ҳасан таржимаси). – Тошкент: «Истиқлол», 1999. 107-бет.

бўлсалар, туркий тасаввуф шайхлари ҳикмат айтганлар. Яссавий ҳам «Оддий халқ омма-си англайдиган услубда сўфиёна ҳикматлари – шеърлари билан атрофидаги одамларни Ҳақ йўлига чақиради, уларнинг маънавиятига куч-ли таъсир кўрсатади»¹. Чунки «Яссавий яша-ган даврда Туркистон ва унинг ён-атрофидаги худудларда тасаввуф таълимоти ҳануз кенг тарқалмаган эди. Бу ўлкаларда яшовчи туркий қавмларни тасаввуф таълимоти билан яқиндан таништириш учун ўша қавмларнинг табиатлари, шароитларига уйғун келадиган усулга эҳтиёж бор эди. Яссавий томонидан туркийда айтил-ган содда ва раво ҳикматлар худди ана шу эҳтиёжни бартараф айлади»². Таникли адаби-ётшунос олим Натан Маллаев Аҳмад Яссавий ҳикматларининг кўпчилиги муайян бир куйга мувофиқ яратилиб, шайху муридлар томонидан куйлангани, ваъзларда ўқилгани ҳақида маълумот берган эди³. Айни жиҳатдан, Хожа Аҳмад Яссавий туркий адабиётда ҳикмат жанрининг асосчиси ҳам ҳисобланади.

¹ *Турар У.* Курсатилган асар. 106-бет.

² *Ҳасан Н.* Тадқиқ ва таҳлил эҳтиёжи // Хожа Аҳмад Яссавий: ҳаёти, ижоди ва анъаналари (Мақолалар тўплами). – Тошкент, 2001. 321-бет.

³ Бу ҳақда қаранг: *Маллаев Н.* Ўзбек адабиёти тарихи. – Тошкент: «Ўқитувчи», 1976. 158-бет. Ҳозирги кунда ҳам Аҳмад Яссавийнинг қатор ҳикматлари Носир Алимахсумов, Бахтиёр Холхўжаев каби санъаткорлар томонидан ижро этилмоқда.

«Хожа Аҳмад Яссавий бу орада хажга бо-
ради ва Марказий Осиё, Эрон, Арабистонни
кезиб чиқади. Кўп шайхлар, азиз-авлиёлар
ва машхур рухонийлар билан учрашади. XII
асргача Туркистон ўлкаси ҳақида менсимай
сўзлаганлар энди уни хаяжон ва эхтирос билан
тилга оладилар, уни табаррук ўлка сифатида
қайд этадилар. Бу эса муборак Хожа Аҳмад Яс-
савий номи билан боғлиқ эди. Унинг номи XII
асрдан кейин Туркистонни авлиёлар манзилига
айлангирди. Яссавий кароматлар ва мақомотлар
билан яшарди ва барча туркистонликлар унга
ихлосу эътиқод қиларди»¹.

Алишер Навоий ҳам «Насойим ул-мухаб-
бат»да Аҳмад Яссавий ҳақида юксак фикрлар
билдиради: «Мақомоти олий ва машхур, каро-
моти мутаволи² ва номахсур³ эрмиш. Муриду
асҳоби⁴ ғоятсиз ва шоҳу гадонинг иродат ва
ислоси остонида ниҳоятсиз эрмиш... Анинг ма-
зори Туркистонда – Ясси деган ердаки, анинг
мавлид⁵ ва маншаъидур⁶, воқеъ бўлибдур ва
Туркистон аҳлининг қиблаи дуосидур»⁷.

¹ Абдуллаев А. «Девони ҳикмат»да яссавия тариқати
ғоялари. 15-бет.

² Мутаволи (ў) – пайдарпай, кетма-кет.

³ Номахсур – чексиз, ҳад-ҳисобсиз.

⁴ Асҳоб – дўст, суҳбатдош.

⁵ Мавлид – туғилган жой.

⁶ Маншаъ – асл, ўзак, келиб чиқиш жойи.

⁷ Алишер Навоий. Мукаммал асарлар тўплами. 17-
жилд. 419-бет.

Асосий шиори лукма ҳалоллиги бўлган тариқат аҳли фақат ўз пешона тери эвазига кун кўришни мақсад қилиб олганлар. Қўлидан иш келадиган ҳар бир сўфийнинг бирор-бир фойдали меҳнат билан шуғулланиши шарт бўлган. Тасаввуф тарихига назар ташласак, донгдор шайхларнинг ҳам кўпчилиги муайян касб билан шуғулланганликларини кўрамыз. Хожа Аҳмад ҳам буюк салафлари анъанасини ихлос билан давом эттирган. «Яссавийнинг шахсий ҳаёти бугун кишиларимиз учун катта ибрат намунасидир. У зот бир кунлик ҳаётини учга тақсимлар: биринчи қисмида талабалар билан шуғулланиб, уларга илму ирфондан сабоқ берар, иккинчи қисмида ибодатлари билан машғул бўлар, учинчи қисмида эса қошиқтарошлик қилиб, ҳалол меҳнат қиларкан»¹.

Манбаларда ёзилишича, Аҳмад Яссавийнинг Иброҳим исмли ўғли ва Гавҳари Хушноз (ёки Гавҳари Шахноз) исмли кизи бўлган. Ўғли ёш ўлиб кетади, қизининг насли эса узок давом этади.

Яссавий хикматлари қадимдан туркий халқлар орасида машҳур бўлган. Бу хикматларнинг тили ҳайратланарли даражада ўз даври тилидан узоклашиб, XVII–XVIII асрлар тилини, янада аниқроғи, бир қадар замонавий тилни эслатиши уларнинг тилдан тилга кўчиб, сайқалланиб,

¹ Маҳмуд Асвад Жўшон. Хожа Аҳмад Яссавий ҳазратлари // Хожа Аҳмад Яссавий: ҳаёти, ижоди ва анъаналари. 19-бет.

ўзгариб келишидир. «Девони ҳикмат»нинг қадимий қўлёзмалари топилмаган. Унинг мавжуд нусхаларини кейинги асрларда халқ оғзидан ёзиб олиб, китоб ҳолига келтиришган. Бу ҳол баъзи тадқиқотчиларда шубҳа туғдиргани, «Яссавий ҳикмат ёзганми ўзи?» деган саволларни келтириб чиқаргани маълум. Лекин Яссавийнинг қўлга қалам олиб ёзмаса-да, ҳикмат айтгани аниқ. Девондаги қуйма шеърлар, байт ва ташбеҳлар шундан далолат беради.

«Насойим ул-муҳаббат»да келтирилишича, Сулаймон Боқирғоний ҳали Аҳмад Яссавий қўлида тарбияланаётган давридаёқ унга «ҳикмат тили гўё» бўлган ва бу донишманд муридига Ҳаким лақабини ҳам устози берган¹. Бу далил диний ва тасаввуфий илмлар қатори, ҳикмат айтишни ҳам Боқирғоний Яссавийдан ўрганганига бир ишорадир. У ўз устозини ҳикматларида «машойихлар сараси», «икки жаҳон кўзгуси» каби сифатлар билан улуғлайди.

Маълумки, шаклан гўзал, мазмунан теран, бадий юксак байтларни Шарқ адабиётида шоҳбайт дейишади. Хожа Аҳмад Яссавий девонида ҳам шундай мукамал байтлар, гўзал мисралар, оҳорли ташбеҳлар мавжудки, ифода тарзи, тили ўзгаришга учрагани билан моҳияти ўзгармаган, уларни қомусий билим, катта ҳаётий тажриба, юксак шеърый салоҳияти бўлмаган бир кишининг айтиши амримаҳол. Бу байт,

¹ Алишер Навоий. Мукамал асарлар тўплами. 17-жилд. 420-бет.

мисра ва ташбеҳларни, таъбир жоиз бўлса, бемалол шоҳбайт, шоҳмисра ва шоҳташбеҳ деб айтиш мумкин. Зеро, улар шоирона тизмалар, бадий салмоғи баланд шеърлар, ҳар бири бир ҳикмат даражасидаги қуйма битиклар. Чунончи, байтлар:

* * *

*Чин олим ёстугин тоштин яратти,
Нима уқти, ани оламга айтти.*

* * *

*Йўлга кирган охир мурод топар, дўстлар,
Фофил юрган умрин елга сотар, дўстлар.*

Мисралар:

Толибларга дурру гуҳар сочтим мано.

* * *

Қанот қоқар учар қушдек кўнглим менинг.

Ёки мана бундай ташбеҳлар, ҳикматли иборалар, фикрларни шоирона таъб ва завқ соҳиби бўлмаган кишининг айтиши қийин: «шавқ шаробин ичтим мано», «дарё бўлуб тоштим мано», «ишқ дўконин қурдим мано», «кўнгул қуши ломаконга етди», «завқ дарёси мавж урди» ва хоказо.

Аҳмад Яссавий ҳикматларида Қуръони карим маънолари талқини, ислом аҳкомлари ва тариқат асослари тарғиби, илоҳий ишқ тараннуми, панд-насихат, эзгу ахлоқ таърифи,

ёмон хулқлар, дунё, нафс танкиди, фалсафий муҳокама-мушоҳада, ҳасби ҳол оҳанглари, ўзни ёзғириш – мазаммат этиш ғоялари етакчи ўрин тутади. Нафсни синдириш ва кибрни маҳв этишни ўзининг асосий шиори қилиб олган маломатия таълимоти ғояларидан таъсирланган яссавияда ҳам ўз хатти-ҳаракатларини таҳлил қилиш, ўзини доимий равишда чиғириқдан ўтказиб туриш, ўзи билан ўзи курашиш ўзак масалалардан ҳисобланади.

Шу тариқа, тадқиқотчиларнинг гувоҳлик беришларича, буюк мутасаввиф шоир Қул Хожа Аҳмад, Қул Аҳмад, Мискин Аҳмад, Яссавий каби таҳаллуслар билан 4400 атрофида ҳикмат айтган. Бундан ташқари, унинг «Ғақирнома» рисоласи ҳам мавжуд. Баъзилар «Яссавий қаламига мансуб «Маноқибнома» ҳам бўлиши керак, демоқдалар»¹. Шунингдек, «Тариқат одоби» рисоласи ва бир қатор бошқа асарлар ҳам унга нисбат берилдики, уларнинг муаллифлик масаласи ҳали узил-кесил ҳал қилинмаган.

Маълум бўладики, Хожа Аҳмад Яссавий тасаввуф пири сифатида янги туркий тариқатга асос солибгина қолмай, шаклан содда, услубан равон, мазмунан теран, бадийий юксак ҳикматлари орқали ҳикмат айтиш анъанасини бошлаб берган ва туркий адабиётга қатта таъсир кўрсатган сиймодир. Бу анъана унинг шогирдлари ва издошлари томонидан изчил давом эт-

¹ Маҳмуд Асъад Жўшон. Хожа Аҳмад Яссавий ҳазратлари. 18-бет.

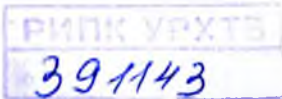
тирилиб, ўзига хос адабий мактабга айланган. Хусусан, Сулаймон Боқирғоний, Юнус Эмро, Мухаммад Шайбоний, Қул Убайдий, Камол Шайх Иқоний, Мавлоно Шамс Ўзгандий, Азимхожа Эшон, Хувайдо, Залилий, Махтумқули, Мажзуб Намангоний, Шайх Худойдод, Юсуф Байзовий кабилар туркий ҳикматнавислик мактабининг энг ёрқин намояндалари ҳисобланадилар.

Шўро даврида Аҳмад Яссавий диний-мистик шоир сифатида қораланиб, унинг ҳаёти ва ижодини ўрганишга ҳам, асарларини чоп этишга ҳам йўл берилмагани маълум. Лекин 1991 йили Иброҳим Ҳаққул томонидан нашрга тайёрланган шайх-шоир ҳикматларининг уч юз минг, 1992 йили Расулмуҳаммад Абдушукуров томонидан нашрга тайёрланган «Девони ҳикмат»нинг икки юз минг нусхада чоп этилиши ва қисқа бир муддатда тарқалиб кетиши халқимиз ўртасида бу ҳикматларга бўлган муҳаббат ва ташналикнинг юқорилигини кўрсатади. Бойбўта Дўстқораев Абдурахмон Саъдий ва Абдурауф Фитратларнинг Яссавий ва Яссавий мактаби шоирлари тўғрисидаги мақолалари билан бирга 1978 йили Қозонда босилган «Девони ҳикмат»дан намуналар эълон қилди. Неъмат Жабборов, Нодирхон Ҳасан ва сайрамлик Мираҳмад Мирхолдор ўғли унинг янги топилган ҳикматларини чоп эттирдилар. Яссавий меросини тўплаш бўйича қизгин илмий-ижодий иш олиб бораётган Н. Ҳасан унинг нисбатан мукамал девонини

нашр қилдирди. Яқинда Тожи Қораев ва Абул Бозоровлар Туркистондан топилган қўлёзма асосида тайёрлаган «Ҳикматлар куллиёти» эълон қилинди¹. Биз ушбу тўпламни тайёрлашда мазкур нашрларнинг барчасидан фойдаландик.

Эргаш ОЧИЛОВ

¹ Каранг: *Аҳмад Яссавий*. Ҳикматлар (Нашрга тайёрловчи, сўзбоши ва изоҳлар муаллифи И. Ҳаққулов). – Тошкент, 1991; *Аҳмад Яссавий*. Девони ҳикмат (Нашрга тайёрловчи Р. Абдушукуров). – Тошкент, 1992; Яссавий ким эди. Мақолалар ва «Ҳикматлар»дан парчалар (Тўплаб нашрга тайёрловчи ва сўзбоши муаллифи Б. Дўстқораев). – Тошкент, 2004; *Жабборов Н.* Хожа Аҳмад Яссавий – таъсавуф осмонининг порлоқ қуёши. – Тошкент, 1994; *Хожа Аҳмад Яссавий*. Девони ҳикмат. Янги топилган намуналар (Нашрга тайёрловчи Н. Ҳасан). – Тошкент, 2004; *Хожа Аҳмад Яссавий*нинг янги топилган ҳикматлари (Нашрга тайёрловчи М. Мирхолдор ўғли). – Сайрам, 2004; *Хожа Аҳмад Яссавий*. Девони ҳикмат (Нашрга тайёрловчи Н. Ҳасан). – Тошкент, 2006; *Аҳмад Яссавий*. *Сулаймон Боқиргоний*. Ҳикматлар куллиёти (Нашрга тайёрловчилар: Т. Қораев, А. Бозоров). – Тошкент: «Ўзбекистон», 2011.

ҲИКМАТЛАР

Менинг ҳикматларим оламда султон,
Қилур бир лаҳзада чўлни гулистон.
Менинг ҳикматларим дардсизга¹ айтманг,
Баҳосиз гавҳарим нодонга сотманг.

* * *

Сўз аслини билганларга дурру гавҳар,
Зоҳирига¹ боққан куруқ қолар, дўстлар.

* * *

Дунё менинг деганлар, жаҳон молин олғонлар,
Каркас² қушдек бўлубон ул харомга ботмишлар.

Мулло, муфти бўлғонлар, ноҳақ даъво қилғонлар,
Оқни қаро қилғонлар ул томукқа³ кирмишлар.

Қози, имом бўлғонлар, ноҳақ даъво қилғонлар,
Ҳимор⁴ янглиф бўлубон юк остида қолмишлар.

Ҳаром еган ҳокимлар, ришват⁵ олиб еганлар

¹ *Зоҳир* – 1) кўриниб турган, очик-ошкор, аён; 2) ташқи кўриниш, бирор нарсанинг таши, сирти.

² *Каркас* – ўлимтик билан кун кўрувчи йирткич қуш.

³ *Томуқ* – дўзах.

⁴ *Ҳимор* – эшак.

⁵ *Ришва (т)* – пора.

Ўз бармоғин тишлабон кўрқуб туруб қолмишлар.

Тотлиғ-тотлиғ еганлар, турлук-турлук кийганлар,
Олтун тахтда ўлтурғонлар туфроқ аро ётмишлар.

* * *

Бу дунёда фақирликни¹ одат қилғон,
Хорлиқ тортиб, машаққатни роҳат билғон,
Қул Хожа Аҳмад, яхшиларға хизмат қилғон,
Қиёмат кун андоғ киши султон бўлур.

* * *

Оқил бўлсанг, гўристондан хабар олғил,
Мен ҳам шундоғ бўлурман, деб ибрат олғил.

* * *

Бешак, билинг, бу дунё борча элдин ўтаро,
Инонмагил молингга, бир кун қўлдин кетаро.

Ота-она, қариндош қаён кетди – фикр қил,
Тўрт аёғлиғ чўбин от бир кун санга етаро.

Дунё учун ғам ема, Ҳақдин ўзгани дема,
Киши молини ема, Сирот² узра тутаро.
Ахли иёл³, қариндош – ҳеч ким

¹ *Фақирлик* – нафс эҳтиёжларидан воз кечиб, Оллоҳдан бошқага муҳтож бўлмай, таваккул эътиқоди билан яшаш. Шу маънода, Муҳаммад алайҳиссалом: «Фақирлик – менинг фаҳрим!» – деганлар.

² *Сирот* – қиёмат куни жаҳаннам узра тортилган қилкўприк.

³ *Иёл* – оила, хонадон ахли.

бўлмайдур йўлдош,
Мардона бўл, ғариб бош, умринг елдек ўтаро.

Кул Хожа Аҳмад, тоат қил, умринг, билмам,
неча йил?

Аслинг, билсанг, обу гил¹, яна гилга кетаро.

* * *

Ғариб, етим, фақирларни кўнглин овлаб,
Кўнгли бутун² халойиқдин қочтим мано.

* * *

Қайда кўрсанг кўнгли синуқ – мархам бўлгил,
Андоғ мазлум йўлда бўлса, ҳамдам бўлгил.
Рўзи³ маҳшар даргоҳига маҳрам бўлгил,
Мовуманлик⁴ халойиқдин қочтим мано.

* * *

Умнат бўлсанг, ғарибларга тобеъ бўлгил,
Оят, ҳадис ҳар ким айтса, сомеъ⁵ бўлгил,

¹ *Обу гил* – сув ва тупроқ; мажозан: инсон табиати; борлик.

² Тасаввуфда кўнгли бутунлик – илоҳий ишқдан беҳабарлик, кўнгли синиқлик – илоҳий ишқ дардига мубталоликни билдиради.

³ *Рўз* – кун. *Рўзи маҳшар* – маҳшар кун. *Маҳшар* – дунё тугагач, одамлар тирилиб, бир ерда тўпланадиган ва сўроқ қилинадиган кун; охираат, киёмат.

⁴ *Мовуманлик* – манманлик, илоҳий бирлик – ваҳдатни инкор этиш, инсоний «менлик»нинг устунлиги.

⁵ *Сомеъ* – эшитувчи, тингловчи.

Ризки рўзи¹ ҳар не берса, қонё² бўлгил.
Қонё бўлуб, шавқ шаробин ичтим мано.

* * *

Оқил эрсанг, ғарибларни кўнглин овла,
Мустафодек³ элни кезиб, етим ковла,
Дунёпараст, ножинслардин бўйун товла,
Бўйун товлаб, дарё бўлуб тоштим мано.

* * *

Қуръон ўқуб, амал қилмас ёлғон олим.

* * *

Ғариб, фақир, етимларни қилгил шодмон,
Ҳалқа қилиб, азиз жонинг айла қурбон,
Тўма⁴ топсанг, жонинг била қилгил меҳмон,
Ҳақдин эштиб, бу сўзларни айдим мано.

* * *

Ғариб, фақир, етимларни ҳар ким сўрор –
Рози бўлур ул бандадин Парвардигор.
Эй беҳабар, сен – бир сабаб, Ўзи асрор,
Ҳақ Мустафо пандин эштиб, айдим мано.

¹ Рўзи (й) – ризқ, насиба.

² Қонё – қаноат қилувчи, рози бўлувчи.

³ Мустафо – Мухаммад алайҳиссаломнинг исмларидан бири.

⁴ Тўма – озиқ-овқат, егулик, лукма.

* * *

Нафсим ўлуб, ломаконга⁵ оштим мано.

* * *

Суннат эрмиш – кофир бўлса, берма озор,
Кўнгли қоттиғ, дилозордин Худо безор,
Оллоҳ ҳақи, ондоғ қулға сижжин⁶ тайёр,
Донолардин эштиб, бу сўз айдим мано.

* * *

Тиғи ботин бирла нафсим янчтим мано.

* * *

Нафсим мени йўлдин уруб, хор айлади,
Термултуруб халойиқға, зор айлади,
Зикр айттурмай, шайтон бирла ёр айлади,
Хозирсан, деб нафс бошини янчдим мано.

* * *

Жондин кечмай, Ху – Ху⁷ деган бори ёлғон.

* * *

Ҳақни топқан ўзи пинҳон, сўзи пинҳон.

⁵ *Ломакон* – ваҳдат олами бўлиб, у зухур этадиган жой ирфон соҳибларининг соф кўнгилларидир.

⁶ *Сижжин* – дўзахдаги бир водий.

⁷ *Ху (Ху – Ху)* – Оллоҳ таолонинг исмларидан бири бўлиб, учинчи шахс бирликдаги У маъносини билдиради. Сўфийлар кўпроқ Ху деб зикр қиладилар.

* * *

Оқил эрсанг, эранларга¹ хизмат қилғил,
 Амри маъруф² қилганларни иззат қилғил,
 Наҳйи мункар³ қилганларни ҳурмат қилғил...

* * *

Хожаликка бино қўюб, қилмай тоат,
 Хожамен, деб йўлда қолсанг, вой, не ҳасрат?!

* * *

Ишқсизларни кўрдум эрса йўлда қолди,
 Ул сабабдин ишқ дўконин қурдим мано.

* * *

Нафс бошига юз минг бало қамраб солдим,
 Такаббурни оёғ остида босиб олдим.

* * *

Мўмин эрмас – ҳикмат эштиб йиғламайдур,
 Эранларни айтгон сўзин тингламайдур,
 Оят, ҳадис, гўё Қуръон англамайдур,
 Бул ривоят Арш устида кўрдим мано.

¹ Эран – валий, Оллохнинг дўсти.

² Амри маъруф – яхшиликка буюриш.

³ Наҳйи мункар – ёмонликдан қайтариш.

* * *

Қул Хожа Аҳмад, ёшинг етти йигирма бир,
 На қилгайсен – гуноҳларинг тоғдин оғир,
 Қиёмат кун ғазаб қилса, Раббим кодир,
 Аё дўстлар, нечук жавоб ойғум мано?!

* * *

Аё дўстлар, ёшим етти йигирма уч,
 Ёлгон даъво, тоатларим барчаси пуч,
 Қиёмат кун на қилгаймен бараҳна¹, луч²,
 Ул сабабдин Ҳаққа сигниб келдим мано.

* * *

Қул Хожа Аҳмад, дунё қўйсанг, ишинг битар,
 Қўксунгдаги чикқан оҳинг Аршқа етар,
 Жон берарда ҳақ Мустафо қўлунг тутар,
 Ул сабабдин Ҳаққа сигниб келдим мано.

* * *

Оллоҳ дедим, шайтон мендин йироқ кочти.

* * *

Холиқимдин хабар етди – шоқир³ бўлдум,
 Ҳар ким сўқди, балки тепди – собир⁴ бўлдум,
 Бу оламда ҳеч ухламай, ҳозир бўлдум,
 Хою ҳавас, мовуманлик кетди, дўстлар.

* * *

Тоатликлар Ҳақ қошида хушсаодат.

¹ *Бараҳна* – яланғоч.

² *Луч* – яланғоч.

³ *Шоқир* – шуқр қилувчи, миннатдор.

⁴ *Собир* – сабрли.

* * *

Қиёматни шиддатидин ақлим ҳайрон,
Кўнглум кўркғон, жоним ҳуркғон, хонавайрон,
Сирот отлиғ кўпругидин дилим ларзон,
Ақлим кетиб, беҳуш бўлуб қолдим, дўстлар.

* * *

Пўсти иймон – шариатдур, мағзи – тарик¹,
Тарикатга кирган улуш олди, дўстлар.

* * *

Раҳматидин қатра томди – шайтон қочти.

* * *

Кина дарди касал қилди – бемор бўлдум.

* * *

Қул Хожа Аҳмад, эр² бўлмасанг, ўлган яхши,
Қизил юзунг қаро ерда сўлган яхши,
Туфрок сифат ер остида бўлган яхши...

* * *

Қаҳҳор³ эгам, нафсимни қил зеру забар⁴,
Ҳиммат берсанг, шум нафсимга урсам табар⁵.

¹ *Тарик* – тарикат: тасаввуфда инсонни камолотга олиб борадиган тўрт йўлнинг иккинчиси. Биринчиси – шариат, учинчиси – маърифат, тўртинчиси – ҳақиқат.

² *Эр* – эран, авлиё.

³ *Қаҳҳор* – Оллоҳнинг гўзал исмларидан бири: барчани бўйсундирувчи, ғолиб.

⁴ *Зеру забар* – остин-устун, мағлуб, хору зор.

⁵ *Табар* – болта.

* * *

Ху шамширин кўлга олиб, нафсингни кир.

* * *

Эй ёронлар, бу дунёда йўқ фароғат.

* * *

Мен малакдан шарм олурмен, эй умматим,
Яратқандин кўркмасмусан, паст химматим.

* * *

Ошиқ бўлсанг, аввал бориб Ҳақни тани.

* * *

Сизни, бизни Ҳақ яратти тоат учун,
Эй булжажаб¹ ичмак, емак, роҳат учун.

* * *

Олим бўлса беамал, масъаладан беҳабар,
Қиёматда кўтарур қирқ эшакнинг юкини.

* * *

Пок бўлдим деб қувонма, ушбу дунё ялғончи,
Вайрон қилур бу ўлим подшоларнинг мулкини.

¹ Булжажаб – ажойиб, хайрон қоларли, таажжубланарли.

Остониға бошим кўйуб, тавба қилсам,
 Гийбат қилгон тилларимни юз минг тилсам,
 Гуноҳ қилгон вужудларим пора қилсам,
 Дўстлар, мани Хожам¹ бандам дегоймукин?

* * *

Эй осийлар, тавба қилинг, Ҳақ эшитсун,
 Нолишингдин еру кўклар наво қилсун,
 Малойиклар Ҳақдин тилаб, улуш берсун,
 Улуш олгон кулнинг гами бўлормукин?

* * *

Ошиқларнинг мажлисига ўзинг урғил.

* * *

Қул Хожа Аҳмад, ҳар не дерсан, булҳавассен²,
 Ҳақдин қўркуб, охират деб гап емассен,
 Бошинг билан тунлар қотиб³, Ҳу демассен,
 Булҳавасни Хожам қабул қилормукин?

* * *

Ул яратқон Бируборим йўлин излаб,
 Шайтон лаъин йўлларида қайтинг, дўстлар.
 Ихлос бирлан муҳаббатнинг жомин⁴ ичиб,
 Жону дилда Ҳай⁵ зикрини айтинг, дўстлар...

¹ *Хожа* – соҳиб, эга. Бу ерда: Парвардигор.

² *Булҳавас* – хавасга берилган, енгилтак, бекарор.

³ *Қотмоқ* – ҳаракат қилмоқ, тиришмоқ.

⁴ *Жом* – қадах, май косаси. Тасаввуфда орифнинг илоҳий маърифат майига лиммо-лим қалби.

⁵ *Ҳай* – Худо.

Оллоҳ деган қанду асал пайдо қилди,
 Дунё кўйиб, ул охират савдо қилди,
 Амал қилғон чин олимни доно қилди,
 Жону дилда Ҳай зикрини айтинг, дўстлар.

Амал қилмас олим илмин босиб юргай,
 Тонгла¹ борса, тор лаҳадда жони куйгай,
 Во ҳасрато, амалсизлар нечук бўлғай,
 Жону дилда Ҳай зикрини айтинг, дўстлар.

Мункар, Накир:² «Ман Раббук?»³ – деб
 савол қилғай,
 Қол илмидин⁴ бир нуктаси кор келмагай,
 Оллоҳ, Расул: «Дининг ким?» –
 деб кўкраб турғай,
 Жону дилда Ҳай зикрини айтинг, дўстлар.

Қолинг – чироғ, холинг⁵ – пилта, ёғи – ёшинг,
 Йўл устида туфроқ бўлур азиз бошинг,
 Неча айтсам, баҳра олмас кўнгил тошинг,
 Жону дилда Ҳай зикрини айтинг, дўстлар.

¹ *Тонгла* – қиёмат куни.

² *Мункар ва Накир* – мархумларни кабрда сўроқ қилиб, қилмишларини ҳисоб-китоб қилувчи ва гуноҳларига қараб жазоловчи фаришталар.

³ *Ман Раббук (а)* – Раббинг ким?

⁴ *Қол илми* – тил билан ифодаласа бўладиган илмлар, яъни зоҳирий илмлар. Шариат илми ҳам шунга киради.

⁵ *Хол* – солиқнинг пок дилига иниб, унинг руҳини такомилга олиб борадиган илоҳий файз. Бу ерда ботиний илмлар, яъни тасаввуф илми.

Эсиз олим, амал қилмай йўлда қолур,
 Ўқуб, укмай, дунё молин қўлга олур,
 Манманликда азиз умрин зоеъ қилур...
 Жону дилда Ҳай зикрини айтинг, дўстлар.

Зохир бузуб, ботин тузгул олим бўлсанг,
 Рўзи махшар қўлунг тутқай, тонгла борсанг,
 Во ҳасрато, надомат деб йўлда қолсанг,
 Жону дилда Ҳай зикрини айтинг, дўстлар.

Олим улким, жондин кечиб, амал қилса,
 Дунё қўйиб, охиратнинг гамин еса,
 Тунлар қотиб, шому сахар Раббим деса,
 Жону дилда Ҳай зикрини айтинг, дўстлар.

Андоғ олим икки кўзи гирён эрур,
 Куръон ўқуб, Ҳақдин кўркуб, нолон эрур,
 Бу оламнинг либосидин урён¹ эрур,
 Жону дилда Ҳай зикрини айтинг, дўстлар.

Хорлик тортқил, шум нафсингни боши қайтсун,
 Қийнаб тепгил, бу дунёдин йиғлаб ўтсун,
 Туфрок бўлғил, халқлар сени босиб ўтсун,
 Жону дилда Ҳай зикрини айтинг дўстлар...

Қул Хожа Аҳмад, олай десанг, Ҳақдин улуш,
 Боязиддек² нафсинг билан тун-қун уруш.
 Эй беҳабар, уммат бўлсанг, булдура равиш,
 Жону дилда Ҳай зикрини айтинг дўстлар.

¹ Урён – яланғоч.

² Боязид – машҳур тасаввуф пири, тайфурия тарикати асосчиси Боязид Бистомий (вафоти – 961).

Хақиқатнинг гавҳаридин олғон киши,
Кўнгли синук, ўзи мунглуғ, кўзда ёши,
Хорлиқ-зорлиқ, машаққатдур доим иши,
Бу дунёни пучак пулга сотар, дўстлар.

Ориф¹ ошиқ бўлай десанг, алам тортқил,
Дийдорини талаб қилсанг, тунлар қотгил,
Бу дунёни ишратларин ташлаб ўтқил,
Ташлаб кетсанг, мовуманлик кетар, дўстлар.

Гуноҳ қилиб, тавба қилмай кетгонларни,
Хақдин кўркмай, ғафлат билан ётқонларни,
Дунё учун иймонини сотқонларни,
Сирот отлиғ гузаргоҳда² тутар, дўстлар.

Киёматнинг шиддатидин хуркмаганлар,
Қаттиқ азоб, тор лаҳаддин кўркмаганлар,
Хақ қаҳридин кўзда ёшин тўкмаганлар,
Дўзах ичра юз минг азоб тортар, дўстлар.

* * *

Хақиқатлик ошиқларни нафси ўлук.

* * *

Оллоҳ ёдин айтсанг, ақлинг ортар, дўстлар.

¹ *Ориф* – маърифат соҳиби, Оллоҳни таниган киши, комил инсон. Оллоҳнинг зоти, сифатлари ва исмларини мушоҳада этадиган завкий ва важдий илмлар эгаси бўлган зот.

² *Гузаргоҳ* – ўтиш жойи.

* * *

Бехабарлар умрун билмай елга сотар,
 Фафлат билан жаҳаннамга кетар, дўстлар.

* * *

Охирзамон шайхи тузар суратларин,
 Зухду¹ такво қилмай, бузар сийратларин,
 Каромат деб хоби² фафлат рўятларин³,
 Риё билан халққа ўзин сотар, дўстлар.

* * *

Дунё излаб, дин ишини орқа солдим,
 Билолмасман, ҳолим нечук бўлар, дўстлар.

* * *

Бу дунёнинг иззатидин ўтмаганлар,
 Хайвон эрур, балки андин баттар, дўстлар.

* * *

Оқил эрсанг, дунё учун емагил ғам.

* * *

Аё дўстлар, пок ишқини қўлга олиб,
 Бу дунёни душман тутуб, қўйдим мано.

¹ *Зухд* – дунёдан воз кечиб, тоат-ибодат билан шуғулланиш, такводорлик, пархезкорлик, порсолик.

² *Хоб* – уйқу.

³ *Рўят* – кўриш, мушоҳада қилиш.

* * *

Нодонларга эссиз сўзим, хайф ҳикмат,
Одаммен деб белин боғлар, кани ҳиммат,
Дунё учун бир-бирига қилмас шафқат.

* * *

То машаққат тортмагунча висол кайда?
Хизмат қилмай, дарди ҳолат бўлмас пайдо,
Жону дилни то қилмасанг Ҳаққа шайдо.

* * *

Аё дўстлар, нодон бирла улфат бўлуб,
Бағрим куюб, жондин тўюб, ўлдум мано.
Тўғри айтсам, эгри йўлга бўйнини тўлғар,
Қонлар ютуб, ғам захрига тўйдум мано.

Нодон бирла ўткан умринг нори¹ сақар²,
Нодон борса, дўзах андин қилгай ҳазар,
Нодон бирла дўзах сори қилманг сафар,
Нодон ичра хазон янглиғ сўлдум мано.

Дуо қилинг, нодонларни юзин кўрмай,
Ҳақ таоло рафик бўлса, бир дам турмай,
Бемор бўлса, нодонларни ҳолин сўрмай,
Нодонлардин юз минг жафо кўрдум мано.

Ер остига қочиб кирдим нодонлардин,
Илгим³ очиб, дуо тилаб мардонлардин⁴,

¹ Нор – 1) ўт, олов; 2) дўзах.

² Сақар – дўзах. Нори сақар – дўзах оташи.

³ Илик (Илиг) – қўл.

⁴ Мардон – мардлар, эрлар, эранлар.

Фариб жоним юз тасаддук донолардин,
Доно тобмай, ер остига кирдим мано...

Тамаъ қилма нодонлардин – қадринг билмас,
Зулмат ичра йўл адашсанг, йўлга солмас,
Бўйнунг қисиб зори қилсанг, қўлунг олмас,
Нодонлардин шиква¹ айлаб келдим мано.

Аввал-охир хублар² кетти – қолдим ёлғуз,
Нодонлардин эшитмадим бир яхши сўз,
Доно кетти, нодон қолди – едим афсус,
Йўлни тобмай, хайрон бўлуб қолдим мано.

Доғи хижрон эди бағрим – қани дардманд?
Доно – туфроқ, нодонларни кўкси баланд,
Оят, ҳадис баён қилсам, қилмас писанд,
Кўксум тешинг – дарду ғамга тўлдим мано...

Хонумонинг³ тарк айлабон улуш олгил,
Эй беҳабар, дунё ишин орқа солгил,
Оллоҳ сахий, лутфин кўруб, хайрон қолгил,
Кўрарман деб фано⁴ бўлуб келдим мано.

* * *

Ихлосли қул халқ ичра муродига етти-ё.

¹ *Шиква* – шикоят, нолиш.

² *Хублар* – яхшилар.

³ *Хонумон* – уй-жой, хижозлар ва маишат асбоблари.

⁴ *Фано* – тасаввуфда банданинг Ҳақда фано бўлиши, яъни башарий хусусиятларнинг илохий сифатлар ичра махв бўлиши.

* * *

Ушбу дунё бепоён, кўзга илмас дарвешлар¹.

* * *

Тавба қилиб, дунё қўйиб, амал қилгил.

* * *

Вафоси йўқ бу дунёни, қадам қўй,
кеч бу манзилдин,
Кечарсан боридин охир бўлуб урён,
бўлуб урён.

* * *

Абас² ўтти эсиз умрум расволикда,
Хеч бўлмадим замон тарси³ Худоликда,
Доим юрдум нафсим учун гадоликда,
Ҳарна қилгон савдоларим зиён эмди.

* * *

Нафсим мени кўб югуртти – Ҳаққа бокмай,
Кеча-кундуз беғам юрдум ёшим окмай,
Хою хавас, мовуманни ўтга ёкмай...

* * *

Нафсим мени ҳаво қилди, йўлда қолдим.

¹ *Дарвеш* – тасаввуф истилоҳида изловчи, истовчи маъносини билдириб, сўфий, фақир, ошиқ, ориф, соҳибдил, соҳибасрор, соҳибназар каби ўзини Ҳаққа бағишлаган кишиларнинг тимсоли бўлиб келади.

² *Абас* – бекор, беҳуда.

³ *Тарс* – қўрқув, ваҳм.

* * *

Нодонларга айтсанг сўзунг, қилмас қабул.

* * *

Бошим туфрок, ўзум туфрок, жисмим туфрок,
Ҳақ васлига етармен, деб руҳум муштоқ.

* * *

Золим агар жафо қилса, Оллоҳ дегил,
Илкинг очиб, дуо айлаб, бўйун сунгил,
Ҳақ додингга етмас бўлса, гила қилгил,
Ҳақдин эштиб, бу сўзларни айдим мано.

* * *

Эй беҳабар, Ҳаққа кўнгул югуртмадинг,
Дунё ҳаром – ондин кўнгул совутмадинг,
Нафсдин кечиб, Оллоҳ сари тўлғонмадинг,
Бу нафс учун зору хайрон бўлдим мано.

* * *

Золимларни шиква қилма, золим ўзунг,
Хўюнг риё – таъсир қилмас халққа сўзунг,
Дунё молин тўла бердим – тўймас кўзунг,
Ҳорисларни¹ сижжин ичра солдим мано.

* * *

Икки олам кўзларимға хашхош² дона –
Кўрунмади, ёлғуз Ҳақни суйдим мано.

¹ *Ҳорис* – очкўз, тамагир, тўймас.

² *Хашхош* – кўкнори.

* * *

Ҳақ олдида ақли комил дам уролмас,
Ишқ шиддати тугён қилса, бир дам турмас,
Парвонадек ахгар¹ бўлур, ўзин билмас,
Бу сирларни жононадин туйдим мано.

* * *

Ҳақиқатни маъносига етган киши
Беҳуд² бўлуб, куюб-ёнар ичу тоши.

* * *

Муҳаббатни боғин кезмай ошиқ бўлмас,
Хорлиқ, зорлиқ тортмагунча нафсинг ўлмас,
Бир қатрага қонеъ бўлмай, ул дур тўлмас,
Қонеъ бўлуб, хос гавҳарин олдим мано.

Ҳақиқатлик ошиқларни ранги синук,
Ойнага назар қилса, андин тонук,
Ўзи хайрон, қўнгли вайрон, кўзи ёшлиқ,
Қудратиға хайрон бўлуб, қолдим мано.

Оллоҳ айди: кўб йиғласанг, кўргунг мани,
Зори қилсанг, бандам дебон айғум сани,
Жондин кечиб, мани истар ошиқ қани?
Илҳом келди, чин қулоққа олдим мано.

¹ *Ахгар* – чўғ, олов.

² *Беҳуд* – ўзидан беҳабар, хушини йўқотган. Тасаввуфда мастлик ва ошиқлик мақоми.

Чин кўнгулда куйганларга дийдор ато,
 Ёлғон ошиқ йўлга кирса, хама хато,
 Чин ошиқни кўзи ёшлиғ, қадди дуто...¹

* * *

Во дарифо, махшар куни зоҳир бўлса,
 Тангри ўзи кози бўлуб, нозир бўлса,
 Ёмон ишим, қилмишларим ҳозир бўлса,
 На юз бирла ҳазратиға борғум мано.

Худовандо, мени солғил ўз йўлингға,
 Нафс илкида ҳориб, адо бўлдим мано.
 Фиску фужур тўлиб-тошиб, ҳаддин ошти,
 Фарқоб бўлуб, исён ичра қолдим мано.

Дунё – нажас, толиб бўлуб, итдек юрдим,
 Истаб они, орқасидин тун-кун қувдим,
 Амрин тутмай, Ҳақ йўлиға кўзим юмдим,
 Қайда борай, аё дўстлар, неткум мано?

Нафс – шайтон, асир олди одам ўғлин,
 Шутурлайн боғлаб олди икки қўлин,
 На мушкулдур ўнгу сўлин, билмай йўлин,
 Во дарифо, ҳасрат билан борғум мано.

Йўқ манингдек шуми бало олам аро,
 Ҳеч бўлмади мендин ризо халқи Худо,
 Эмди бўлди охир мани юзум қаро,
 Во вайлато², аввал нега бўлдим мано?

¹ *Дуто* – ҳам, эгик.

² *Во вайлато* – афсус-надомат: э вох, вой-дод.

Ато қилган азиз жонни билмадим мен,
 Зоҳир, ботин¹ хозирсен, деб турмадим мен,
 Қаро юзум даргоҳингга сурмадим мен,
 Ё Раббано², хар на қилсанг, келдим мано.

Тоқатим йўқ агар боксам гуноҳимга,
 Қилай тавба, қочиб келдим паноҳингга,
 Раҳмат бирлан назар қилғил Хожа Аҳмадга,
 Хар на қилсанг, ман бенаво³, келдим мано.

* * *

Кўнгул кўзи ёрутмайин тоат қилса,
 Даргоҳига мақбул эмас, билдим мано.
 Хақиқатда бу сўзларни пок ўрганиб,
 Ломаконда Ҳақдин сабақ олдим мано...

Мунда жафо чекканларга дийдори тахт,
 Рўзи махшар ато қилгай хам тахту бахт,
 Яратконда қилган ўзи ошиққа аҳд,
 Ломаконда Ҳақдин сабақ олдим мано.

* * *

Оллоҳ дарди сотқун эмас, сотиб олсанг.

* * *

Ҳақ йўлига кириб бўлмас пок бўлмасанг.

¹ *Ботин* – 1) ич, ички олам, инсоннинг кўнгли ва руҳи; 2) кўнгил, хаёл, руҳ; 3) яширин, пинҳон, ниҳон.

² *Раббано* – эй бизнинг Парвардигоримиз.

³ *Бенаво* – 1) фақир, ғариб, нотавон; 2) бебахра, маҳрум.

* * *

Ишқ – подшоҳ, ошиқ – фақир.

* * *

Кўнгул боғи сабз¹ эканда билмай юрдум,
Умрим гули хазон бўлди, эмди туйдум,
Дунё ташлаб, дин йўлига кадам қўйдум,
Ҳазордастон² йиғлаб, дуо қилай санго.

* * *

Чин ошиқни Оллоҳ суюб, бандам деди,
Ора йўлда қолмасун деб, ғамим еди,
«Ёлғончилар дийдоримни кўрмас», – деди,
Ишқ бобида маҳкам бўлуб турдум мано.

* * *

Амалсизлар қаҳ-қаҳ кулур, хуррам юрур,
Фармониға бўйун сунғон пурғам³ бўлур,
Кеча-кундуз дийдалари пурнам⁴ бўлур,
Қўз ёшимни дарё қилиб юрдум мано.

* * *

Нафсдин кечиб, чин ошиқлар Оллоҳ деди.

* * *

Золим нафсим ҳеч қўймайин ўтқа солди,
Вужудларим ўз-ўзидан қуюб-ёнди.

¹ Сабз – яшил.

² Ҳазордастон – булбул.

³ Пурғам – ғамга ботган, қайғули.

⁴ Пурнам – ёшга тўла, гирён.

* * *

Мунофиқлар дўзах ичра куюб-ёнғай.
Иймон элтган холис бўлуб, ёниб чиққай,
Иймонсизлар аввал-охир куюб-ёнғай,
Ўғонимдин¹ иймон тилаб юрдум мано.

* * *

Гурбат тегса, пухта қилур кўб хомларни,
Доно қилур ҳам хос қилур кўб омларни².

* * *

Ғарибликда юз йил турса, эрур меҳмон,
Тахту бахти, бўстонлари эрур зиндон.

* * *

... эранлар иши барҳақ³.

* * *

Қол аҳлига⁴ ҳол илмин⁵ Ҳақ кўрмади муносиб.

¹ Ўгон – қудрат соҳиби; Худо.

² Ом – бу ерда: авом, нодон.

³ Барҳақ – чин, тўғри, ҳақ.

⁴ Қол аҳли – мадрасада расмий фанларни ўзлаштирган зохирий илм соҳиблари; уламолар, фақиҳлар.

⁵ Ҳол илми – инсондаги сўз билан тушунтириб бўлмайдиган ғаройиб рухий кечинмалар, фавқулодда феъл-атвор, хислатларнинг намоён бўлиши; ботиний илмлар, кенг маънода тасаввуф илми.

* * *

Афсонадур шариат, фарзонадур¹ тарикат.
Дурдонадур ҳақиқат, ошиқларга муносиб.

* * *

Ёлгончилар қавмини уммат демас Муҳаммад.

* * *

Ҳар ким умматман деса, Расул ишин қўймаса,
Шафоат куни бўлса, маҳрум қўймас Муҳаммад².

Тангри таоло сўзин, Расулulloҳ суннатин,
Инонмаган умматин уммат демас Муҳаммад.

Умматман деб юурсан, буйруғини қилмассан,
Нечук умид тутарсан, онда сўрмас Муҳаммад.

Мушкулдур, осий банда, уммат демаса онда,
Расво бўлур маҳшарда, уммат демас Муҳаммад.

* * *

Эллик ёшда нидо келди: ўлмак осон,
Шарти улдур – санда бўлса нури иймон,
Тонгла борсанг, дийдориға қилур меҳмон,
Эштиб, ўқуб, ерга кирди Қул Хожа Аҳмад.

¹ *Фарзона* – 1) оқил, донишманд; 2) ягона, тенгсиз.

² Маълумки, Муҳаммад алайҳиссаломга ўз умматларини шафоат қилиш ҳуқуқи берилган – бу ерда шунга ишора қилинапти.

Эй мўминлар, бу дунёни поёни йўқ,
 Чин ўлурсан – харгиз¹ муни ёлғони йўқ,
 Ким билмаса, валлох², они иймони йўқ,
 Эштиб, ўқуб, ерга кирди Қул Хожа Аҳмад.

Аслим – туфрок, наслим – туфрок –
барчадин хор,
 Босиб ўтсанг, мурдор жисмим қилғуси ор,
 Ким ор этса, шайтон қавми ҳавоси бор,
 Эштиб, ўқуб, ерга кирди Қул Хожа Аҳмад.

Чин зокирға Худо ўзи қилди раҳмат,
 Тонгла борса, жаннат ичра берур хилват,
 Рўзи махшар дийдор кўруб, сўргай давлат,
 Эштиб, ўқуб, ерга кирди Қул Хожа Аҳмад.

Банда бўлсанг, меҳнат³ тортқил, ғофил одам,
 Оқил эрсанг, ганиматдур санга шул дам,
 Амонатдир азиз жонинг, юрма беғам...
 Эштиб, ўқуб, ерга кирди Қул Хожа Аҳмад.

* * *

Қаххор отлиғ қахрингдин кўркуб
йиғлар Хожа Аҳмад,
 Раҳмон⁴ отлиғ раҳмингдин умид тутар
Хожа Аҳмад...

¹ *Харгиз* – асло, ҳеч қачон.

² *Валлоҳ* – Оллоҳга қасамки, Худо ҳаққи.

³ *Меҳнат* – 1) мусибат, бало; 2) машаққат, кийинчилик;
 3) ғам, дард.

⁴ *Раҳмон* – Оллоҳнинг гўзал исмларидан бири: ўта меҳрибон.

Мунофиқлар юрурлар, фисқу фужур
килурлар,
 Ҳаром, шубҳа еюрлар, қўрқуб йиғлар
Хожа Аҳмад...

Охирзамон бўлғондур, подшоҳ золим
бўлғондур,
 Ҳаром, шубҳа тўлғондур, хайрон бўлур
Хожа Аҳмад.

Кул Хожа Аҳмад тоат қил, йиғламоқни одат
 қил,
 Бало келса, тоқат қил, Ҳақдин бўлур,
Хожа Аҳмад.

* * *

Ишқ дардини талаб қилдим – дармони йўқ,
 Ишқ йўлида жон бергани армони йўқ,
 Бу йўлларда жон бермаса, имкони йўқ,
 Ҳар на қилсанг – ошиқ қилгил, Парвардигор!

Ишқ бозори – улуг бозор: савдо ҳаром,
 Ошиқларга сандин ўзга ғавфо ҳаром,
 Ишқ йўлига кирганларга дунё ҳаром,
 Ҳар на қилсанг – ошиқ қилгил, Парвардигор!

Ошиқликни даъво қилиб юролмадим,
 Нафсдин кечиб, ман амрини қилолмадим,
 Нодонликда Ҳақ амрини билолмадим,
 Ҳар на қилсанг – ошиқ қилгил, Парвардигор!

Кул Хожа Аҳмад, ишқдин каттиқ бало бўлмас,
 Марҳам сўрма – ишқ дардиға даво бўлмас,
 Кўз ёшидин ўзга ҳеч ким гувоҳ бўлмас,
 Хар на қилсанг – ошиқ қилгил,
 Парвардигор!

* * *

Дўзах йиғлаб, дод айлагай Худойига:
 Тоқатим йўқ ошиқларни бир оҳига!
 Қочиб боргай Ҳақ таоло паноҳига,
 Ошиқларни ёши бирлан ўчар, дўстлар.

* * *

Кул Хожа Аҳмад, ишқсизларни иши душ-
 вор,
 Тонгла борса, Ҳақ кўрсатмас анга дийдор,
 Аршу Курси¹, Лавҳу² Қалам³ – ҳамма безор,
 Ишқсизларга дўзах бобин⁴ очар, дўстлар.

¹ *Курси* – Аршнинг иккинчи номи. Саккизинчи осмон ҳам тушунилади.

² *Лавҳ* – Оллоҳ таоло бани башарнинг тақдирларини ёзиб қўйган улкан китоб, лавҳ ул-махфуз. Парвардигори олам ҳамма нарсадан аввал ушбу лавҳ ва унинг ёнидаги Қаламни яратиб, то қиёматгача яратадиган нарсаларини ва бўлажак ишларни, илоҳий китобларни, тақдир ва қазони ҳам Лавҳга битиб қўйган.

³ *Қалам* – муфассал илм, ақли аввал.

⁴ *Боб* – эшик, дарвоза.

* * *

Пайғамбардин ёдгор қолғонтурур дарвешлар.
 Қул Хожа Аҳмад, мискин бўл,
 мискинлардин маъно сўр,
 Дарвешликни бил ҳузур,
 Ҳу қушидур дарвешлар.

* * *

Пир этагин тутуб, ботин кўзин очтим.

* * *

Тариқатни йўлларидур қоттиғ азоб,
 Бу йўлларда неча ошиқ бўлди туроб¹,
 Ишқ йўлиға ҳар ким кирса, ҳоли хароб,
 Эранлардин йўлни сўраб юрдум мано.

* * *

Расул дунё – жийфа² деди, қўйдум мано.

* * *

Умрим охир бўлганда на қилғайман, Худоё?
 Жон олғувчи келганда на қилғайман, Худоё?

Жон бермакни ваҳмидин, Азозилни³ захмидин⁴,
 Шафқат бўлмаса сандин, на қилғайман,
 Худоё?

¹ *Туроб* – тупрок, ер.

² *Жийфа* – ўлимтик.

³ *Азозил* – шайтон, иблис.

⁴ *Заҳм* – қийнаш, азоблаш.

Жон бермак иши душвор, осон қилғил,
ё Жаббор¹,
Сандин ўзга йўқ ғамхор, на қилғайман,
Худоё?..

Қул Хожа Аҳмад, сан банда, нафс илгида
шарманда,
Маҳшар куни бўлғанда не қилғайман,
Худоё?

* * *

Олим улдир – шариатда жавлон қилса,
Тариқатнинг бозорига ўрнин солса,
Мухаббатнинг дарёсидин гавҳар олса,
Андоғ олим олим бўлур, дўстларимо!

Олиммен деб китоб ўкур, маъно уқмас,
Қўб оятнинг маъносини ҳаргиз билмас.
Такаббуру манманликни дини тутмас,
Олим эрмас, жоҳилтурур, дўстларимо!

Такаббур Азозилга нелар қилди,
Такаббурдин тавқи лаънат анга солди,
Фаришталар кўруб анда, сажда қилди,
Сажда қилиб, амон бўлди, дўстларимо!..

Қул Хожа Аҳмад, олимларга хизмат қилғил,
Олимлар сўзин эшитиб, амал қилғил.

---

¹ *Жаббор* – Оллоҳнинг гўзал исмларидан бири: бандалари ишини ислоҳ этувчи.

Амал қилиб, Ҳақ йўлида жонинг бергил,
Амалсизлар дийдор кўрмас, дўстларимо!

* * *

Демайдурман мани жондин ойирма,
Вале охирда иймондин ойирма.

* * *

Илоҳо, зоти покинг хурматидин,
Айиргил бизни Шайтон захматидин.

* * *

Ки ҳар осий эрур раҳматга лойиқ,
Кел, эй Аҳмад, дуоға бўл мувофиқ.

* * *

Зор йиғлатиб ошиқни ишқ илгида Худойим,
Ишқ йўлида маломат онга кўрур муносиб.

* * *

Тавба қилғил, Хожа Аҳмад, бўлғай
Ҳақдин иноят,
Юз минг валийлар ўтти сирни сирга улашиб.

* * *

Тавба қилиб, Ҳаққа ёнғон ошиқларға
Учмоқ¹ ичра тўрт ариғда шарбати бор.

¹ Учмоқ — жаннат.

Тавба қилмай, Ҳаққа ёнмас¹ гофилларға
Тор лаҳадда қоттиғ азоб, ҳасрати бор...

Тавба қилғон ошиқларға нури эрур,
Туни-куни сойим² бўлса, кўнгли ёрур,
Қачон ўлуб, гўрга кирса, гўри кенгур,
Ўғон Изим³, Раҳим⁴, Раҳмон раҳмати бор!

Тавбасизлар бу дунёдин кечмас билур,
Ўлуб борса, гўр азобин кўрмас билур,
Қиёмат кун тонг арасот отмас билур,
Хайхот, хайхот, навҳа⁵, фарёд унлари бор.

Намоз, рўза, тавба узра борғанларға,
Ҳақ йўлиға кириб, қадам қўйғанларға,
Ушбу тавба бирла онда борғанларға,
Ёрлақанмиш қуллар бирлан суҳбати бор...

Қиёматни бир куни минг йилча бўлур,
Бу дунёни сонича бил, неча бўлур,
Қиёмат кун етмиш минг йил ўтда колур,
Тавба қилган қуллар қуймас – муҳлати бор.

¹ Ёнмоқ – етмоқ; қайтмоқ.

² Соийм – рўзадор.

³ Изи – Худо, Оллоҳ.

⁴ Раҳим – Оллоҳнинг гўзал исмларидан бири: жуда раҳмли.

⁵ Навҳа – йиғи-сиғи, нола.

Бихишт-дўзах талашур, талашмоқда баён бор,
Дўзах айтур: «Мен ортуқ – менда Фиръавн¹,
Ҳомон² бор».

Бихишт айтур: «На дерсен, сўзни билмай
айтурсен,
Сенда Фиръавн бўлса, менда Юсуф
Канъон³ бор!»

Дўзах айтур: «Ме ортуқ – бахил куллар
менда бор,
Бахилларнинг бўйнида ўтлуф занжир –
кишан бор».

Бихишт айтур: «Мен ортуқ – пайғамбарлар
менда бор,
Пайғамбарлар олдида кавсар⁴, хуру
филмон⁵ бор!»

¹ *Фиръавн* – қадимги Миср подшоларининг номи. Қуръонда тилга олинган Фиръавн ўзини Худо деб эълон қилган золим подшоҳни ифодаловчи ном.

² *Ҳомон* – Фиръавннинг вазири.

³ *Юсуф Канъон* – Канъон (Фаластин)лик Юсуф. Ҳасадгўй акалари қудуққа ташлаб кетган Юсуф алайҳиссаломни савдогарлар қутқариб, мисрлик бадавлат одамга сотадилар. У аввал тухмат билан зиндонга ташланади, кейин оқланиб, давлат хазинасини сақловчи лавозимига кўтарилади. Лекин асли канъонлик бўлгани учун Мисрда Юсуфи Канъон – канъонлик Юсуф номи билан машҳур бўлади.

⁴ *Кавсар* – суви асалдан тотли, қор ва сутдан оқ, ичган киши абадий ташналик нималигини билмайдиган жаннатдаги ховуз, булок.

⁵ *Филмон* – жаннатдаги хизматкор болалар.

Дўзах айтур: «Мен ортук – тарсо¹,
жуҳуд менда бор,
 Жуҳуд, тарсо олдида турлук азоб –
сўзон² бор».

Биҳишт айтур: «Мен ортук – мўмин куллар
менда бор,
 Мўминларнинг олдида турлу неъмат алвон бор!»

Дўзах айтур: «Мен ортук – золим куллар
менда бор,
 Золимларга берурга захар-заққум чандон бор».

Биҳишт айтур: «Мен ортук – олим куллар
менда бор,
 Олимларни кўнглида оят, хадис, Қуръон бор!»

Дўзах айтур: «Мен ортук – мунофиқлар
менда бор,
 Мунофиқлар бўйнида ўтдин ишқол
кишон бор».

Биҳишт айтур: «Мен ортук – зокир
куллар менда бор,
 Зокирларни кўнглида зикриллоҳи
Субҳон³ бор!»

¹ *Тарсо* – насроний, христиан.

² *Сўзон* – куйган, ёниб турган.

³ *Субҳон* – Оллоҳ таолонинг сифатларидан бири: пок, беайб..

Дўзах айтур: «Мен ортук – бенамозлар
менда бор,
Бенамозлар бўйнида йилон билан чаён бор!»

Бихишт айтур: «Мен ортук – дийдор кўрмак
менда бор,
Дийдорин кўрсатарга Раҳим отлиғ
Раҳмон бор!»

Дўзах анда тек турди, бихишт узрини айди,
Кул Хожа Аҳмад на билди, билдиргувчи
Яздон¹ бор!

* * *

Бедорларга Ҳақ раҳмати бўлур ёвук,
Бедорларни кўнгли синук, кўзи ёшлик,
Манманликни жазосини бергай тамук,
Такаббурни дўзах ичра холи душвор.

Сендин бурун ёронларинг қаён кетти,
Бу дунёга майл қилмай, йиғлаб ўтти,
Умринг охир бўлди, навбат сенга етти,
Гунохингга тавба қилгил, эй бадкирдор!

Нафсинг сени, бокиб турсанг, нелар демас.
Зори қилсанг, Оллоҳ сари бўйун сунмас,
Қўлға олсанг, ябон² қушдек қўлға қўнмас,
Қўлға олиб, тун уйқусин қилгил бедор.

¹ Яздон – Худо.

² Ябон – чўл, биёбон.

Нафс йўлига кирган киши расво бўлур,
Йўлдин озиб, тойиб, тўзуб, гумроҳ бўлур,
Ётса-қўбса¹, шайтон била хамроҳ бўлур,
Нафсни тебгил, нафсни тебгил, эй бадкирдор!

Нафсинг сени охир дамда гадо қилгай,
Дин уйини фораг қилиб, адо қилгай,
Ўлар вақтда иймонингдин жудо қилгай,
Оқил эрсанг, нафси баддин бўлгил безор.

* * *

Кетганларни кўруб, сен ҳам ибрат олғил,
Ибрат олсанг, ётмиш еринг бўлур гулзор.

* * *

Мўмин қуллар дарду холат пайдо қилди.
Ҳақ йўлида жону дилни шайдо қилди,
Дунё ташлаб, охиратни савдо қилди,
Савдо қилсанг, хуру филмон бори тайёр.

Қул Хожа Аҳмад, нафс илкидин килурмен дод,
Пири муғон² бўлғаймукин анга жаллод,
Беҳабарлар эшитмаслар доду фарёд,
Қон йиғлағил, эшитсун ул Парвардигор!

¹ Қўпмоқ - ўрнидан турмоқ.

² Пири муғон - муғлар пири. Муғ - оташпараст; мажозан: пир. Пири муғон комил инсон бўлиб, рухоний раҳбар маъносида қўлланади. Яссавий рамзий маънода Мухаммад алайҳиссаломни - Пири муғон, унинг ғоялари, ҳақиқатни - маст қилувчи май сифатида талкин қилади.

* * *

Ишқи тегса, куйдиргуси жону танни,
 Ишқи тегса, вайрон қилур мовуманни.
 Ишқ бўлмаса, топиб бўлмас, Мавлом¹, сани,
 Ҳар на қилсанг – ошиқ қилғил,
 Парвардигор!

* * *

Ким онинг кўйида бўлса,
 Ҳақ онинг кўнглидадир,
 Ҳар сори борса, ўшал ёри билан
 парвоз этар...

Маърифат² майдони ичра бу кўнгилни
 шод этиб,
 Дунёсин тарк айлаганлар Ҳақ билан
 савдо этар...

Хуш ажойибу фаройиб бу Худонинг ишлари,
 Бирисин гўё қилибон, бирисин гунг, кар этар.

Кўргил, ушбу дунё учун кўб жафолар
 айласанг,
 Охири ҳеч ушбу дунё, ер билан яксон этар.

Кеча-кундуз орзу қилсанг онинг дийдорини,
 Соф қилғил бу кўнгилни, бир куни
 дарбор³ этар.

¹ Мавло – соҳиб, сарвар; Худо.

² Маърифат – Оллоҳ моҳияти ҳақидаги илм, ирфон.

³ Дарбор – олий даргоҳ, сарой.

Эй Қул Аҳмад, сен юруб, ғамгин кўнгилни
овлагил,
Аҳли дил¹ бўлган киши ғамгин кўнгилни
шод этар.

* * *

Лашкар тузиб, шайтон бирла мен уруштим,
Бихамдиллоҳ², икки нафсим ўлди, дўстлар.

* * *

Соч-соқолим хўб оқарди, кўнглум қаро,
Рўзи маҳшар раҳм этмасанг, холим табоҳ³,
Сенга аён – амалсизмен, кўбтур гуноҳ,
Жумла малак ёзуқларим билди, дўстлар.

* * *

Авлиёлар айтган ваъда келди бўлғай,
Қиёматни куни ёвуқ бўлди, дўстлар.
Оқил қуллар бўлганини билди бўлғай,
Халку элдин меҳр-шафқат кетти, дўстлар.

Улуғ-кичик ёронлардин одоб кетти,
Қизу заиф, жувонлардин ҳаё кетти,
«Ал-хаё-у мин ал-иймон»,⁴ – деб Расул айтти,
Ҳаёсиз қавм ажойиблар бўлди, дўстлар.

¹ Аҳли дил – маърифат аҳли, орифлар.

² Бихамдиллоҳ – Худога шукур, Оллохнинг ҳамди учун.

³ Табоҳ – бузуқ, вайрон, хароб.

⁴ Ал-хаё-у мин ал-иймон – Хаё иймондандир (халис).

Мусулмон мусулмонни қилди қотил,
 Ноҳақ тутуб, Ҳақ ишларин қилди ботил,
 Мурид пирға қилмадилар юзихотир,
 Ажаб шумлуғ замоналар бўлди, дўстлар.

Аҳли дунё, халқимизда саховат йўқ,
 Подшоҳларда, вазирларда адолат йўқ,
 Дарвешларнинг дуосида ижобат йўқ,
 Турлук бало халқ устига ёғди, дўстлар.

Охирзамон олимлари золим бўлди,
 Хушомадни этгувчилар олим бўлди,
 Ҳақни айтган дарвешларга ғаним бўлди,
 Ажаб шумлуғ замоналар бўлди, дўстлар.

Қиёмат кун ёвуқ етти – қолғони йўқ,
 Қул Аҳмадни айтган сўзин ёлғони йўқ,
 Ўз-ўзига бир насиҳат қилғони йўқ,
 Насиҳатни халққа айтиб кетти, дўстлар.

* * *

Турлук-турлук аломатлар бўлди пайдо,
 Юрагимда жароҳатлар бўлди пайдо,
 Бу дунёда лаҳза фориг бўлмоғ қайдо,
 Нечук илож этаримни билмам, дўстлар.

* * *

Тухми исён беҳад сочтим, тоатим оз,
 Ўтти умрим ғафлат билан ҳам кишу ёз,
 Ёқинтурур жоним қуши қилса парвоз,
 Нечук илож этаримни билмам, дўстлар.

* * *

Ишқ сиррин баён қилсам ошиқларға,
Тоқат қилмай, бошин олиб кетар, дўстлар.
Тоғу тошқа бошин уруб, беҳуд бўлуб,
Ахли иёл, хонумондин ўтар, дўстлар.

* * *

Ишқ гавҳари тубсиз дарё ичра пинҳон,
Жондин кечиб, гавҳар олган бўлди жонон.
Булҳаваслар ошиқмен деб йўлда қолғон,
Динларини пучак пулга сотар, дўстлар!

* * *

Муҳаббатни отин эштиб, гирён бўлдум.

* * *

Замона охир бўлди, хўюнг кетти,
Расулуллоҳ ваъдалари ёвуқ етти,
Хос қуллари яхши сўзга қулоқ тутти,
Ёмон қуллар кундин-кунга баттар, дўстлар.

* * *

Дунёдорлар молин кўруб, хаво қилур,
Манманликдин ул даъвойи Худо қилур,
Ўлар вақтда иймонидин жудо қилур,
Жон берарда ҳасрат билан кетар, дўстлар.

Қамуғ¹ дунё йиққанларни, валлоҳ, кўрдум,
Ўлар вақтда қалайсен, деб ҳолин сўрдум,

¹ Қамуғ – ҳамма барча.

Шайтон айди: иймонига чангал урдум,
Жон чикорда йиғлай-йиғлай кетар, дўстлар.

Кул Хожа Аҳмад, ошиқ бўлсанг,
жонинг куйсун,
Сидкинг бирла Оллоҳ дегил, Тангри билсун,
Дуо қилгил, мўмин қуллар дунё қўйсун,
Дунё қўйган охиратқа етар, дўстлар.

* * *

Во дариғо, ўтти умрум, билолмадим,
Жондин кечиб, Ҳазрат сари боролмадим,
Нафсдин кечиб, Ҳақ амрини қилолмадим,
Ўлуб борсам, хасрат менга етар, дўстлар.

* * *

Ошиқлик улуғ даъво – қилсанг муни,
Меҳнат бирла синар эрмиш Мавлом сени,
Ранжу меҳнат бирла бўлсанг туни-куни,
Маъшукангдин кўнгил ўзга қилманг, дўстлар.

Манлик бирла тариқатга кирмадилар,
Жондин кечмай, йўлга қадам қўймадилар,
Нафс ўлтурмай, таслим фано бўлмадилар,
Хомтамаълиғ бирла йўлга кирманг, дўстлар.

Ушбу ишқни йўли тилим бўлмоқтурур,
Мунда йиғлаб, охиратда кулмоқтурур,
Гул ранглари заъфарондек¹ сўлмоқтурур,
Мундоғ бўлмай, ошиқман деб айтманг, дўстлар.

¹ *Заъфарон* – сарғиш тус берувчи хушбўй ўсимлик;
сарик ранг.

* * *

Ёлғончига жаннат йўқтур, валлох, онга –
Ёлғон сўзлаб, иймонсизин кетманг, дўстлар.

* * *

Дийдор кўрай деган ошиқ бўлур бедор.

* * *

Сирдин маъно туймаганлар бегонадур¹.

* * *

Дарвешман дер, дунё сари кўнгли мойил.

* * *

Бу йўлларни физосидур² қайғу, меҳнат,
Меҳнат тортиб, жафо чеккан кўрар роҳат.
Саҳарларда зори қилган хуш саодат,
Ху-ху тею бу дунёдин ўтар, дўстлар.

* * *

Кул Хожа Аҳмад, ошиқ бўлсанг, дунё кўйғил,
Охиратни азобидан қайғу егил,
Эранларни қилганларин сен ҳам қилғил,
Хизмат қилган охир мурод топар, дўстлар.

¹ *Бегона* – тариқат йўлига кадам қўймаган, сайру су-
лукини ўтмаган киши.

² *Физо* – озиқ-овқат, егулик, таом.

* * *

Аё ошиқ, бу дунёда меҳнат тортқил,
Тортқан жабру жафоларни роҳат билгил.

* * *

Ғийбат сўздин ҳеч йиғмадим мен тилимни,
Нодонлигим мени расво қилди, дўстлар.

* * *

Нафсим менинг юз минг таом тилар, дўстлар.

* * *

Нафсингни сен ўз раъйига қўйма зинхор.

* * *

Аё ғофил, Ҳақ зикрини тилдин қўйма,
Дунёликдин бир зарра сен қўлга олма,
Эранларни орқасидин ҳаргиз қолма,
Йўлга кирган охир мурод топар, дўстлар.

Во дариғо, армон била умрум кечти,
Нафсим мени туғён қилди, ҳадин ошти,
Жоним қуши парвоз қилса, руҳум кочти,
Ғофил юрган умрин елга сотар, дўстлар.

* * *

Ориф ошиқ ўз жонини ўтга ёқмас.
Бедардларга ишқ чакмоқин ёқиб бўлмас.
Дунё келиб жилва қилса, қиё бокмас,
Ишқсиз киши баҳойимдин¹ баттар, дўстлар.

¹ Баҳойим – хайвонлар.

* * *

Оллоҳ ёди кўнгил мулкин очар, дўстлар.

* * *

Рўзи азал тақдир қилса Ҳақ жамоли,
Юз минг шайтон қасд айласа, йўқ заволи,
Кундин-кунга зиёд бўлғай колу холи,
Доно бўлуб, Ҳақ йўлларин очар, дўстлар.

Муҳаббатни майдонида жавлон қилган,
Ҳақиқатни дарёсидин гавҳар олган,
Маърифатни матоъини ичга солган,
Юрса-турса дурру гавҳар сочар, дўстлар.

* * *

Кул Хожа Аҳмад, нафсдин улуғ бало бўлмас,
Еру кўкдин тўъма берсанг, ҳаргиз тўймас,
Туфрок бўлуб ерда ётсанг, кофир¹ ўлмас,
Нафси ўлган хуру филмон кучар, дўстлар.

* * *

Зоҳир неъмат шукрини гофил билмас,
Ботиндагин қиёс бирла кўрса бўлмас.
Зоҳир кўзи ғафлат бирлаб оқиб кўрмас,
Зоҳир кўзи очилса, ул кўрар, дўстлар.

¹ Тасаввуф адабиётида нафсга кофир, шер, ит, аждаҳо сифатлари берилиб, қаттиқ кораланади.

* * *

Қайда борса, фақир мискин дўкон қурмас,
 Ғариб бўлуб вайронага кўчар, дўстлар.

* * *

Ғариблиғда ғариб бўлган ғариблар,
 Ғариблар холини билган ғариблар,
 Сабаб бирла йироқ ерга борибон
 Қариндош қадрини билган ғариблар.

Сувсаганда сувга муҳтож бўлган,
 Тиригида зор ўлуб ўлган ғариблар.
 Киши билмас – ғариблар холи надур,
 Магар билгай ғариб бўлган ғариблар.

Ғариблиғ қоттиғ ишдур, эй азизим,
 Ким ул беқадр – улар мискин ғариблар.
 Кел эмди, Ахмадо, ўзунгга бокфил,
 Ғарибсен сен, ғариб мискин ғариблар.

* * *

Ҳаққа ошиқ бўлганлар Ҳақ йўлига кирмишлар...

Кўнгил бермай дунёга, шуруъ¹ қилмай ҳаромга,
 Ҳакни суйган ошиқлар халойикдан кечмишлар...

Мўмин куллар, содиқлар, сидки бирла тургонлар,
 Дунёлиғин сарф этиб, учмоқ ҳурин қучмишлар.

¹ Шуруъ – бошлаш, ишга киришиш.

* * *

Очиб кўнгил кўзини мушоҳада қилинглар.

* * *

Тарикатни йўли кулли¹ адабдур.

* * *

Ҳақиқат билмаган одам эмасдур,
Билингиз, ҳеч нимага ўхшамасдур.

* * *

Раҳм қилса, билингиз, раҳмати бор,
Берур бўлса, туганмас неъмاتي бор.

* * *

Расулни билса ҳар ким тўрт пуштин,
Қиёматда кезар саккиз биҳиштин.

* * *

Муҳаммад айдилар: ҳар ким етимдур,
Билинглар, ул мени хос умматимдур.

Етимни кўрсангиз, оғритмангизлар,
Фарибни кўрсангиз, доғ этмангизлар.

Етимлар бу жаҳонда хор экандур,
Фарибларни иши душвор экандур.

---

¹ *Кулли* – бу ерда: тамоида, бутунлай.

Ғарибларни иши доим сулукдир¹,
Тирик эрмас, ғариб мисли ўлукдир.

Худойиға ғариблар белгулукдур,
Ғарибни эрта-ахшом сўргулукдур.

* * *

Хикмат бирлан ул адамдин² бор айлади,
Ўн саккиз минг қамуғ олам³ хайрон эрур.
«Қолу бало...», деган⁴ қуллар улуш олди,
Сукут этган қуллар дини вайрон эрур.

* * *

Тавба қилсам, кечармукин қодир Илох,
Йўқ эрса, неткум анда мен рўсиёх⁵,
Тонгла борсам, илик, оёғ – барча гувоҳ,
Ҳақ қошида барча ишлар осон эрур.

¹ *Сулук* – йўл юриш, сайр этиш; тарикат.

² *Адам* – йўқлик, ғайб.

³ Диний тасаввурлар ва тасаввуф фалсафасига кўра, ўн саккиз минг олам мавжуд. Бу тушунча коинотнинг бепоёнлиги ва мавжудотнинг беҳисоблигини англатади.

⁴ *Қолу бало* – Қуръони карим Аъроф сурасининг 172-оятидан: Парвардигорингиз Одам болаларининг белларидан (яъни пушти камарларидан то киёмат кунига-ча дунёга келадиган барча) зурриётларини олиб: «Мен Парвардигорингиз эмасманми?» деб ўзларига қарши гувоҳ қилганида, улар: «Ҳақиқатан, Сен Парвардигоримизсан, бизлар бунга шоҳидмиз», – деганларини эсланг!

⁵ *Рўсиёх* – юзи қора, гуноҳкор.

* * *

Йиғлаб келдук эшигингга жумла гадо,
Лутф айласанг, юз минг осий хандон эрур.

* * *

Нафсни тефиб, меҳнат етса, роҳат билғил.

* * *

Дардин тортсанг, Хожа сендин ризо эрур.

* * *

Жохил халқи пир қадрини қачон билур?

* * *

Ё Илоҳим рўзи қилса, маъно олғил,
Маъно сўраб, маъно олған чин қул бўлур.

* * *

Тариқатни лаззатидин тотқан киши,
Дунёсини дин йўлида сотқан киши,
Кеча-кундуз кўзда ёши оққан киши,
Бу дунёни қадрини қачон билур!

Кеча-кундуз тоат қилса ўшал ошиқ,
Бу дунёда гуноҳидин бўлар фориғ,
Дарвешларни ғийбат қилған ул мунофиқ,
Маърифатни қадрини қачон билур!

Дунё молин йиғиб, йўлни йитурганлар,
 Эссиз умрин куфр ичинда кечурганлар.
 Куловузсиз¹ биёбонда юруганлар,
 Муҳаббатни кадрина қачон билур!

Кўб кишилар даъво қилур нафс кузатиб,
 Еб, ичиб, ҳайвон каби тунлар ётиб,
 Рўза тутмас, закот бермас ҳам уётиб,
 Ҳақ таоло кадрина қачон билур!

* * *

Зоҳирини оти бирлан беаганлар,
 Ботинларин оти бирла тузаганлар,
 Шавқ ўтини ич кўнгилга кузаганлар,
 Мосиво² бирлан қачон машғул бўлур?

Тарикатдур – бу йўл отин билса дарвеш,
 Маърифатни матоъидин олса дарвеш,
 Ўзга йўлни боду хаво сонса³ дарвеш,
 Ҳақиқатни майдонида эр ул бўлур!

* * *

Жондин кечмай, ишқ сиррини билса бўлмас,
 Молдин кечмай, манманликни қўйса бўлмас.

¹ *Куловуз* – раҳнамо, раҳбар.

² *Мосиво* – Оллоҳдан бошқа нарсалар.

³ *Сонса* – бу ерда: санаса.

* * *

Ишқ йўлида кеча-кундуз йиғлаганлар,
 Жондин кечиб, белин маҳкам боғлаганлар,
 Хизмат қилиб, Ҳақ сирини онглаганлар,
 Тун уйқуни харом қилиб, нолон бўлур.

Во дариғо, ишқ йўлида жоним бермай,
 Фаввос бўлуб, дарё ичра гавҳар термай,
 Ҳақдин ўзга ғафлатларни йироқ солмай,
 Тонгла борса, надоматлар чандон бўлур.

* * *

Бир лаҳзада шайтон мулки вайрон бўлур.

* * *

Оят, ҳадис баён қилсам, қоттиғ сўзлар,
 Зоҳир – одам, ботинлари – шайтон бўлур.

* * *

Қул Хожа Аҳмад, ғафлат билан умрунг ўтти,
 Во хасрато, кўздин, тиздин қувват кетти,
 Во вайлато, омонатни вақти етти,
 Амал қилмай, карвон янглиғ кўчтум мано.

* * *

Жон бермақдин ишқ қоттиғдур, юз минг
 азоб.

* * *

Нафсим учун кўб югурдум итдек кезиб.

* * *

Ҳақ пандини олган дунё излаёлмас.

* * *

Эй ёронлар, ишқ дардиға даво бўлмас,
То тириксан, ишқ дафтари адо бўлмас.

* * *

Дунё укбин¹ юз минг талок кўйдум мано.

* * *

Тариқатни йўлларини укбаси кўб,
Пок ишқини қўлга олмай, бўлмас юруб.

* * *

Қаю қулға Оллоҳ ёди бўлса ҳамроҳ,
Очлур кўзи, йўлин топар, бўлмас гумроҳ,
Ёдлик қулдин қочар эрмиш гафлат, гуноҳ,
Рўзи қилса, гуноҳлардин қочсам мано.

* * *

Нафсга мудом ҳалол лукма рўзи бергил.

* * *

Оллоҳ деган ошиқ қулар тобти давлат.

* * *

Қул Хожа Аҳмад, гадо бўлсанг,
Ҳаққа бўлғил,
 Бошинг бирлан эранларга хизмат қилғил.

¹ Уқба - тўсик, довон.

* * *

Жону дилда Ҳақ зикрини айтиб мудом,
Шайтон лаъин йўлларида кочтим мано.

* * *

Ҳақиқатлик маъшук учун жоним фидо.

* * *

Ишқдин юз минг бало тегди – сабр айладим,
Собир бўлуб, Ҳақ васлиға еттим мано.

Ман онодин туғдум эрса, кулгоним йўк,
Бу дунёнинг ишратларин билгоним йўк,
Умрум ичра ҳаргиз хушнуд бўлгоним йўк,
Ҳақдин кўркуб, йиғлай-йиғлай ўттум мано.

* * *

Ишқсизларни ақли кўтоҳ¹, ўзи ғофил,
Сўфийман деб кўп лоф урар, ўзи жоҳил,
Ҳақ ишқидин баҳра олғон Ҳаққа мойил,
Жоним бирлан ишқ этагин туттум мано.

* * *

Кул Хожа Аҳмад, сахийларни ўрни жаннат,
Дарё-дарё эҳсон қилса, қилмас миннат,
Тонгла борса, Ҳақ инъоми тожу давлат,
Эҳсон учун юз минг ўзни соттим мано.

¹ *Кўтоҳ* – қиска, қалта.

* * *

Поку пархез килиб борса, анда султон,
 Файбдин эштиб, бу сўзларни айдим мано.

* * *

Ишқ даъвосин манга қилма, ёлғон ошиқ,
 Ошиқ бўлсанг, бағринг ичра кўз қони йўқ.
 Муҳаббатнинг шавки билан жон бермаса,
 Зоеъ кечар умри анинг, иймони йўқ.

Ишқ боғини меҳнат тортиб кўқартмасанг,
 Хорлик билан шум нафсингни ўлдурмасанг,
 Оллоҳ деюб, ичга нурин тўлдирмасанг,
 Валлоҳ-биллоҳ¹, санда ишқни нишони йўқ.

Ишқ зикрини мағзи жондин чиқармасанг,
 Уч юз олтмиш томурларинг тебратмасанг,
 Тўрт юз қирқ тўрт сўнгақларинг гил қилмасанг,
 Ёлғончидур – Хакка ошиқ бўлғони йўқ!

Нафсдан кечиб, қаноатни пеша² қилғон,
 Хар не деса, рози бўлуб бўйун сунғон,
 Яхшиларни хизматида дуо олғон,
 Андоғ ошиқ маҳшар куни армони йўқ.

Рохат ташлаб, жон меҳнатин хушлағонлар,
 Сахарларда жонин қийнаб ишлагонлар,
 Хою хавас, мовуманни ташлағонлар
 Чин ошиқдур, бешак, ани ёлғони йўқ.

¹ *Биллоҳ* – Худо ҳаққи, азбаройи Худо.

² *Пеша* – касб, ҳунар, одат.

Чин дардини бедардларга айтиб бўлмас,
 Бу йўлларни укбаси кўб – ўтуб бўлмас,
 Дуру гуҳар хармухрага¹ сотиб бўлмас,
 Беҳабарлар ишқ қадрини билгони йўқ.

Ишққа туштунг, ўтқа пиштинг, куюб ўлдунг,
 Парвонадек жондин кечиб, ахғар бўлдунг,
 Дардга тўлдунг, ғамда сўлдунг, телба бўлдунг,
 Ишқ баҳрини сўрсанг, харгиз поёни йўқ.

Бошинг кетар бу йўлларда – ҳозир бўлғил,
 Ишқ йўлида ўлмас бурун зинҳор ўлғил²,
 Пир этагин маҳкам тутуб, хизмат қилғил,
 Хизмат қилган охир йўлда қолғони йўқ.

Эй беҳабар, ишқ аҳлидан баён сўрма,
 Дард истагил, ишқ дардиға дармон сўрма,
 Ошиқлардин, зоҳидлардин³ ахвол сўрма,
 Бу йўлларда ошиқ ўлса, товони йўқ.

Зоҳид бўлма, обид⁴ бўлма, ошиқ бўлғил,
 Меҳнат тортиб, ишқ йўлида содиқ бўлғил,

¹ *Хармухра* – эшакмунчок.

² Бу ерда «Муту қабла ан тамуту» – «Ўлмасдан бурун ўлинг» ҳадиси кўзда тутилиб, солиқнинг фано холига ишора қилиняпти. Бунинг маъноси ўзингдаги нафсу хавони ўлдириб, тавҳидга – илохий бирликка етмоқ ва бутун мавжудотга Ҳақ назари билан боқмоқ, холда холга юксалиб, ашёни Ҳақда фоний кўрмоқдир.

³ *Зоҳид* – узлат ва тақвони касб қилиб олиб, дунё лаззатларидан юз ўгирган киши.

⁴ *Обид* – тоат-ибодат қилувчи.

Нафсни уруб, даргоҳиға лойик бўлғил,
Ишқсизларни ҳам жони йўқ, иймони йўқ.

Ишқ савдоси бошқа тушса, расво қилур,
Партав¹ солиб, Оллоҳ ўзи шайдо қилур,
Мажнун сифат ақлин олиб, Лайло қилур,
Оллоҳ ҳаққи, бу сўзларни ёлғони йўқ.

Қул Хожа Аҳмад, жондин кечиб,
йўлға киргил,
Андин сўнгра эранлардин йўлни сўрғил,
Оллоҳ айтиб, ишқ йўлида дийдор кўргил,
Бу йўлларда жон бермасанг, имкони йўқ.

* * *

Ишқ сиррини баён қилсам, бу оламда
Бехабарлар эштиб, қулоқ солғони йўқ.
Ҳақ ёдини кимга айтай – ҳамма ғофил,
Манлик қилиб, бу дунёдин ўтғони йўқ.

Эшонман деб, шайху хожа дунё излар,
Ул сабабдин подшоҳларға ёлғон сўзлар,
Оят, ҳадис тафсир қилиб, молни кўзлар,
Ҳақ йўлида ҳаргиз меҳнат тортқони йўқ.

Дунё тепуб, Ҳақни севган тобти мурод,
Ишқ шаробин² ичган ошиқ шавқи зиёд,

¹ *Партав* – нур, шуъла, ёруғлик.

² Тасаввуф шеъриятида шароб, май, бода илоҳий тажаллий тимсоли, ишқ ва ирфон рамзи бўлиб келади. Шунга мувофиқ, мастлик илоҳий маърифатдан хузурланишни, маънавий завқ дарёсига фарқ бўлишни билдиради.

Қиёмат кун каззобларни юзи уёт,
Ёлгончилар Ҳақ ёдини ойғони йўқ.

Охирзамон шайхлар иши хама риё,
Рўзи махшар риёлар бўлғой гувоҳ,
Шайхмен тею мунча риё, мунча хаво,
Оллоҳ учун зарра савоб қилғони йўқ.

Эшонман деб, турлук таом теруб егой,
Яхшиларни кўзга илмай, манман дегой,
Дунё молин олиб борса, суюб олғой,
Валлоҳ-биллоҳ, манманлиқдин ўтғони йўқ.

Сажжодага¹ ким ўлтурса, фақир² бўлсун,
Мухаммаддек фақир бўлуб, ҳақир бўлсун,
Риёзатда³ ранги рўйи сариф бўлсун,
Ҳақ Мустафо элға коттиғ ойғони йўқ...

Банда бўлсанг, хулқлар қилиб, уммат бўлғил,
Андин сўнгра иймон, ислом қўлға олғил,
Саҳар вақтда ёшинг сочиб, зори қилғил,
Оллоҳ сахий – ҳеч ким навмид⁴ қолғони йўқ...

Жондин кечган чин ошиқлар дунё демас,
Нафси ўлук – обу таом ғамин емас,

¹ Сажжода – жойнамоз.

² Фақир – фақр мақоми (тариқатнинг тўртинчи мақоми)га мансуб киши. У Оллоҳдан бошқага мухтож бўлмай, таваккул эътиқоди билан яшайди.

³ Риёзат – тариқатга кирган солиқнинг камолот касб этиш ва Ҳаққа этиш йўлида чекадиган машаққатлари, ранжу изтироблари.

⁴ Навмид – умидсиз, маъюс.

Бу оламда суду¹ зиён муни билмас,
Дунё келиб жилва қилса, олғони йўк.

Муҳаббатлик девонани нишони бор,
Жону дилда ишқ дардини баёни бор,
Бедардлар кимни кўрса, гумони бор,
Боязиддек ҳар ким ўзин сотқони йўк...

Булҳаваслар ошиқман деб кўб лоф урар,
Беҳабарлар қайда борса, дўкон тузар,
Ёлғон айтиб, бу дунёни даврин сураар,
Дунё излаб, поёниға етгани йўк.

Ҳақдин кўркмай, манман деган шоҳлар қани?
Ою кунга даъво қилган моҳлар² қани?
Кеча йиғлаб, сахар турган хублар қани?
Ибрат олиб, кону зардоб ютқони йўк...

* * *

Ишқ гавҳари тубсиз дарё ичра пинҳон,
Жондин кечмай, ул гавҳарни олғони йўк.

* * *

Аё ошиқ, излагил сан Ҳақни йўлин,
Асрағил сан ишқ боғида асрор гулин,
Мехнат бирла синар эрмиш яхши қулин,
Чин ошиқни кўнгли ҳаргиз қолғони йўк.

¹ Суд – фойда, баҳра, наф.

² Моҳ – ой; мажозан: гўзал маҳбуба.

* * *

Фосик, фожир¹ ҳаво килиб, ерни босмас,
 Рўза, намоз казо килиб, мисвок² осмас,
 Расулulloҳ суннатларин кўзга илмас,
 Гуноҳлари кундин-кунга ортар, дўстлар.

* * *

Муршидларнинг³ хизматини қил ихтиёр,
 Ўзлугумдин йўлга кирдим дема зинҳор,
 Яхши билинг, тариқатни хатари бор,
 Қуловузсиз ушбу йўлга кирманг, дўстлар.

* * *

Ёлғон даъво килиб, каззоб бўлманг, дўстлар.

* * *

Эй биродар, мунофиққа бўлма улфат,
 Ким улфатдур – боши узра юз минг кулфат,
 Боштин-оёқ мунофиқни зиён-заҳмат...

* * *

Эй биродар, меърож⁴ сўзи ёлғон эмас,
 Дини сустроқ мунофиқлар нелар демас.

¹ *Фожир* – бузғунчи, ёмон табиатли, фосик.

² *Мисвок* – тиш тозалагич.

³ *Муршид (Пир, Шайх)* – тариқатда муридга раҳ-намолик қиладиган ирфоний маърифатда юксак макомга етган киши.

⁴ *Меърож* – Мухаммад алайҳиссаломнинг Қуддусдаги Аксо масжидидан осмонга – Оллоҳ ҳузурига кўтарилиши.

* * *

Нафсу шайтон хайли¹ бирла кўб уруштум,
Сабру ризо макомотин² оштим, дўстлар.

* * *

Пири комил – мукаммил³ бўлгон киши,
Шамсу⁴ камар⁵ янглиғ ёрур ичи-таши,
Зарра қолмас кўнгул ичра филлу гаши⁶,
Назар қилса хар ён – ани кўрар, дўстлар.

* * *

Дунёсиға мағрур бўлуб югурганлар,
Андоғ киши баҳойимдин батар, дўстлар.

* * *

Дехкон эрмас кетмон чопиб, нон емаса.

* * *

Олим улдур, хишт ёстаниб, таҳсил қилса.

* * *

Чин ошиқни Ҳаққа етор қилгон иши,
Ҳақ таоло ўзига тортар, дўстларимо.

¹ *Хайл* – тўда, гуруҳ, тоифа.

² *Мақомот* – мақомлар, манзиллар: солиқнинг рухий-маънавий камолот босқичлари бўлиб, улар 9 та – тавба, вараъ, зуҳд, фақр, сабр, хавф, ражо, таваккул, ризо.

³ *Мукаммил* – тарбия қилувчи, такомилга олиб борувчи, камолотга етказувчи.

⁴ *Шамс* – қуёш.

⁵ *Камар* – ой.

⁶ *Филлу гаш* – кудурат, ғубор.

* * *

Олим улким, ўзи ўқуб, ўзи билса,
Раҳмон Танграм буйруғига амал қилса,
Зоҳиридин маъни олиб, ичга солса,
Андоғ олим олим бўлур, дўстларимо.

* * *

Ялғон ошик даъво қилиб, йўлда қолғой,
Рўзи махшар юзи қора бўлуб турғой,
Ялғончидин Раҳмон Эгам юз ўгирғой,
Жаҳаннамга ташлаб отар, дўстларимо.

Шармандаи расво бўлғой Аросатда¹,
Ҳақ Мустафо уммат демас шафоатда,
Тилларини судраб юргай қиёматда,
Сижжин ичра куюб-ёнар, дўстларимо.

* * *

Ишк дардини ҳар номардга бермас Худо.

* * *

Йиғламоқни маъносига етгон киши,
Қон йиғласа, осон қилур қоттиғ иши,
Мезон² узра шохид бўлғой оқғон ёши,
Гуноҳидин бешак ўтар, дўстларимо.

¹ *Аросат* (*Арасот*, *Аъроф*) – жаннат билан дўзах ўртасидаги баландлик жой. Қиёмат куни жаннатга ҳам, дўзахга ҳам тушмай, ўртада қоладиган одамлар то гуноҳлари кечирилмагунча Аросатда турадилар.

² *Мезон* – тарози.

* * *

Ишққа кадам қўйғон ошиқ ўзин билмас,
Ғофил куллар пичоқ урса, анга тегмас.

* * *

Ушбу дунё иззатидин кечмагунча,
Даргоҳиға лойиқ эрмас, дўстларимо.

* * *

Жазбу¹ ҳолат пайдо қилғон ишқни топар,
Шамшири дин қўлга олиб, нафсни чопар.

* * *

Ҳақни суйғон ошиқлари фақир бўлди,
Йўл устида тупроқ сифат нафси ўлди,
Ишқ йўлида жафо тортиб, нурға тўлди,
Қайда борса, нафсни тепар, дўстларимо.

Ошиқ бўлсанг, каззоб бўлма, содиқ бўлғил,
Макру хийла ишларидин йироқ бўлғил,
Оллох тею содиқ бўлуб, нурға тўлғил,
Рост кулларни Оллох билур, дўстларимо.

Оллох айди: иймон уйин қилма вайрон,
Кўнгил бузғон жоҳилларни суймас Субҳон,
Рост кулларни кўнглидадур Ҳақ Бурҳон²,
Ҳалим бўлуб, дийдор кўринг, дўстларимо.

¹ Жазба – Ҳақнинг ўзига тортиши натижасида инсонда пайдо бўладиган алоҳида илоҳсеварлик майли, рухий ва тафаккурий-шуурий бир таважжух, иродани Илоҳга боғлайдиган дард.

² Бурҳон – хужжат, далил.

* * *

Риёзатни коттиқ тортиб, тинмай ишла,
Кўб ишлаган охир етар, дўстларимо.

* * *

Телим сўзда қарор йўк, ғариб ўлса, сўрор йўк.

* * *

Пиринг ҳозир бўлғонда на керак Хизру Илёс,
Пирга қадам қўйғонда ёд этма ғавсу ғиёс¹.

* * *

Толибмен², деб айтурлар, валлоҳ-биллоҳ,
ноинсоф,
Номаҳрамга боқарлар – кўзларида йўк инсоф,
Киши молин олай деб, кўнгиллари эмас соф...

* * *

Толибман деб юрурлар – кўнглида йўк
зарра нур,
Чин толибни сўрасанг, ичу таши гуҳар, дур,
Ҳаққа аён сирлари, тобмишлари сафо, нур,
Арслон бобом сўзларин эшитингиз, табаррук.

¹ *Ғавсу ғиёс* – рижол ул-ғайб тоифасига мансуб авлиёлар. Рижол ул-ғайб – тасаввуфий қарашга кўра, дунёни идора этадиган валийлар жамоаси.

² *Толиб* – солиқ, мурид, йўловчи, тарикатга кириб, риёзат босқичларини босиб ўтиш орқали Худо сари сайр қилаётган киши.

Суратлари сўфийнақш, қиёматдин кўркмаслар,
Фисқу фужур хосили, гуноҳлардин хуркмаслар,
Риё тасбех илгинда, йиғлаб ёшин тўкмаслар,
Арслон бобом сўзларин эшитингиз, табаррук...

Охирзамон уммати дунё фоний – билмаслар,
Кетганларни кўрубон андин ибрат олмаслар,
Эранларни қилғонин кўруб, кўзга илмаслар,
Арслон бобом сўзларин эшитингиз, табаррук...

Қул Хожа Аҳмад, сўзунгни нодонларга айтмагил,
Сўзни айтиб нодонға, пучак пулға сотмагил.
Очдин ўлсанг, номарддин харгиз миннат
тортмагил,
Арслон бобом сўзларин эшитингиз, табаррук.

* * *

Оллоҳ ёди кўнгулларни қилур равшан.

* * *

(Оллоҳ айтур):

Дардсиз одам банда эмас, муни англа,
Ишқсиз одам ҳайвон жинси, ани тингла,
Кўнглунгизда ишқ бўлмаса, манга йиғла,
Гирёнларға хос ишқимни раво қилдим.

Банда бўлсанг, манманликни зинҳор ташла,
Саҳарларда жонинг қийнаб, тинмай ишла,
Йўлдин озғон гумроҳларни йўлға бошла,
Бир назарда дилларини сафо¹ қилдим.

¹ Сафо – риёзат чекиш натижасида дилнинг нафс хоҳишлари, ёмон иллатлар, ғаддор дунё ва Худо ёдидан бўлак нарсалардан қутулиб, покланиши.

Чин дардликка ўзим дору, ўзим дармон,
Раҳм айласам, отим – Раҳмон, зотим – Субҳон,
Ҳам ошиқман, ҳам маъшукман – ўзум жонон,
Бир назарда ботинларин зиё қилдим.

Тонг отқунча Ҳақ ёдини ойғон киши,
Тоғу чўлни бўстон қилур оқғон ёши,
Оллох айтур: ўзга бирлан йўқтур иши,
Ул ошиқни халойиқдин жудо қилдим.

Ишқ дардини ерга солсам, ер кўтармас,
Дафтар қилсам, то тириксан битиб бўлмас,
Ҳақни суйгон беку хону халқни билмас,
Ул бандамни ўз йўлумда дуто қилдим.

Молу пулни парво қилмас ошиқ киши,
Йўл устида туфроқ бўлур азиз боши,
Андин сўнгра нурға тўлур ичу таши,
Тонгла борса, маҳшар аро подшоҳ қилдим.

Ҳақдин кўркуб, дунё молин суймагонни,
Зикрин айтиб, бир дам ётиб уймагонни,
Ётса-қўбса, Ҳақ зикрини қўймагонни,
Очтим ботин кўзларини, бино қилдим.

Рўза тутуб, халққа риё қилғонларни,
Намоз ўқуб, қўлга тасбеҳ олғонларни,
Шайхман тею ўзга бино қўйғонларни,
Охир дамда иймонидин жудо қилдим.

* * *

Хеч келмади мендин савоб, онда на
бергумдур жавоб,
Гар килсалар юз минг азоб, билмамки,
холим на бўлур?

Бўлса қиёмат куни, ҳозир бўлур барчалари,
Қилган амалларинг қани, билмамки,
холим на бўлур?

Эй Қул Ахмад, сен бу кун қилғил
ибодат тун-кун,
Демагил умримдур узун, билмамки,
холим на бўлур?

* * *

Жафосидин чин ошиқлар қайтмас бўлур.

* * *

Оллоҳ ёдин айтур қуллар маъно бирлан,
Бемаънога ҳаргиз қулоқ солмас бўлур.
Оллоҳ деган ошиқ қуллар доим, мудом
Ҳақ ёдидин зарра ғофил бўлмас бўлур.

Ҳақ ёдидин зарра ғофил бўлмағанлар,
Ётса-қўпса, Ҳақ зикрини қўймағанлар,
Валлоҳ-биллоҳ, дунё ҳаром – олмағанлар,
Гўр ичинда ул қул ҳаргиз ўлмас бўлур.

Маърифатнинг бўстонида жонин берган,
 Мухаббатнинг майдонида бош ўйнаган,
 Ҳақиқатнинг дарёсидин гавҳар олган,
 Ғаввос янглиғ ул дарёдин чикмас бўлур....

Жафо чекмай, ошиқ бўлмас, тингла, ғофил,
 Жафо чекиб, собир бўлғил, бўлма жоҳил,
 Ризо бўлуб, қуллуқ қилган бўлур оқил,
 Жоҳил одам бир-биридин ёнмас бўлур.

Қулмен тею Ҳақ амрини қилмаганлар,
 Қудратини кўруб, ибрат олмаганлар,
 Иймон, ислом аҳкомларин¹ билмаганлар,
 Улуғ кунда кизил юзлук бўлмас бўлур...

* * *

Умрим зоеъ ғафлат била елдек ўтти,
 Ҳасратингда кўздин ёшим қондек кетти,
 Билдим, дўстлар, бу ақлим эмди етти,
 Сахарларда кўпуб, тоат қилғум келур.

Сахарларда Қуръон ўқуб, сано қилсам,
 Ҳазратингга қўл кўтариб, дуо қилсам,
 Зори қилиб, бу жонимни фидо қилсам,
 Сахарларда кўпуб, тоат қилғум келур.

* * *

Ҳирсу хаво, нафс йўлини қўймоқ керак.

¹ Аҳком – ҳукмлар.

* * *

Ўлмас бурун вужудингни айла фоний.

* * *

Учмоғини хос қулига эҳсон қилур.

* * *

Муҳаббатсиз ҳалойикдин ҳар ким қочса,
Орифларни суҳбатида жавлон қилур.
Ўртаб-қуюб ишқ йўлида ёшин сочса,
Субҳон эгам Арш устида меҳмон қилур...

Зокир бўлуб зикрин айтса, келгай нидо,
Шайтон лаъин етмиш фарсанг¹ бўлгай жудо,
Дарди бўлса, Ҳақ дардиға бергай даво,
Андоғ қулни ўзи излаб, жонон қилур...

Ҳаққа ошиқ бўлган қуллар доим бедор,
Ризвон эмас, мақсудлари эрур дийдор,
Аҳли иёл, хонумондин бўлур безор,
Исмоилдек² азиз жонин қурбон қилур...

Бу дунёни мўминларга зиндон қилур.

¹ *Фарсанг* – тахминан 7–8 километрга тенг узунлик ўлчови.

² *Исмоил* – пайғамбар. Оллоҳ Иброҳим алайҳиссаломни синаш мақсадида суюкли фарзанди Исмоилни қурбон қилишни амр қилади. Бу хабарни ўғлига етказганида, у илохий амрга сўзсиз бўйсунди, лекин Иброҳим алайҳиссалом Исмоилни қурбонлик қилмоқчи бўлганида Оллоҳ жаннатдан бир қўчкорни чиқариб, унинг ўрнига сўйишни буюради.

Эй мўминлар, тоат қилиб тоёнманглар,
Амонатдур – азиз жонға инонманглар,
Ҳаром-ҳариш йиғмиш молға инонманглар.
Молларингни Қариш отлиғ йилон қилур.

Бу дунёга бино қўйгон Қорун¹ кани?
Даъво қилган Фиръавн била Хомон кани?
Вомик, Узро, Фарход, Ширин, Мажнун кани?
Қахр айласа, бир лаҳзада яксон қилур.

Ҳеч билдингми одам ўлмаё қолганини?
Бу дунёни вафосини билганини?
Дунёгалаб бўйи Худо олганини?
Оллоҳ десанг, кўз ёшингни борон² қилур.

Ишқ дардига даво қилса, Раҳмон қилур.

Кимни кўрсанг, бу йўлларда ёлғон ошиқ,
Зоҳир сўфий³, ботин ичра эрмас содиқ,
Анинг учун маъшуқиға бўлмас содиқ,
Ёлғончини рўзи маҳшар сарсон қилур.

Оқил бўлсанг, нодонларга сир айтмагил,
Чин дарвешлар тоатларин пинхон қилур...

¹ *Қорун* – Мусо алайҳиссалом даврида яшаган, ҳад-хисобсиз бойлигини хайрли ишларга сарфламай, ҳасислик-да ном чиқарган шахс. Бу такаббур кимсани охир-оқибат бутун мол-дунёси билан бирга ер ютган. Шарқ адабиётида ҳарнслик ва ҳасислик тимсоли ҳисобланади.

² *Борон* – ёмғир.

³ *Сўфий* – тарикатга кириб, дунёдан кўнгил узган, риёзат боскичларини босиб ўтиб, Ҳаққа интилаётган киши.

Ошиқ бўлсанг, ишқ йўлида фано бўлгил,
 Дийдор излаб, ҳасратида адо бўлгил,
 Мархам бўлуб, чин дардликка даво бўлгил,
 Хулқи хушни жон олурда осон қилур.

* * *

Риё бирлан қилган тоат борча газоф¹.

* * *

Охиратда каззобларни урэн қилур.

* * *

Бу дунёда яратилган махлукларга,
 Эмди билдим, тириклик бўлмас эрмиш.
 Бу ўлумнинг шарбатидур аччиғ шароб,
 Жумла одам ичмай андин колмас эрмиш.

Йўлга кадам қўйсанг, дўстлар, озиқ² олиб,
 Ажал келса, ошиқ келмас, сақол юлиб,
 Бу дунёнинг молларини hozир қилиб,
 Ришват берсанг, Малак ул-мавт³ олмас эрмиш.

Карвон агар кўчар бўлса, озиқ олур,
 Суду зиён бўлганини анда билур,
 Озиқсизин йўлга кирган йўлда колур,
 Юкун юклаб, йўлга кирган колмас эрмиш.

¹ *Газоф* – ёлғон, сохта, беҳуда.

² *Озиқ* – бу ерда: охират озиғи; амал, савоб.

³ *Малак ул-мавт* – ажал фариштаси, яъни Азронл.

Юкун юклаб, йўлга кирган мардон бўлур,
 Қуловузсиз йўлга кирган хайрон бўлур,
 Йўлбошчиси йўлни кўрган карвон бўлур,
 Йўлни кўрмай, карвон кадам қўймас эрмиш.

Ажал келса, озиқ келмас, сақол юлсанг,
 Ўнгул сўлга жонинг пора-пора берсанг,
 Дунё учун азиз умринг адо қилсанг,
 Малак ул-мавт келса, фурсат қўймас эрмиш.

Бу дунёда подшоҳмен деб кўксин керган,
 Ҳам олдида курси қўйиб, хайма¹ урган,
 Неча йиллар хайлу ҳашам² черик³ солган,
 Ажал келса, бири вафо қилмас эрмиш.

Неча минглар черик йиққан хонлар қани?
 Бу сўзларнинг ҳар бириси маъно кони,
 Вафоси йўқ, бевафодур дунё – тани,
 Гофил одам кўруб ибрат олмас эмиш.

Бу дунёда югрук отга мингувчилар,
 Ҳарб⁴ кунинда муборизлик⁵ қилғувчилар,
 Олмос, пўлод қилич қурни⁶ чопқувчилар,
 Ажал келса, беғу хонни қўймас эрмиш.

¹ *Хайма* – чодир.

² *Хайлу ҳашам* – бу ерда: подшоҳнинг хизматкорлари, навкарлари.

³ *Черик* – кўшин, лашкар.

⁴ *Ҳарб* – уруш, жанг.

⁵ *Мубориз* – жангчи, баҳодир.

⁶ *Қур* – давра, майдон.

Банда неча ёш яшаса, ўлмаги бор,
 Кўрар кўзга бир кун туфроқ тўлмаги бор,
 Бу дунёда сафар қилган келмаги бор,
 Охиратга сафар қилган келмас эрмиш.

Тирикликда дин навбатин¹ яхши урғил,
 Охиратнинг асбобини² мунда кўрғил,
 Қул Хожа Аҳмад, иймон узра тоиб³ бўлғил,
 Иймон бирлан борган қуллар ўлмас эрмиш.

* * *

Во дарифо, кечти умрум – тўймай қолдим,
 Роҳиласиз⁴ йўлга кириб, ҳориб-толдим.

* * *

Муҳаббатни дарёсида ғаввос бўлуб,
 Маърифатни гавҳарини олғум келур.

* * *

Ошиқ қуллар Ҳақ ёдидин холи эрмас,
 Ҳақиқатлиғ бу дунёга майл қилмас,
 Чин ошиқлар дунё уқбин ҳаргиз олмас,
 Мен тақи⁵ бу дунёни қўйғум келур.

¹ *Навбат* – ноғора.

² *Асбоб* – бу ерда: яроғ, восита.

³ *Тоиб* – тавба қилувчи.

⁴ *Роҳила* – туя, улов.

⁵ *Тақи* – тагин, яна.

* * *

Оллоҳ ёди такаббурни уйин бузди,
 Машойихлар бу халқани кўрклук тузди,
 Чун Ҳу дедим, маъсиятлар¹ тузга² тўзди³,
 Мен ҳам тақи ул халқада бўлғум келур.

* * *

Хизмат қилиб, яхшилардин дуо олсам,
 Андин сўнгра шавқ шаробин тотқум келур.

* * *

Кўзум юмуб то очқунча умрим ўтти,
 Бу дунёни пучак пулға сотқум келур.

* * *

Тили бирла умматман деб, ёлғон сўзлар,
 Киши молин олмоқ учун ҳазён⁴ сўзлар,
 Ҳалолини мунда ташлаб, ҳаром кўзлар,
 Нодонларға бу сўзларни айғум келур.

Замона охир бўлса, оқил кетгай,
 Одам ўғли бир-бирини тутуб егай,
 Дунё учун иймон, ислом, динин сотқай,
 Оқилларға бу сўзларни айғум келур.

¹ *Маъсият* – шариатга хилоф йўсинда иш тутиш, гуноҳ.

² *Туз* – рост, тўғри.

³ *Тўзмоқ* – бу ерда: айланмоқ.

⁴ *Ҳазён* – беҳуда, бемаъни сўзлар айтиш.

* * *

Химмат берсанг, дунё укбин тебгум келур.

* * *

Кул Хожа Ахмад, дунё кўрсанг,
зинҳор кочкил,
Зикрин айтиб, тариқатни йўлин очкил,
Оят, хадис сўзи бирла динор¹ сочкил,
Эранлардин дурру гавхар олғум келур.

* * *

Муҳаббатни бўстониға булбул каби
Сахарларда нола айлаб, қўнғум келур.
Ўшал вақтда Илоҳимни жамолини
Маъно кўзи бирла аён кўргум келур.

* * *

Во дариғо, эссиз умрум бердим елга,
Ибодатдин ҳеч нима йўк боксам қўлга,
Қуллуқ қурин² кеч боғладим эмди белга,
Химмат килиб, пир хизматин қилгум келур.

* * *

Оллох демак мўмин қулға ор эрмас ул,
Хак ёдиға жоним қурбон қилгум келур.

¹ Динор - олтин танга.

² Қур - бу ерда: белбоғ.

* * *

Химмат курин жон белига махкам чолмай¹,
 Мосивони мухаббатин ўздин солмай,
 Кўз ёшини ниёз айлаб, розин айтмай,
 Асрор йўлин мардонлардин билса бўлмас.

* * *

Қул Хожа Аҳмад, сахар вақтда қилгил зори,
 Бедор бўлмай, Ҳақ жамолин кўрса бўлмас.

* * *

Тариқатда турлук адаб билмагунча,
 Нафси бирла мухораба қилмагунча,
 Ишк йўлига ўзин лойиқ этмагунча,
 Ҳақиқатни сирларини билса бўлмас.

Шариатда мурод улдур – йўлға кирмак,
 Тариқатда мурод улдур – нафсдин кечмак,
 Ҳақиқатда азиз жонни фидо қилмак,
 Жондин кечмай, ишк шаробин ичса бўлмас.

* * *

Дунё қўймай, ҳол илмини билса бўлмас.

* * *

Фаввос бўлмай, дур-гавҳарни олса бўлмас.

¹ Чолмоқ – бу ерда: боғламоқ.

* * *

Ишқ дардини билган киши дунё топар,
Эранларни изин олиб, тинмай ўпар,
Мухаббатни шавки бирлан ёшин сепар,
Ёши окмай, риёзатда сўлса бўлмас...

Ихлос керак, аё толиб, ошиқ бўлсанг,
Жондин кечиб, меҳнат тортиб, содиқ бўлсанг,
Ондин сўнгра даргоҳига лойик бўлсанг,
Лойик бўлмай, дийдорини кўрса бўлмас.

Ошиқларга дарду бало, офат керак,
Ҳақдин безор, тан берурга роҳат керак,
Маломатга, ихонатга¹ тоқат керак,
Тоқат қилмай, Ҳаққа ошиқ бўлса бўлмас.

Ишқсизларни кўрдум, дўстлар, хайрон юрур,
Мўминман деб, иймонлари вайрон юрур,
Рўзи махшар дийдор кўрмай, сарсон юрур,
Пири муғон назар қилмай, кўрса бўлмас.

* * *

Зинҳор, зинҳор қочиб юргил бўлса нодон.

* * *

Ошиқларни халқ ичинда сирри пинҳон.

¹ Ихонат - хўрлаш, таҳқирлаш.

Аё толиб, жафо чекиб, йўлга киргил,
 Жафо чекмай йўлга кирсанг, вафо бўлмас.
 Жафо чекмай охиратда йўктур роҳат,
 Жафо чекмай кўзунг ёши зиё бўлмас.

Кимни кўрсанг, кули бўлуб хизмат қилгил,
 Раҳм айлабон ғарибларга шафқат қилгил,
 Олимлар келса, туриб иззат қилгил,
 Ножинсларда зарра ҳаргиз вафо бўлмас.

Ғарибларга раҳм қилмоқ Расул иши,
 Ғарибларки кўрган ерда оқар ёши,
 Ғарибларга куёр доим ичу тоши,
 Ғарибларни дуосидек дуо бўлмас...

Ғарибларни кўрган ерда оғритмангиз,
 Ғарибларга оччиғланиб сўз котмангиз,
 Заиф кўруб, ғарибларга тош отмангиз,
 Бу дунёда ғарибликдек бало бўлмас.

... зоҳид бўлма, ошиқ бўлгил¹.

¹ Зоҳидлар ишқ ва ирфон (маърифат)дан беҳабар бўлиб, уларнинг мақсади такво билан охират мағфиратини қозониш, Қуръонда ваъда қилинган жаннатнинг ҳузур-ҳаловатига етишиш. Сўфий-ошиқларнинг ҳар икки дунёдан мақсади Худонинг ўзи, унинг дийдори бўлганлиги учун ҳам зоҳидларнинг бу ишини тамағирлик деб ҳисоблайдилар ва уларни танқид қиладилар.

* * *

Чин дардликға ғарибликдек даво бўлмас.

* * *

Бул жаҳонға Муҳаммадни нури¹ тўлди,
Ул нур билан икки жаҳон ёрур эрмиш.

* * *

Хуш давлатдур вилоятда подшоҳ бўлса,
Одил бўлуб, бир мўминни қози қилса,
Ўшал қози барча элни рози қилса,
Розиликдин учмоқ уйин олар эрмиш.

* * *

Ҳар намозда иймон боштин тоза бўлур.

* * *

Тоат қилган Ҳаққа ёвук бўлар эрмиш.

* * *

Тарикатга шариатсиз кирганларни
Шайтон келиб иймонини олур эрмиш.
Ушбу йўлни пирсиз даво қилганларни
Сарсон бўлуб, аро йўлда қолур эрмиш.

¹ Маълумки, Оллоҳ энг аввало Муҳаммад алайҳиссалом нуруни, сўнг шу нур туфайли оламлар ва одамларни яратган. Бинобарин, оламнинг асосида Муҳаммад нури ёки Муҳаммад ҳақиқати ётади.

Тарикатга сиёсатлиғ муршид керак,
Ул муршидга эътиқодлиғ мурид керак,
Хизмат қилиб, пир ризосин топмоқ керак,
Мундоғ ошиқ Ҳақдин улуш олур эрмиш.

Пир ризоси – Ҳақ ризоси бўлур, дўстлар,
Ҳақ таоло раҳматиндин олур, дўстлар,
Риёзатда сир сўзидин билур, дўстлар,
Ондоғ куллар Ҳаққа ёвуқ бўлур эрмиш.

Ушбу йўлга, эй биродар, пирсиз кирма,
Ҳақ ёдидин лаҳза ғофил бўлуб юрма,
Мосивога, оқил эрсанг, кўнгул берма,
Шайтон лаъин ўз йўлига солур эрмиш.

Аё дўстлар, ҳеч билмадим мен йўлумни,
Саодатга боғламадим мен белимни,
Мосиводин ҳеч йиғмадим мен тилимни,
Нодонлиқим мени расво килур эрмиш.

Шариатни, тарикатни билай десанг,
Тарикатни ҳақиқатга улай десанг,
Бу дунёдин дуру гавҳар олай десанг,
Жондин кечган хос куллари олур эрмиш.

Ошиқ куллар кеча-кундуз ҳаргиз тинмас,
Бир соате Ҳақ ёдидан ғофил бўлмас,
Андоғ қулни Субҳон эгам зоеъ қўймас,
Дуо қилса, ижобатлиғ бўлур эрмиш.

Во дариғо, кечти умрум ғафлат билан,
Сен кечиргул гуноҳларим раҳмат билан,

Кул Хожа Аҳмад сенга ёнди ҳасрат билан,
Ўз-ўзига ўзи ёниб-куёр эрмиш.

* * *

Дийдорини орзу қилсанг, кеча ётма,
Бу дунёнинг тўъмасидин зарра тотма,
Холдин сўрса, нодонларга сирни сотма,
Мундоғ эрлар файзу футух¹ олар эрмиш.

* * *

Эй еру кўк, ошиқлардин ҳазар қилинг,
Ўтлиғ оҳи чиқар бўлса, ҳозир бўлинг,
Кўкка боқиб наъра тортса, кўркуб тулинг,
Бир оҳ урса, олам яксон бўлар эрмиш.

* * *

Ишксиз одам, валлох, йўлда колар эрмиш.

* * *

Ишксизларни иймони йўк, эй ёронлар,
Дўзах ичра тинмай доим куёр эрмиш.

* * *

Мухаббатлик ошиқларни Худо суйди,
Онинг учун дунё укбин талок қўйди.

* * *

Куюб-пишиб, дарди бирла кўксинг доғла,
Доғда кетган висолини кўрар эрмиш.

¹ Футух – очилиш, ечилиш, кушойиш.

* * *

Ҳакни суйган ошиқлари тобти мурод,
 Ёлғон ошиқ бўлуб юрма, тонгла уёт.
 Қиличдин тез кил кўфрукни оти Сирот,
 Ёлғон даъво қилган ўтмай қолар эрмиш.

* * *

Ошиқ бўлсанг, ёлғон даъво қилма зинҳор,
 Ёлғон даъво қилганлардин Худо безор.
 Қахҳор эгам қахр айласа, оти Қахҳор,
 Қиёмат уни юзи каро қўбор эрмиш...

Ошиқларни кўзи гирён, бағри бирён¹,
 Парвоси йўк, номуси йўк, юрар урён,
 Эл кўзига туфроқдин кам, сирри пинҳон,
 Жони бирла ёдин айтиб юрар эрмиш.

Тўғри юрган ошиқлардин Худо рози,
 Ошиқ иши осон эмас, қилма бози²,
 Ёлғончилар ошиқман дер, Оллоҳ кози,
 Иймонини пучак пулга сотар эрмиш.

* * *

Савдо қилсанг охиратни савдосини,
 Бошқа олма бу дунёни ғавғосини.

* * *

Ошиқлари учмоқ ичра учар эрмиш.

¹ Бирён – куйган, ўртанган, кабоб бўлган.

² Бози(й) – ўйин, алдов, фириб, хийла.

* * *

Муҳаббатдин хабар билган ошиқлари
 Оллох деса, тўққуз осмон қуяр эрмиш.
 Арш устида наъра тортса содиқлари
 Фаришталар азиз жондин тўяр эрмиш.

Сен ошиқ бўл, партав солур ошиқларға,
 Парда олиб, жилва килур содиқларға,
 Дийдорини Ҳақ кўрсатур лойиқларға,
 Ҳақ таоло лойиқларни суяр эрмиш...

Ошиқларға бир Худодин ўзга ҳаром,
 Раҳматидан қатра томса, иши тамом,
 Ризқу рўзи изламаслар – таваккул¹ том,
 Ҳақ зикрини айта-айта тўяр эрмиш.

Ошиқлари Ҳақдин кўрқуб, бўлур бедор,
 Ҳақиқатлиғ ошиқларни фикри дийдор,
 Бош бер деса, жону иймон онга тайёр,
 Жондин кечиб, Ҳақ йўлида ўлар эрмиш.

* * *

Эй беҳабар, Ҳаққа ихлос қилмасмусен?
 Мунда ихлос, онда халос бўлмасмусен?
 Икки олам Худойингни билмасмусен?
 Беҳабарни дўзах ичра солар эрмиш.

¹ *Таваккул* – тарикатнинг саккизинчи мақоми: комил эътикод ва тўла ишонч билан ўзини Яратганнинг ихтиёрига топшириб, дунё, тирикчилик ва нафс ташвишларидан бутунлай фориғ бўлиш.

Ботил¹ кўзлар хос валийни танумаслар,
 Ондин юз минг сирлар кўрса, унамаслар,
 Ким яхшидур, ким ёмондур танумаслар,
 Ул сабабдин ора йўлда қолар эрмиш.

Тоза-тоза хикматларим соний² дафтар,
 Эссиз сўзум нодонларга – килур абтар³,
 Баҳра олмай, кундин-кунга бўлур баттар,
 Сўзга етмай, ўзга бино қилар эрмиш.

* * *

Ножинсларни Ҳақ жазосин берар эрмиш.

* * *

Ёлғончилар Ҳақдин улуш олғони йўқ,
 Улуш олган фақр⁴ тўнин кияр эрмиш.

Фақр тўнин кийган ошиқ бўлур туфрок,
 Зор йиғлабон дийдорига бўлур мушток,
 Малойиклар от кўярлар онга офоқ⁵,
 Ондоғ ошиқ элдин қочиб юрар эрмиш.

¹ *Ботил* – 1) ноҳақ, нотўғри, бузук; 2) рад этилган.

² *Соний* – иккинчи.

³ *Абтар* – 1) вайрон, хароб; 2) бефойда, кераксиз.

⁴ *Фақр* – тарикатнинг тўртинчи мақоми: дунё неъматлари, вужуд эҳтиёжларидан қўл тортиб, факат Ҳаққа муҳтож бўлиш.

⁵ *Офоқ* – тасаввуфда: қутб, яъни кавмининг сардори, замоннинг буюк кишиси.

* * *

Кўзинг юмгил бу дунёдин – нафсинг ўлсун.

* * *

Ёлғон банда ваъдасидин тонар эмиш.

* * *

Ишқ савдоси кимга тушса хонавайрон,
Кеча-кундуз дийдор тилаб, юрар хайрон,
Ишқ йўлида кўзи ёшлиғ, бағри бирён,
Шайдо бўлуб, ўзин излаб юрар эрмиш.

* * *

Қудрат бирлан фармон қилди Мавлом бизга,
Ерда-қўқда жонлиқ махлуқ қолмас эрмиш.
Қобиз¹ қилди Азроилни олам узра,
Азиз жонни олмағунча қўймас эрмиш.

Ёшим мени ёш бўлур деб айтур эрдим,
Хар на ҳосил бўлса, оз деб айтур эрдим,
Турлук-турлук даъво ишлар қилур эрдим,
Эмди билдим – мен айтгандек бўлмас эрмиш.

Дунё мени мулким деган султонларға,
Олам молин сонсиз йиғиб олғанларға,
Айшу ишрат бирла машғул бўлғанларға,
Ўлум келса, бири вафо қилмас эрмиш.

¹ Қобиз – олувчи, чангал солувчи.

Мағрур бўлманг, эй дўстларим, ишрат этиб,
Кеча-кундуз ёлғон айтиб, беҳуд ётиб,
Жон олғувчи келур эрмиш бир кун етиб,
Мундоғ ерда ғофил юрса, бўлмас эрмиш.

Қул Хожа Аҳмад, ўларингни била кўргил,
Охиратни яроғини қила кўргил,
Борурмен деб, йўл бошинда юра кўргил,
Малак ул-мавт келса, фурсат қўймас эрмиш.

* * *

Оллоҳ ёди нурин кимга ато қилса,
Нафсу хаво, манманликдин қочур эрмиш.
Банда агар зокир бўлуб, Оллоҳ деса,
Тутмиш кўнгул зангорини очур эрмиш.

* * *

Ошиқ кишилар кечалари ётмаса беҳроқ¹,
Хар дарду алам тегса, фиғон ётмаса беҳроқ...

Ўтган сўфилар эл кўзидин юрмайин қочти,
Ҳакни тилаган халқ ичида юрмаса беҳроқ...

Оллоҳ десаю, қилса ниҳон бидъате² бисёр,
Ондоғ сўфилар рўза, намоз тутмаса беҳроқ...

Ҳакни тануган ўзгани ҳаргиз танумаслар,
Оллоҳ демаган бўлса, ани ўлгани беҳроқ.

¹ *Беҳ* – яхши, хўб, маъкул.

² *Бидъат* – Қуръон ва Суннатга хилоф равишда пайдо бўлган ҳар бир номаъкул янгилик.

Раззоқ¹ дединг, берди сенга ризки фаровон,
Шайтон сўзига банда кулоқ солмаса беҳроқ.

* * *

Икки олам шохитурур бир яхши хулқ,
Хулқларидин ҳақ Мустафо бўлди улғу.

* * *

Хизмат қилсанг, пири муғон – дурнинг кони,
Хизмат қилмай дур конига ботгани йўқ.

* * *

Таважжуҳни² азизларга қилмоқ керак.

* * *

Умринг охир бўлғусидур бир кун, тамом,
Бу иш бирлан борсанг агар Доруссалом³,
Ҳалол қўйуб, еган бўлсанг доим ҳаром,
Азобини бориб анда тортмоқ керак.

Кул Хожа Аҳмад, тавба қилғил ўлмас бурун,
Қизил юзунг гўрда ётиб сўлмас бурун,
Йилон, чаён гўринг ичра тўлмас бурун,
Қазо келса, ризо бўлуб турмоқ керак.

¹ *Раззоқ* – Оллоҳнинг гўзал исмларидан бири: барча тирик мавжудотлар ризкини етказиб берувчи.

² *Таважжуҳ* – юзланиш, қараш.

³ *Доруссалом* – жаннат.

Қаро кундур ўшал соатки, дунёдин сафар қилсанг,
Зану¹ фарзанд, молу мулқинг – барисидин
гузар² қилсанг.

Сани қўймас ажал ҳарғиз – неча ҳукминг
равон бўлса,
Ҳукумат бирла оламини агар зеру забар қилсанг!

Маҳосилдур³ халойиқға ажал мисли сипоҳлардек⁴,
Ғазаб бирла олури жонинг нечамо⁵ зорилар қилсанг.

Бўлубдур барчага фармон ўлумни
шарбатин ичмок,
Қочиб ондин қутулмассен, неча ондин
ҳазар қилсанг.

Халойиқнинг мазориға бориб, бир-бир
тамошо қил,
Ўлуқлардин олуб ибрат, керак бағринг
кабоб қилсанг.

Ҳамиша яхшилиқ қилгил, кетарсен ушбу
дунёдин,
Қиёмат обрўйига керак хуни⁶ жигар қилсанг.

¹ *Зан* – аёл, хотин.

² *Гузар* – ўтиш, кечиш.

³ *Маҳосил* – ҳосил, натижа; бу ерда: шай, тайёр.

⁴ *Сипоҳ* – аскар, қўшин, лашкар.

⁵ *Нечамо* – нечаким, неча ҳам.

⁶ *Хуни* – қон.

Худо фармонини тутган бўлур ул авлиёлардин,
Бўлурсен авлиёлардин риёзат кўброқ қилсанг.

Қувонма молу мулкиннга, қуритур бу ажал охир,
Қаро ерга кирурсан охир неча карру
фар¹ қилсанг!

Хожа Аҳмад, маъсият бирла ҳаётинг
қилмағил зоеъ,
Бўлурсен лойиқи Ҳазрат агар тоат
сахар қилсанг.

* * *

Аё дўстлар, охир замон бўлди, кўрунг,
Бедин, кофир бу оламға тўлди, кўрунг.
Ҳақ қуллуғин қўюб, барча фосик бўлди,
Анинг учун Қаххор ғазаб қилди, кўрунг...

Олимлар барча илмин молға сотти,
Билиб, кўруб ўзларини ўтқа отти,
Ўзи амал қилмай, халққа илм ўргатти,
Дунё учун динларини сотти, кўрунг...

Феълимиздин бизга ғазаб қилди Холик,
Шукр этмадик – бизга жазо кўб на чоғлик,
Хайр-эҳсон эшигин султон қилди боғлик,
Онинг учун юз минг бало тўлди, кўрунг.

¹ Карру фар – шону шавкат, дабдаба.

* * *

Барча доғлар ичра мушкул ҳижрон доғи,
Хижрондин ҳам баттар эрмиш фарзанд доғи.

* * *

На анода раҳм қолди, на атода,
Оға-ини бир-бирига можарода,
Мусулмонлар даъво килур, ичар бода¹,
Мастлик билан қариндошдин тонди, кўрунг.

* * *

Қадр билмас нокасларга ўрун тегди,
Олим, дарвеш, яхшилар хор бўлди, кўрунг.

* * *

Умнат бўлсанг, зикрин айтмоқ сенга суннат.

* * *

Ёлғон ошиқ маъшуқидин жонин аяр,
Ўқбо йўлин орқа ташлаб, дунё суяр.

* * *

Раҳмон эгам чин ошиқни йўлин очар.

* * *

Бетаҳорат зикр айтганга лаънат ёғар,
Ўшал кунни бўлган фарзанд шайтон туғар,
Ўлар вақтда аввал келиб шайтон боқар,
Келинг, йиғлинг, зокир қуллар,
зикр айтайлик...

¹ Бода – май, шароб, маст килувчи ичимлик.

Мўмин бўлсанг, бетаҳорат зикрин айтма,
 Кароматлар айтиб, халққа дининг сотма,
 Муслмонлиғ даъво қилиб, кофир кетма,
 Келинг, йиғлинг, зокир қуллар,
 зикр айтайлик.

Зокир бўлсанг, зикрин айтмай харгиз ётма,
 Нодон бирла ножинсларга ҳеч сўз қотма,
 Мунофиқлар ҳолдин сўрса, бир сўз айтма,
 Келинг, йиғлинг, зокир қуллар,
 зикр айтайлик.

Қул Хожа Аҳмад, ёмонларни ёмони сен,
 Барча буғдой, эл тутмаган сомони сен,
 Йўлдин озған гумроҳларни нодони сен,
 Келинг, йиғлинг, зокир қуллар,
 зикр айтайлик.

* * *

Дунё деган озор эрмиш, оқил қуллар
 безор эрмиш,
 Жоҳиллар бирла ёр эрмиш, дунё
 солиб кеторам.

* * *

Оллоҳ деган бандани жойин
 жаннатда кўрдум,
 Ҳуру филмон жумласин қоршу
 олдида кўрдум...

Туни-куни ухламай Ҳу зикрини айтқанлар,
Малойиклар хамроҳи, Аршни устида кўрдум.

Хайру саҳо қилганлар, етим кўнглин олганлар,
Чаҳорёрлар¹ хамроҳи, кавсар лабинда кўрдум.

Қози бўлган олимлар, пора – ришват еганлар,
Андоғ олим жойни нори сақарда кўрдум.

Муфтий бўлган олимлар, ноҳақ фатво берганлар,
Андоғ муфти жойини Сирот – кўфрукда кўрдум.

Жамоатга бормайин тарки намоз қилганлар
Шайтон бирла бир ерда – дарки асфалда² кўрдум.

Золим бўлуб зулм этган, мўминларни оғритган,
Қаро юзлук махшарда – қўлин орқада кўрдум.

Қул Хожа Аҳмад кон очти, дурру гуҳарни сочти,
Тингламаган бу сўзни ғафлат ичинда кўрдум.

* * *

Бир кун сени умрунг барги бўлғай хазон,
Ажал келмай тавба қилғил, аё нодон,
Шояд, сенга раҳм айлағай Изим – Яздон,
Ул сабабдин Ҳақдин кўркуб, форга кирдим.

¹ Чаҳорёрлар (Чорёрлар) – тўрт дўстлар, яъни хулафои рошидин – тўғри йўлдан борган халифалар: Абу Бакр, Умар, Усмон, Али.

² Дарки асфал – дўзахнинг энг чуқур ери.

Чин дардликни иши эрур сўзу гудоз¹,
 Кўз ёшидур Ҳақ қошида тухфа, ниёз,
 Кеча-кундуз тинмай қилғил рўза, намоз,
 Ул сабабдин Ҳақдин кўркуб, форга кирдим.

* * *

Ёлгончидин Худо, Расул безор эрмиш.

* * *

Туфроқ сифат хорлиқ торткил –
 нафсинг ўлсун.

* * *

Дўстлар, мани расво қилган нафси ҳаво,
 Онинг учун шайтон лаъин қилур ғавфо,
 Лутф айласанг, манманликни қилай адо,
 Риёзатда жоним қийнаб ишласам мен...

Нафсим мени ўтдек ёниб, йўлдин урди,
 Юз минг турлук таом тилаб, дўкон қурди,
 Оғзин очиб, ҳар эшикка мени сурди,
 Химмат берсанг, ит нафсимни ушласам мен...

Гуноҳим кўб – ерга сиғмас, кимга айтай?
 Тавба қилиб, эгри йўлдин ростга қайтай,
 Надоматда этларимни узуб тортай,
 Сад дариф деб, бармоқларим тишласам мен.

¹ Сўзу гудоз – ёниш ва эриш, куйиб кул бўлиш.

Гуноҳ қилиб, тавба қилмай, ҳаддин оштим,
 Нафсим мени туғён қилди, турфа шоштим,
 Бихамдиллоҳ, пири муғон сори қочтим,
 Қўлга олиб, нафси бадни ушласам мен.

Кул Хожа Аҳмад, ҳар бир сўзунг дардга
дармон,
 Толибларга баён қилсам, қолмас армон,
 Тўрт минг тўрт юз ҳикмат айтдим –
Ҳақдин фармон,
 Фармон бўлса, то ўлгунча сўзласам мен.

* * *

Эй мўминлар, ажаб уйдур қаронғи гўр,
 Пурваҳшатлик¹, сиёсатлик – хайбати зўр,
 Оллоҳ ўзи лутф айласа, бўлур пурнур²,
 Лутф этмаса, на қиларим билолмасмен.

* * *

Олимларга китоб керак, сўфийларга масжид
керак,
 Мажнунларга Лайло керак, менга Сен-ўқ³
кераксен!

Ғофилларга дунё керак, оқилларга уқбо керак,
 Воизларга минбар керак, менга Сен-ўқ
кераксен!

¹ *Пурваҳшат* – ваҳшатга тўла.

² *Пурнур* – нурга тўла, чароғон.

³ *Ўқ* – кучайтириш юкламаси (Сен-ўқ кераксен – факат сен кераксан).

* * *

Йўлин тобиб, ботин кўзи очилганлар,
 Хору¹ хасдек оёғ ости янчилганлар,
 Барги гулдек сўлуб, тўзуб сочилганлар,
 Ор олмас ул халойикнинг маломатин.

* * *

Тоғу чўллар гуноҳимдин қилмас тоқат,
 Ҳар кун юз минг журму² исён менга одат,
 Бу иш бирлан охиратда борму роҳат,
 Тавба қилсам, одатларим қолармукин?

Остониға бошим қўюб, зори қилсам,
 Ғариб, етим бошин силаб, дуо олсам,
 Ҳақдин қўрқуб, дунё ишин орқа солсам,
 Хожам мени холи дилим сўрармукин?..

Шайтон лаъин йўлдин урди – холим табоҳ,
 Йиғламайму – нафсим мени қилди хаво,
 Олам халқи босиб ўтса мени, э воҳ,
 Кофир нафсим Азозилдин тонармукин?..

Эй осийлар, тавба қилғил – Ҳақ эшитсун,
 Нолангиздин еру кўклар нола қилсун,
 Малойиклар Ҳақдин тилаб, улуш берсун,
 Улуш олған қулни ғами бўлармукин?

¹ Хор – тикан.

² Журм – гуноҳ, айб.

* * *

Доми тазвир¹ қўюб, халкни йўлдин урдунг,
 Шайхлиғ қилиб, риё бирла дўкон қурдунг,
 Ишрат қилиб, шайтон бирла даврон сурдунг,
 Дийдорига сени на деб раво қилсун?..

Бенамозу бетоатга бермас қувват,
 Феъли заиф, ўзи маъюб², бермас ҳиммат,
 Ризқи ноқис, ўзи ножинс – кўрмай давлат,
 Ул фосикни дилин не деб сафо қилсун?

Хайф одам – ўз қадрини ўзи билмас,
 Манлик қилиб, яхшиларни кўзга илмас,
 Ху суҳбатин қурган ерга қочиб келмас,
 Ул бевафо аҳда на деб вафо қилсун?

* * *

Барча борур бу дунёдин армон билан.

* * *

Сенинг амринг билан иш қилмадим мен,
 Бу дунёдин кетарим билмадим мен,
 Лаҳад ичра ётарим билмадим мен,
 Қиёмат кун мени шарманда қилма.

Бу ётғонлардин ибрат олмадим мен,
 Кўзум ёшин тўқуб, ёлбормадим мен,

¹ *Тазвир* – макр, фириб, хийла.

² *Маъюб* – майиб, айбли.

Китоб¹ сўзин қулоқға илмадим мен,
Қиёмат кун мени шарманда қилма.

Йўлумни бошқаролмай йўлда қолдим,
Эгам қуллуғини мен орқа солдим,
Гуноҳимни йиғиб, мен қўлга олдим,
Қиёмат кун мени шарманда қилма.

Худовандо, ажаб ҳайронда бўлдум,
Гуноҳимни кўруб, шарманда бўлдум,
Хисобин топмайин дармонда² бўлдум,
Қиёмат кун мени шарманда қилма.

Фарибликда юрубмен зору ҳайрон,
Хожамсен, менга бергил нури иймон,
Менинг мушкулларимни айла осон,
Қиёмат кун мени шарманда қилма.

Фарибингни висолингга етургил,
Сирот отлик гузаргоҳдин ўтургил,
Хожамсен, журму исёним кечургил,
Қиёмат кун мени шарманда қилма.

* * *

Дам бу дамдур, ўзга дамни дам дема,
Дунёдин беғам ўтарсен, ғам ема.

¹ *Китоб* – бу ерда: Қуръон.

² *Дармонда* – қийин аҳволда қолган, нотавон, бечора.

Куймаса жону дилинг хам устухон¹,
Кўз ёшинг оққан била сен нам дема.

Хоҳ кулса, йиғласа ошик эли,
Чехраи сурхин² кўруб, беғам дема.

Асли наслинг қатраи оби маний³,
Хасни кўрсанг, сен ўзунгдин кам дема.

Одамида зарра маъни бўлмаса,
Сен ани одам кўруб, одам дема.

Туймаса сир маънидин – одам эмас,
Сен ани суврат кўруб, маҳрам дема.

Гар юракда бўлмаса юз доғи дард,
Зинҳор кочқил, ани хамдам дема.

Дўстлар, девона эрмас ҳар киши,
Азза-жаллдин⁴ кечмаса, одам дема.

Мисли дарё юзида юрган хасе,
Азза-жаллдин кечмаса, одам дема.

Ахмадо, тутқил ғанимат ҳар нафас,
Ёрсиз ўтган бу дамни дам дема.

¹ Устухон – суяк.

² Сурх – қизил.

³ Оби маний – уруғ суюклиги.

⁴ Азза ва жалла – қудратли ва улуғ, яъни Оллоҳ.

Биздин салом дўстларга, талаб йўлин қўймасун,
Дийдор талаб қилсалар, ҳаргиз ғофил бўлмасун.

Ғофил тобмас Ҳақ йўлин, онда тобмаслар ўрун,
Ичи-тоши куюбон сахарларда ётмасун.

Ёди бирлан бўлсалар, дийдор орзу қилсалар,
Ҳарчанд хорлик кўрсалар, кўнгли ўзга бўлмасун.

Ошиқларга дунёда хорлик, зорлик, маломат,
Маломатсиз, меҳнатсиз ошиқмен деб айтмасун.

Шариатда тажриддур¹ дунёсини тарк этмок,
Тарк этмайин тан-жонин тажрид бўлдум демасун.

Тарикатда тан-жонин тарк этмок мушкулдур,
Тарк этмайин тан-жонин севиндурман демасун.

Ҳақиқатда харомдур бир Худодин ўзгаси,
Ондоғ бўлмай ошиқлар дийдор орзу қилмасун.

Ондоғ Расул – Мустафо дунё молин суймади,
Уммат бўлсанг Расулга дунё молин суймасун.

Мискин Аҳмад Яссавий салом айтди дўстларга,
Ушбу сўзнинг маъносин, толиб бўлса, англасун.

¹ *Тажрид* – ёлғизланиш, Оллоҳдан бошқа нарсаларни кўнгиладан чиқариб, фақат Оллоҳга боғланиш.

* * *

Инсоният яқосин шавқ оташи куйдурди.

* * *

Тавба қилдим тилимда, дилим қўркмас
Худойдин.

* * *

Боштин-оёқ гуноҳим икки жаҳонга сифмас,
Банданг осий – гуноҳкор, пинҳон
қилғил сахарда.

Тоғдин оғир гуноҳим, узр айтарга тилим йўқ,
Гуноҳимни бағишлаб, яқсон қилғил сахарда.

* * *

Нодонларга сир, маънони айтиб бўлмас,
Дур-гавҳарни хармухрага сотиб бўлмас.

* * *

Эътиқодинг том бўлмаса, қўлунг олмас.

* * *

Ҳақиқатнинг йўлларида юз минг хатар,
Белин боғлаб, йўлга кирган охир етар.

* * *

На хуш тотлик Ҳақ ёди сахар вақти бўлганда,
Болдин сучук¹ Ҳу оти сахар вақти бўлганда.

¹ Сучук – чучук, ширин.

Саҳар вақти турғанлар, жонни фидо қилғанлар,
Ишқ ўтида куйганлар саҳар вақти бўлганда.

Саҳар вақти хуш соат, турғанга бўлғай роҳат,
Очлур давлат, саодат саҳар вақти бўлганда.

Хар кун куёр бу жоним, қуллуксиз йўк
дармоним,
Сен кечургил гуноҳим саҳар вақти бўлганда.

Иймон шамъин ёндурсанг, рух қушини
қўндурсанг,
Худойингга сифинсанг, саҳар вақти бўлганда.

Қул Хожа Аҳмад, соате, бир зарра йўк тоати,
Зикри жонни роҳати саҳар вақти бўлганда.

* * *

Омий келса, хос бўлур, юлдуз келса, ой бўлур,
Мис келса, олтун бўлур дарвешлар суҳбатинда.

Кибру ҳасадлар ўлар, ичига маъно тўлар,
Қўз очиб, Ҳакни кўрар дарвешлар суҳбатинда.

* * *

Ўқуб номамни¹ кўрсам – ҳеч амал йўк,
Бошим қуйи солиб, бўлгум табоҳи² –
Ки, мен дермен: «Бу ишни қилганим йўк»,
Тамом аъзоларим бўлғай гувоҳи.

¹ Нома – бу ерда: амаллар дафтари.

² Табоҳи – бузуклик, вайронлик.

* * *

Ҳеч билмасмен – нечук бўлғай менинг ишим,
Анинг учун оқар доим кўзда ёшим,
Сахарларда кўпуб, Ҳақдин тиламишим
Фаришталар оминига тушти бўлғай.

* * *

Қайси кўнгил бўлса Ҳақни назаргоҳи,
Ҳақ назари ичга тўлуб-тошти бўлғай.

* * *

Ошиқ қуллар Оллоҳ тею тебрандилар,
Шайтонни захри¹ ёрилиб, қочти бўлғай.

* * *

Ишқ партави кўнгул мулкин қилди хароб,
Ул сабабдин ақлу хушум кетти бўлғай.

Ишқсиз киши одам эрмас, англасангиз,
Бемухаббат шайтон қавми, тингласангиз,
Ишқдин ўзга сўзни агар сўзласангиз,
Илқингиздин иймон, ислом кетти бўлғай...

Умри зоеъ ўтганлар ишқни билмас,
Жондин кечган девонани кўзга илмас,
Ҳу сухбатин қурган ерга қочиб келмас,
Жони, кўнгли тошдин баттар қотти бўлғай...

¹ Заҳри – бу ерда: заҳра, яъни ўт, сафро.

Ошиқлари маломатдин қочмас бўлур,
 Нодонларга ботин сиррин очмас бўлур,
 Хар номардга дуру гавхар сочмас бўлур,
 Ўзи укуб, хуни зардоб ютти бўлғай...

Қул Хожа Аҳмад Ҳақ сўзини сўзлар мудом,
 Ҳақдин ўзга сўзлар бари эрмиш ҳаром,
 Рўзи қилса, ўрнинг бўлғай Доруссалом,
 Мағфиратни дарёсиға ботти бўлғай.

* * *

Чин ошиқлар доим тирик – ўлган эмас,
 Арвохлари ер остиға кирган эмас,
 Зоҳид, обид бу маънони билган эмас,
 Чин ошиқлар халойиқни Хизри бўлғай...

Зарра ишқи кимга тушса, полон қилур,
 Кўз ёшини оқузубон уммон қилур,
 Хар на тобса, Ҳақ йўлида эҳсон қилур,
 Бахилларни адовати, буғзи¹ бўлғай...

Чин ошиқлар куйган сари нурнур бўлғай,
 Ул сабабдин маъшуқиға нози бўлғай.

Ўтқа солса, ёнмас ўтдин ошиқ киши,
 Еру кўкни бўстон қилғай оккан ёши,
 Оллох деса, бешак ёрур ичи-тоши,
 Куймоқ, ёнмоқ ошиқларға бози бўлғай...

¹ Буғз – кина, адоват, душманлик.

Раҳмон эгам ошиқларга қози бўлғай.

Сулҳ айласа, ошиқлари қабул қилмас,
 Ҳуру филмон, жаннат берса – кўзга илмас,
 Дийдор тилаб, бошларини ердин олмас,
 Ошиқлари дийдор кўруб, рози бўлғай.

Ошиқлари етти кўкка етар охи,
 Оллоҳ деса, яксон бўлур ҳар гуноҳи,
 Ошиқларни Раҳмон эгам таякгоҳи¹,
 Азиз боши халойиқни изи бўлғай.

Ошиқларни кўб куйдирган Ҳақ дийдори,
 Онинг учун тинмай йиғлаб, қилур зори,
 Ваъда қилган ошиқлари кўрар, оре²,
 Ҳақ жамоли кўз ёшини музди³ бўлғай...

Пинҳон юрар, кимни кўрса, ошиқ қилур,
 Лутф айласа, каззобларни содиқ қилур,
 Ҳақдин кўркқан даргоҳиға лойиқ қилур,
 Зоҳир – аъмо, ботин ичра кўзи бўлғай...

Ҳожат эрмас ошиқларга кўбу ози,
 Қатра ёши Ҳақ Мавломни назри бўлғай...

Қул Хожа Аҳмад моли йўқтур, назри – боши,
 Тонгла борса, Хожасига туҳфа ёши,

¹ Таякгоҳ – суюнчик, хомий, химоя қилувчи.

² Оре – бу ерда: албатта.

³ Музд – эваз, мукофот.

Ажзу ниёз¹, шикасталиғ² қилган иши,
Ашки сурхи, рўйи зарди³ узри бўлғай.

* * *

Оллоҳ деган бандаларни кули бўлгил,
Туфроқ сифат йўл устида йўли бўлгил,
Ошиқларни куюб-ўчган кули бўлгил,
Ҳақ жамолин кўрсатмаса, зомин бўлай!

Юрсанг, турсанг, ётсанг, кўбсанг,
Ҳайни айтсанг,
Зокир бўлуб, шокир бўлуб, жондин ўтсанг,
Валлоҳ-биллоҳ, дунё ҳаром – ташлаб отсанг,
Ҳақ жамолин кўрсатмаса, зомин бўлай!..

Оллоҳ тею фано бўлгил – бағринг куйсун,
Тунлар кўпуб, тоат қилгил – Тангри суйсун,
Ондин сўнгра хос бузруклар⁴ назар қилсун,
Ҳақ жамолин кўрсатмаса, зомин бўлай!..

Ҳақ раҳмати улуғ дарё – бир қатра бас,
Қатрасидин баҳра олган қилмас ҳавас,
Мовуманлик сендин кетар мисли магас⁵,
Ҳақ жамолин кўрсатмаса, зомин бўлай!

¹ *Ажзу ниёз* – ожизлик, ёлворниш, илтижо.

² *Шикасталиғ* – синиклик, жафо тортиш.

³ *Зард* – сариқ.

⁴ *Бузрук* – тўғриси бузург: улуғ, буюк, хурматли.

⁵ *Магас* – чивин, пашша.

Эй беҳабар, ғафлат билан уйқудасен,
 Дунё тилаб, кеча-кундуз қайғудасен.
 Тоат қилмай, сўзлар сўзлаб беҳудасен,
 Ҳақ жамолин кўрсатмаса, зомин бўлай!

Тошдин тўшак-ястук қилиб, тоат қилсанг,
 Ҳақ амрига рози бўлуб, бўйин сунсанг,
 Ўлар вақтда иймон ориғ¹ қўлга олсанг,
 Ҳақ жамолин кўрсатмаса, зомин бўлай!

* * *

Илми йўқ, омидин баттар охирзамон
 шайхлари...

Бошиға дастор² ўрар, илми йўқ – нега ярар,
 Ўқи йўқ, ёсин³ кураар охирзамон шайхлари.

* * *

Дуоға ёри берса ҳар мусулмон,
 Ўлар вақтда элтгай нури иймон.

* * *

Насихатлар қилур пиру жавонни⁴,
 Ўзи фаҳм этмайин яхши-ёмонни.

¹ *Ориғ (Ариғ)* – соф, покиза.

² *Дастор* – салла.

³ *Ё (й)* – ёй, камон.

⁴ *Жавон* – ёш.

* * *

Чин олим ёстукин тошдин яратти,
Нима уқди – ани оламга айтти.

* * *

Ўзини билди эрса, Ҳақни билди.

* * *

Киши ҳикмат эшитса жони бирлан,
Чиқар жони ани иймони бирлан.

* * *

Саҳар вақтда қўпуб, йиғлаб нола қилғил,
Нолишингдин еру қўқлар наво қилсун.
Ҳаққа сиғниб, кўз ёшингни жола¹ қилғил,
Андин сўнгра Ҳақ дардингга даво қилсун...

Юз минг гуноҳ содир бўлди – билолмадинг,
Тавба қилиб, даргоҳиға келолмадинг,
Саҳар йиғлаб, файзу футуҳ ололмадинг,
Ёзуқлардин сани на деб сиво² қилсун?

* * *

Ҳаққа ошиқ, содиқлари юрур хилват,
Тонгла борса, Ҳақ қошида кўрар иззат,
Жаннат кириб, дийдор кўруб, сураб давлат,
Пинҳон юрур, халққа на деб риё қилсун?

¹ *Жола* – шабнам, шудринг; дўл; мажозан: кўз ёши доналари.

² *Сиво* – бошқа, ўзга.

* * *

Эранларни йўлин тутқон йўлда қолмас.

* * *

Во дариғо, ишқ йўлида жонин бермай,
 Ғаввос бўлуб, дарё ичра гуҳар термай,
 Ҳақдин ўзга мақсадларни ортқа солмай,
 Тонгла борса, надоматлар чандон бўлур.

* * *

Тошдин қоттиқ тошқа боқғил холинг билан,
 Йўлдин озғон юз минг осий мардон бўлур.

Тошдин қоттиқ тошни сўрсанг беҳабарлар,
 Уқбо ишин орқа тошлаб, дунё излар,
 Оят, ҳадис баён қилсанг, қоттиқ сўзлар,
 Зоҳир – одам, ботинлари – шайтон бўлур.

* * *

Бу оламда фақирликка одат қилғон,
 Хорлик-зорлик, машаққатни роҳат билғон,
 Тўшак-ёстук тошдин қилиб, тоат қилғон,
 Тонгла борса, дийдориға меҳмон бўлур.

* * *

Жоҳил одам феъли баддин қайтмас бўлур.

* * *

Ҳақ йўлини хавфи кўбтур билганларға,
 Қўрқунч билан етгил ўшал кетганларға,

Осон кўрнур йўлни мудом юрганларга,
Мундоғ эрлар гўр азобин кўрмас бўлур.

* * *

Бандам дегай куйганларни суюб Оллох.

* * *

Мунда йиғлаб борса, анда хандон қилур.

* * *

Чин ошиқлар тоғу тузни макон қилур.

* * *

Ул нодонга улфат қилмай, жоним олғил.

* * *

Ёлғон дарвеш қайда борса, ризки кўтох,
Одил подшоҳ тоатларин исён қилур.

* * *

Тавбаликни Хожам жойин бўстон қилур.

* * *

Чин ошиқни рангу рўйин сомон қилур.

* * *

Ошиқларни киёмат кун ҳолин сўргай,
Чин ошиқни кўксин ёруб, довин кўргай.

* * *

Ошиқларни талаблари жоми шароб,
Маъшуқиға етмак учун бағри кабоб,
Рухларини физосидур чангу рубоб,
Охи чикса, етти иқлим вайрон килур.

* * *

Эй ноинсоф, Оллоҳ билан қилма бози,
Қахҳор эгам жонлиқларни бежон килур.

* * *

Ҳақ таоло суйганларин гирён килур.

* * *

Ошиқ қуллар бу дунёни кўзга илмас,
Дунё айшин зоҳид қуллар тилга олмас.

* * *

Ориф улдур, тан мулкини вайрон килур.

* * *

Ҳама кўру кару ботини каззоб,
Тамом оламини кездим, тобмадим соф.

* * *

Хуми ишқдин киши бир қатра тотқой,
Худонинг васлиға бир йўла етгой.

* * *

Агар раҳм айласа, бўлғой Худо ёр,
Ўзидин ўзгага ҳеч қилмағой ёр.

Худо ул бандани армонда қилмас,
Ўзидин ўзгага дармонда қилмас.

* * *

Киши зикр айтмаса, ёзуқ¹ аримас.

* * *

Кими хор айласа, бўлғой ўзи хор.

* * *

Гуноҳим дардидин дармонда бўлдум,
Бу ит нафсим билан армонда бўлдум.

* * *

Ахли дунё охиратдан парвойи йўқ.

* * *

Булҳаваслар куймай туруб, жондин тўйғой.

* * *

Ҳожат эрмас ошиқларға боғу чаман.

* * *

Оқил эрсанг, Ҳақдин ўзга сўзлар ҳаром,
То тириксен, пир хизматин қилғил мудом,
Оллоҳ десанг, шайтон лаъин сенга ғулум,
Оллоҳ демас динларини сотти бўлғай.

¹ Ёзуқ - гуноҳ, айб.

* * *

Аё дўстлар, ишқ дардини давоси йўк.

* * *

Қирк йиллик зангор¹ боскон кўнгул лавҳин
Ҳақ ёдини нури бирла очти бўлғой.

* * *

Чин дардликлар дийдор излаб юрур бўлғой.

* * *

Ишқсиз одам хайвон сифат хайрон эрур,
Боши қотиб, ўзин билмай сарсон эрур,
Дунё излаб кеча-кундуз гирён эрур,
Дунё учун умрин елга сотар бўлғой.

* * *

Дардлик одам хазон янглиғ сўлар бўлғой.

* * *

Одам ўғли карвон янглиғ кўчар бўлғой.

* * *

Чин ошиқлар қиёматда сургай давлат,
Ҳақ қошида азиз аъло кўргай иззат,
Хуру филмон қўл қовшуруб, қилғай хизмат,
Жону дилин шайдо қилиб юрур бўлғай.

---

¹ Зангор – занг, моғор.

* * *

Дардлик одам бу дунёда қарор олмас.

* * *

Ҳақни тобқон девоналар беҳуш сўзлар.

* * *

Оллоҳ учун жонин берган зоеъ қолмас.

* * *

Чин дардликлар бедардларни кўзга илмас,
Зоҳид, обид, соликларни тилга олмас,
Қайда кўрса, ишқсизларга назар қилмас,
Чин дардликлар даво қилиб юрур бўлғой.

* * *

Ошиқларнинг билганларин халқ билолмас.

* * *

Булхавасни тани куйса, жони куймас,
Бу сабабдин ишқ қадрига етиб бўлмас,
Эранларни суҳбатидан баҳра олмас,
Рўза, намоз риё қилиб юрур бўлғой.

* * *

Субҳон эгам чин ошиқни синар эрмиш.

* * *

Ошиқлари беҳуд бўлуб юрар эрмиш.

* * *

Малаклардин ошиқлар кўб, эй беҳабар,
 Бир оҳ урса, олам бўлур зеру забар,
 Зоҳид, обид, соликлардин ишқ мўътабар,
 Ишқсиз одам, валлоҳ, йўлда қолар эрмиш.

* * *

Дунё кўюб, охиратни савдо қилгон,
 Ҳавзи Кавсар шаробидин ичор эрмиш.

* * *

Ошиқларга етмас эрмиш шаҳид¹, ғозий²,
 Аввал бориб ошиқ дийдор кўрар эрмиш.

* * *

Халқа ичра бахил кирса, суҳбат бўлмас,
 Зокир куллар зикрин айтиб, файз ололмас,
 Ул суҳбатдин эранларни бўйи келмас,
 Зокирларни умри зоеъ ўтар эрмиш.

Ножинс, бахил сахийларни ғийбат қилғой,
 Тонгла борса, лаҳад ичра жони қуйғой,
 Ичмиш, емиш, либослари ўтдин бўлғой,
 Заҳар-заққум ичиб доим турар эрмиш.

¹ *Шаҳид* – дин йўлида ўлган киши. Файритабиий ўлим топганлар ҳам (табиий офат, турли фалокатлар, касалликлар туфайли, ўзи, оиласи шаънини, Ватанини ҳимоя қилиб ёки ҳажда вафот этганлар ва хоказо) шаҳидлар қаторига киради.

² *Ғозий* – Оллоҳ йўлида жанг қилувчи.

Қул Хожа Ахмад, банда бўлсанг, сахий бўлғил,
Сахий бўлуб, мискинларға таом берғил,
Тонгла борсанг, жаннат ичра гуллар терғил,
Валлох, сахий Ҳақ дийдорин кўрар эрмиш.

* * *

Ишқ дардини пинҳон қилиб асрар эрдим,
Жой куйдуруб, юрак-бағрим кабоб этти.

* * *

Ишқ сиррини ҳар номардга айтиб бўлмас.

* * *

Эй беҳабар, халқни кўюб, ўзунгни бил.

* * *

Зор йиғлатиб ошиқни ишқ илгида Худойим,
Ишқ йўлида маломат анга кўрди муносиб.

* * *

Билингиз, икки жаҳон кўзга илмас дарвешлар.

Дарвеш – Ҳақнинг манзури, зикритурур гулзори,
Ҳақнинг ёди, асрори, хўб адаблик дарвешлар.

* * *

Ўн саккиз минг оламда хайрон бўлғон ошиқлар,
Тобмай маъшук сўроғин сарсон бўлғон ошиқлар.

Хар дам боши ўргулуб, кўзи Хакка термулуб,
Ху-ху тею жўр бўлуб, гирён бўлгон ошиқлар.

Куюб-ёниб кул бўлгон, ишқида булбул бўлгон,
Кимни кўрса, кул бўлгон, нолон бўлгон ошиқлар.

Йўл устида хок бўлгон, сийналари чок бўлгон,
Зикри бирлан пок бўлгон, мардон бўлгон ошиқлар.

Ҳиммат қурин боғлагон, юрак-бағрин доғлагон,
Тинмай доим йиғлагон, бирён бўлгон ошиқлар.

Гоҳи юзи сарғариб, гоҳи йўлида ғариб,
Тасбеҳлари «Ё Ҳабиб!»¹, жўён² бўлгон ошиқлар.

Қул Хожа Аҳмад, ошиқ бўл, сидкинг бирла
содик бўл,
Андинг сўнгра лойиқ бўл, жонон
бўлгон ошиқлар.

* * *

Тариқатнинг шавқи-завқи куймоқ-ёнмоқ,
Ҳақдин қочқон ножинслардин қочиб тонмоқ,
Юз минг турлук жафо тегса – бўйун сунмоқ,
Бўйун сунмай ишқ дўконин курса бўлмас.

¹ *Ҳабиб* – Муҳаммад алайҳиссаломнинг лақаби: Оллоҳнинг дўсти.

² *Жўён* – изловчи, қидирувчи.

* * *

Нодон ким, деб сўрса, айтинг, беҳабарлар.

* * *

Дўстлариға очмиш Изим гавҳарини,
Осон бирлан ул гавҳарни олса бўлмас.

* * *

Шариатнинг майдониға ўзни солмай,
Тарикатнинг бўстонида жавлон қилмай,
Ҳақиқатнинг дарёсидин гуҳар олмай,
Маърифатнинг одобини билса бўлмас.

* * *

Аҳли иёл, ўғул-қиз деб умрум ўтти,
Эмди боксам, қўл-аёқдин қувват кетти,
Ажал кукраб¹, оғзин очиб, юғруб етти,
Ўлгандин сўнг надоматлар чандоналар².

Зоҳиримни кўруб, дерлар: яхши киши,
Ботинимни билмай, дерлар: феъли яхши,
Дунё ичра йўқ манингдек ямон киши,
Боштин-аёқ қилғон ишим вайроналар.

Кўп гунаҳлар этиб, тавба қилғоним йўқ,
Тавба дебон Ҳазрат сори борғоним йўқ,
Бу дунёда бир яхши иш қилғоним йўқ.
Бори ялғон айғон сўзум – афсоналар.

¹ *Кукраб* – гулдираб.

² *Чандон* – кўп марта.

* * *

Назар тобса, хаста кўнгул равшан бўлур,
 Юз минг турлук ёзуқлари пинҳон бўлур,
 Лутф айласанг, юз минг осий хандон бўлур,
 Ҳақ ёндурғон чироғ ҳаргиз ўчармукин?

* * *

Туфроқ бўлмай, Ҳақ васлига етиб бўлмас,
 Сахий бўлмай, қилкўфрикдин ўтуб бўлмас,
 Ҳавзи кавсар шаробидан тотиб бўлмас,
 Оллоҳ десам, шавқ шаробин тотарманму?

* * *

Қул Хожа Аҳмад, йўллар хатар, манзил узок,
 Кетар вақтинг яқин келди – борму яроқ?
 Роҳиласиз йўлга кирсанг, манзил йироқ,
 Озуқсизин йўлга кирсам етарманму?

* * *

Нафс изоси¹, руҳ физоси – зикри Илоҳ.

* * *

Жоним ўлгон, дилим ўлгон, нафс тирилгон,
 Оллоҳ десам, кофир нафсим ўлармукин?

* * *

Шариатсиз тариқатга ўтуб бўлмас,
 Ҳақиқатсиз маърифатга етиб бўлмас.

¹ *Изо* – азоб, озор, ранж.

* * *

Субҳон Изим барчамизга иймон берди,
Ўзни таниб, қуллуғини қилмоқ учун.
Омонатга қўйди жонни вужудингда,
Охир бир кун сандин ани олмоғ учун.

* * *

Молу фарзанд бу дунёнинг кўрки эрур.

* * *

Амал қилгил – хайринг¹ ортуқ бўлсун
шаррдин²,
Экмагунча нафъ тегмас куруқ ердин.

* * *

Текма нодон, хомтамаълар банда эрмас,
Динин бериб, дунёсини олмоқ учун.

* * *

Дунё учун ғам емагил оқил эрсанг,
Анда асиғ³ қилғай санга, мунда берсанг,
Расул дунё йиғмадилар, боқиб кўрсанг,
Охиратнинг асбобини олмоғ учун.

¹ *Хайр* – яхшилик, эзгулик.

² *Шарр* – ёмонлик, ёвузлик, гуноҳ иш.

³ *Асиғ* – фойда, наф.

* * *

Ошиқларни ҳар мўйида¹ минг хосият.

* * *

Ҳақ партави кимга тушса, доно қилур.

* * *

Эр демангиз тарк этмаса дунёсини,
Шайх бўлубон йиғса дунё ифлосини,
Солиб кетар мунда мулки ашёсини,
Расво бўлур қуруқ даъво қилган киши.

* * *

Қаҳри келса, орқасидин раҳмати бор,
Бир кун кўрар толиб бўлуб юрган киши.

* * *

Доноларга ҳикмат қилиб айғил сўзни,
Нодонлардин зарра баҳра ололмасман.

* * *

Лутф айласа, мушкул ишлар бўлур осон,
Ўғон Изим бандам деса, қолмас армон.

* * *

Муҳаббатсиз тоатларинг боду ҳаво,
Мағрур бўлма дунё, укбо, ризвон учун.

¹ Мўй - соч.

* * *

Не эранлар бу дунёдин бўлди фоний,
Нафс илгида ўлдунг мисли ҳайвон учун.

* * *

Дунё кўюб, охиратга озуклангил,
Озук олгон аро йўлда қолмас эрмиш.

* * *

Эргашгонлар яхшиларга зоеъ қолмас,
Сидқи бирла чин ихлослиғ топмай қолмас,
Чин йўлларга кадам қўйгон урса қойтмас,
Толиб куллар матлубидин¹ қолмас эрмиш.

* * *

Охирзамон шайхларидин сўзлойин,
Иймон, ислом билмай шайхлик қилор эрмиш.
Илм ўрганмай, амал қилмай, маъни уқмай,
Охиратда қаро юзлук бўлар эрмиш.

* * *

Омий шайхлар кулоқ, думсиз ҳимор бўлғай,
Ҳимматлари дунё молин йиғор бўлғай,
Халойикни йўл озғуруб кетор бўлғай,
Ондоғ шайхлар баҳойимдин батар эрмиш.

* * *

Ман ортук, деб юргонларни жойи тамук,
Дўзах ичра қоттиқ азоб тортор эрмиш.

¹ *Матлуб* – талаб қилинган, хоҳланган.

* * *

Айбин ойтса, оччигланиб урушқойлар,
Ўзи билмай, ямон ишга юрушгойлар,
Қаро юзлук махшар куни турушқойлар,
Надоматда боши котиб юрор, эрмиш.

* * *

Чин шайх бўлса, дунё молин суймас, билинг,
Тонгла борса, дўзах ичра куймас, билинг,
Оллоҳ дебон кечаларда уймас, билинг,
Юзин кўрсанг, тўлгон ойдек бўлор эрмиш.

Қўлин тутсанг, дунё меҳри дилдан кетор,
Халқасида мовуманлик жумла кетор,
Назар қилса, икки олам ишинг битор,
Ондоғ муршид ломаконда юрор эрмиш.

Одам эрсанг, тўғри йўлда юро кўргил,
Пайғамбарни қилмишларин кило кўргил,
Жону дилда табиатин ойто кўргил,
Бу йўл юргон мақсудифа етор эрмиш.

Кул Хожа Аҳмад, агар бўлса аклинг салим¹,
Қуруқ отқа така² қилмоқ хуни азим,
Тавба қилсанг, шояд қабул қилғой Раҳим,
Тавба қилсанг, Худо раҳмат қилор эрмиш.

¹ Салим – соғлом.

² Така – суянч, суянчик.

* * *

Шайтон билан ишрат қилиб, диним соттим.

* * *

Юз минг-юз минг гуноҳимдин лутфунг
баланд.

* * *

Ишқ ўтига куйгон ошиқ билмас ўзин,
Беҳуш юрар, халойиқга айтмас сўзин,
Ҳаққа боқар, дунё сори солмас кўзин...

* * *

Банда бўлсанг, Ҳақ сориға қилғил шитоб.

* * *

Турлук-турлук аломатлар ўлди, дўстлар,
Ростлиқ кетиб, ялғон даъво тўлди, дўстлар,
Ҳақ Мустафо ойғонлари келди, дўстлар...

* * *

Ҳақ Мустафо ойғонларин бил насихат,
Ҳайф одам – бир-бирини қилмас иззат,
Масжид кириб, тоат қилмай, қилур ғийбат...

* * *

Ямон сўздин бу тилимни эмди йиғсам,
Эгри йўлга киргонларни уруб-сўксам,
Намоз ўқуб, риёзатда белим буксам,
Белим букмай ўлуб кетсам, нетгум мано?..

Нафсим мани ёмон йўлдин қайтормукин,
Қайтормайин ўлуб кетсам, нетгум мано?

Тавба қилсам, Хожам қабул этормукин?
Ҳама нодон бу дунёдин ўтормукин?
Ҳасрат билан ғафлат тонги отормукин?
Тонг отмайин ўлуб кетсам, нетгум мано?

Азроил бир кун келса жон олғоли,
Ул ҳолатда мажол қолмас сўз ойғоли,
Азроил қўймас сани дам урғоли,
Дам уролмай ўлуб кетсам, нетгум мано?

Аҳли иёл, хонумонинг туруб қолур,
Барчасининг ҳисобини сандин олур,
Ҳолинг нечук кечор эрмиш – Тангрим билур,
Бу ҳолатда ўлуб кетсам, нетгум мано?

Иймонлиқ қул ўлуб борса, жаннат киргой,
Жаннат кириб, хурлар билан ишрат қилғой,
Ҳар ёнидин Ризвон¹ келиб салом қилғой,
Жавоб айтмай ўлуб кетсам, нетгум мано?

Ҳақ бандасин номаларин қўлга берур,
Хос бандалар қўлга олиб, ани ўқур,
Учар қушдек парвоз қилиб, канот тўқур,
Парвоз қилмай ўлуб кетсам, нетгум мано?

Қул Хожа Аҳмад, тавба қилғил ўлмас бурун,
Ҳақ таоло сўруғ-савол қилмас бурун,

¹ *Ризвон* – жаннат эшикоғаси.

Рўзи махшар тарозусин қурмас бурун,
Амал қилмай ўлуб кетсам, нетгум мано?

* * *

Орифларни суҳбатидин баҳра олгон
Худойиға яқин бўлди, билдим мано.

* * *

Сир-асрорин билгонларга раҳмат инъом,
Хос бандам, деб Ҳақ юбормиш
минг йўл салом,
Ондин сўнгра Ҳақдин келгой анга паём,
Хозир туруб, Арш устида кўрдум мано.

* * *

Қаю толиб хикматимни тутса азиз,
Қайда борса, боши – азиз, сўзи – лазиз,
Яхши сўзни фахм айламас ҳар бетамиз,
Ул сабабдин доно излаб юрдум мано.

* * *

Ҳар ножинсдин сўрсанг, билмас ишқ кадрина,
Ишқ кадрина билгонлардин сўрдум мано.

* * *

Банда бўлсанг, дунё уқбин қилғил талок,
Талок қилиб, дийдорини кўрдум мано.

* * *

Ҳақ таоло ошиқларга берди ишқин,
Толибларга тухфа берди шавқу завқин,
Каззобларга шайтон берди риё далқин¹,
Риёликни сўзлар билан урдум мано.

Риё қилғон шайхни кўрдум – безор бўлдум,
Зарра бўйи тегди менга, бемор бўлдум,
Ҳақ йўлида сармаст эдим, хушёр бўлдум,
Онинг учун душман тутуб юрдум мано.

Қул Хожа Аҳмад, тоат қилсанг,
пинҳон қилғил,
 Лаб – номахрам, дам – номахрам,
ўзунг билғил,
 Балки дил ҳам номахрамдур, ҳозир бўлғил,
 Ҳақдин ўзга талабларни сурдум мано.

* * *

Гунаҳ дарди бемор қилди – берғил даво.

* * *

Ё Илоҳо, гуноҳимдин дармондаман,
Санга лойиқ амал қилмай армондаман,
Ҳар на қилсанг, ўзунг қилғил –
шармандаман,
 Гуноҳимдин санга йиғлаб келдим мано.

Гуноҳимни ҳар ким кўрса, мандин безор,
Лутфу қарам ўзунг қилсанг – ҳама бекор,

¹ Далқ – жанда, дарвешлар кийими.

Гиёҳ унмас ерга боксанг, бўлур гулзор,
 Гуноҳимдин санга йиғлаб келдим мано.

* * *

Банда бўлсанг, тавба қилғил – холо фурсат,
 Йигитликда риёзат қил – дам фанимат,
 Қариб-чўкуб қилолмассан Ҳаққа тоат,
 Гуноҳимдин санга йиғлаб келдим мано.

* * *

Таним – исён, сўзум – ялғон, корим¹ – хато,
 Гуноҳим кўб – беҳад эрур, во ҳасрато,
 Раҳмат лутфунг қамуғ қилсанг бизга ато,
 Гуноҳимдин санга йиғлаб келдим мано...

Эй ёронлар, кофир нафсда олтмиш бош бор,
 Ҳар бошида юз минг шайтон лашкари бор,
 Хос бузургллар нафс илгида туфроқдин хор,
 Гуноҳимдин санга йиғлаб келдим мано.

Риёзатни қирқ кун чекиб, бир бош кетти,
 Субҳи содиқ² боқиб кўрди: унуб чикди,
 Ғариб Адҳам³ нафс илгида турфа шошти,
 Гуноҳимдин санга йиғлаб келдим мано.

¹ Кор – иш, амал.

² Субҳи содиқ – тонг.

³ Адҳам – тожу тахти, молу дунёси, оиласидан воз кечиб, тарикат йўлига кирган Балх ҳукмдори Иброҳим Адҳам (вафоти – 777).

* * *

Ишқ дардини ошиқларға туҳфа берди.

* * *

Бу дунёда юз минг турлук жафо торттум,
Бихамдиллоҳ, вафосини кўрдум мано.

* * *

Кўзум очтим – Лайли демай, Оллоҳ дедим,
Дунё демай, охиратни гамин едим,
Шак келтурмай бирлигингга бўйун сундим,
То ўлгунча бир ахдимда турдум мано.

* * *

Чин толибни даргоҳиға лойиқ қилди.

* * *

Кичикликда қилғон ишдин эмди ёндим,
Тавба тўнин кийдим, тавфиқ¹ қурин тонгдим²,
Нафс Қофини³ маркаб⁴ қилиб, тепиб миндим,
Ондин тегди тариқатни йўли манго.

* * *

Ишқсиз юруб, тоат қилур нодон зоҳид,
Бетуз ошдек тоатининг мазоси йўқ.

¹ *Тавфиқ* – бахрамандлик, муваффақ бўлиш.

² *Тонгмоқ* – маҳкам боғламок.

³ *Қоф* – аждодлар тасаввурига кўра, бутун дунёни ўраб олган тоғ.

⁴ *Маркаб* – улоқ (от, туя, эшак ва ҳоказо).

Ошиқман, деб даъво қилур ялғон ошиқ,
Валлоҳ-биллоҳ, чин ошиқни ҳавоси йўқ.

Халқ ичинда тоат қилдинг – барча риё,
Аё зоҳид, қилғон ишинг бори ҳаво,
Ҳеч нафъи йўқ ушбу тоат, балки риё,
Мундоғ ишга Ҳақни асло ризоси йўқ.

Пинҳон юруб тоат қилгил, Худо билсун,
Кўз ёшингни дарё қилгил, раҳми келсун,
Ондин сўнгра Ҳақ дардингга даво қилсун,
Аё дўстлар, кўз ёшини риёси йўқ.

Тасбеҳ¹, таҳлил² – ушбуларни ҳавоси бор,
Тонгла борса, юз минг офат – балоси бор.
Ёшдин бўлак барча ишни риёси бор,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ.

Банда бўлсанг, Ҳақ қахридин қўркмасмусан?
Ҳар тун, сахар надомат деб турмасмусан?
Даргоҳиға ёшинг тўқуб бормасмусан?
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ.

Кўп нодонлар кўз ёшини қадрин билмас,
Ҳақ қошида кўз ёшидек туҳфа бўлмас,
Тасбеҳ, таҳлил кўз ёшиға тенг келолмас,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ...

¹ *Тасбеҳ* – «субҳаналлоҳ» – «Оллоҳ ҳамма нуқсонлардан покдир» деб Худонинг зикрини айтиб юриш.

² *Таҳлил* – «ла илаҳа иллаллоҳ» – «Оллоҳдан ўзга илоҳ йўқ» дейиш.

Кўб эранлар йиғламоқдин тобти мурод,
 Неча осий дуосидин тобти нажот,
 Яхши билсанг, кўз ёшидур оби хаёт,
 Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ.

Етти минг йил ул Азозил тоат қилди,
 Мағрур бўлуб тоатиға, хаво қилди,
 Риё қилиб, даргоҳидин мардуд¹ бўлди,
 Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ...

Тонгла бўлса киёмат кун, аё дўстлар,
 Пайдо бўлғай турлук-турлук аломатлар,
 Юз минг қайғу, доғу ҳасрат, надоматлар,
 Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ.

Ўшал вақтда малойикка фармон бўлғой,
 Аввал-охир барча халқни ҳозир қилғой,
 Бир-бирини, яхши-ёмон ҳолин сўрғой,
 Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ.

Аввал бошлаб хос қуллардин уламони²,
 Олиб келгай даргоҳига ушбуларни.
 Тангрим дегай: «Олиб келгон туҳфанг қони?»
 Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ.

«Тинмай юруб, олимлардин илм ўргандук,
 Хар на билгон илмимизга амал қилдук,

¹ *Мардуд* – рад қилинган, ҳайдалган.

² *Уламо* – ислом илоҳиётчилари ва ҳуқуқшунос (факих)лари, шунингдек, диний муассасаларига, қозилик маҳкамаларига, ўқув юртларига мутасадди бўлган барча ислом олимлари.

Ё Қодиро¹, улуғ зотинг англаб билдук...»
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

Оллоҳ айди: «Бандам, муни ялғон айдинг,
Қачон мени ризом учун илм ўргондинг?
Ётсанг-турсанг ҳозир эрдим, ҳар иш қилдинг...»
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

Айтиб эрдинг: илм ўрганиб, улуғ бўлсам,
Халқ ичинда онча иззат-ҳурмат кўрсам,
Дунё йиғиб, есам-ичсам, ўйнаб-кулсам...»
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

Ондин сўнгра шаҳидларни олиб келгай,
Даргоҳиға барчалари боқиб тургай,
Олиб келган туҳфанг бўлса келтур дегай,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

«Дин талошуб, кофир бирлан уруш қилдук,
Баъзиларни ўлтурубон ғозий бўлдук,
Баъзиларин иймон-ислом йўлга солдук,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

Охир қўймай, кофир олди жонимизни,
Бошни кесиб, ерга тўкди қонимизни,
Сарф айладук ҳам йўлингда молимизни...»
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

«Аё бандам, бу сўзларни бари ёлғон,
Кўнгул сиррин мендин тутуб бўлмас пинҳон,

¹ Қодир – Оллоҳнинг гўзал исмларидан бири: қудратли.

Зохир-ботин хар ишингдур менга исён,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

Холларингни, бандаларим, хўб билурман,
Қайда бўлсанг, санинг билан хозирдурман,
Дилингдаги неку¹ бадни мен билурман,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

Айтуб эрдинг: кофир билан уруш қилсам,
Уруш қилиб, розий бўлуб бошин олсам,
Улуғларни инъомини тўла олсам...»
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

Ондин сўнгра олиб келгай зоҳидларни,
Тангри дегай: «Олиб келгон тухфанг қани?
Иззат-ҳурмат билан туттум ман силарни...»
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

Зоҳид айтур: «Ризонг учун тоат қилдук,
Тонг откунча намоз ўқуб, қиём турдук,
Кеча намоз, кундузлари сойим бўлдук...»
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

«Қачон тоат қилдинг мени ризом учун,
Халк ичида иззат-ҳурмат кўрмоғ учун,
Халкни йўлдин уруб, молин олмоғ учун...»
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

Ондин сўнгра ғанийларни² олиб келгай,
Дунё молин онча санга бердум дегай,

¹ Нек – яхши.

² Ғаний – бой, бадавлат.

Менга кани олиб келгон тухфанг дегай,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ.

Ганий айтур: «Ризонг учун хайр қилдук,
Таом бериб, яхшилардин дуо олдук,
Фақир, мискин, етимларни холин сўрдук...»
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ.

Оллоҳ айтур: «Оре, қилдинг хайру сахо,
Халқ ичида қилдинг ҳама – барча риё,
Риё ишни, валлоҳ, қабул қилмам асло...»
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ.

Эштиб, ўқуб, олим пандин олмадинглар,
Пинҳон юруб, хайру эҳсон қилмадинглар,
Дунёда ҳеч ризолиғим тобмадинглар...»
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ.

Ондин сўнгра келгой ҳама девоналар,
Ҳақ ишқида жону тандин бегоналар,
Дийдор излаб, хар тарафга жўёналар,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ.

Ошиқларни даргоҳиға олиб борғай,
Бари Ҳақдин кўркуб, яна йиғлаб тургай,
Ўғон Изим тухфанг бўлса келтур дегай,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ.

Ошиқ айтур: «Тухфамиз йўқ ғайр аз гуноҳ¹,
Қилғонимиз доим эрур журму хато,

¹ *Ғайр аз гуноҳ* – гуноҳдан бошқа.

Лутфунг билан афв этмасанг, холим табох,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

Қай кун бизга ишқинг тушти – ошиқ қилдинг,
Фаҳму хирад¹ ақлимизни тугал олдинг,
Қайфиятни жомин бериб, беҳуш қилдинг...»
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

Оллоҳ айтур: «Ошиқларим, рост айтурсиз,
Мендин кўркуб, бағрингизни қон қилибсиз,
Ҳасрат қилиб, кўзларингдин ёш тўқубсиз,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

Кўз ёшидин менга яхши туҳфа бўлмас,
Мундин яхши даргоҳимга ҳадя бўлмас,
Фаришталар тоатлари тенг келолмас...»
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк...

Ҳуру жаннат Худойиға арз айлағай,
Ушбу азиз кимдур, баён қилғил, деғай,
Бир соатки бизга меҳмон бўлсун деғай,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк.

Нидо келгай Илоҳимдин: дўстум деди,
Бағри куюб, ёшин тўқуб, кўб йиғлади,
Хорлиқ, зорлиқ, машаққатни роҳат билди,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўк...

Банда бўлсанг, ишққа қадам қўймасмусан,
Ишқдин улуғ тоат йўқтур – кўрмасмусан,

¹ *Хирад* – ақл, идрок, дониш.

Ҳасрат қилиб, бағринг эзиб юрмасмусан,
Йиғлаб юргил – кўз ёшини риёси йўқ.

* * *

Субҳ¹ янглиғ кўнгул тонги ногоҳ отса,
Ихлослик қул маҳрум бўлуб қолғони йўқ.

Қул Хожа Аҳмад, савдо қилғил бозор ўтмай,
Ажал куни туғиб, ногоҳ оғи ботмай,
Мавт² шаробин Азроилдин ногоҳ тотмай,
Ихлослик қул маҳрум бўлуб қолғони йўқ.

* * *

Қудрат билан фармон қилса бандасиға,
Бу оламда ҳеч ким ўлмаё қолғони йўқ.
Бу омонат жонни берди Мавлом бизга,
Қобиз келиб, ани олмай қўйғони йўқ.

Қобиз келиб, азиз жонни қўймаё олғай,
Дунёпараст ножинс одам ғофил қолғай,
Жонин келиб қабз³ эгарда тавба қилғай,
Тавбасини Хожам қабул қилғони йўқ.

Сихатликда тавба қилғил, мақбул бўлсун,
Сахарларда зори қилғил, қўлунг олсун,
Эранларга хизмат қилғил, йўлға солсун,
Хизмат қилмай, ҳеч ким йўлни билғони йўқ.

¹ *Субҳ* – тонг.

² *Мавт* – ўлим.

³ *Қабз* – олиш, тутиш, ушлаш.

Кулоқсизга оят, ҳадис, ҳикмат ҳаром,
Эссиз ҳикмат – ич-қорнимда бўлсун тамом,
Нодонларга тоқай айтиб, йиғлай мудом,
Дод айласам, ҳеч ким кулоқ солғони йўқ.

* * *

Сўзни айтгил сўз қадрига етгонларга,
Ихлос билан сўзга кулоқ солғонларга,
Сўзни чайнаб, мазосига етгонларга,
Беихлослар сўз қадрига етгони йўқ.

Сўзга етмас беҳабарга эссиз маъни,
Сўзни айтсанг, донога айт, дурни кони.

* * *

Ялғону чин Ҳаққа маълум, рост йиғланглар,
Ялғон гиря¹ Ҳаққа мақбул бўлғони йўқ.

Чин дарвешлар тош устида тоат қилди.
Қоттиқ ерни бистар² қилиб, одат қилди,
Юз минг бало бошқа тушса, тоқат қилди,
Тоқат қилмай, Ҳақ васлига етгони йўқ.

Тавбам қабул бўлсун десанг, сахар йиғла,
Жондин кечиб, молдин кечиб, белинг боғла,
Муҳаббатнинг ўти билан юрак доғла,
Мундоғ бўлмай, Ҳаққа восил бўлғони йўқ.

¹ Гиря – йиғи.

² Бистар – тўшак, ўрин.

* * *

Ишқ пояси¹ Аршдин баланд – кўлунг етмас.

* * *

Ишқ сояси тушгон ошиқ халққа боқмас.

* * *

Ялғон дарвеш баёнини айтай санга,
Кўлда – тасбеҳ, дилда – ҳийла, фикр – танга,
Оқил эрсанг, ихлос қилма зинҳор анга,
Ул нодондин ҳеч ким баҳра олғони йўқ.

* * *

Ориф, ошиқ дунё учун гам емади,
Бу дунёда иззат-ҳурмат бер демади.

* * *

Жондин кечмай, жонон юзин кўрмоқ қайда?
Эмгак² бирлан тобгон кўлдин кетмас бўлур.

Фоний фано бўлмай кўрмас фано мулкин,
Ошиқ бўлса, пинҳон қилур вужуд кўркин.
Ҳасрат тонги ҳасрат бирла ўтормукин?
Гам тоғидин эмгонмайин³ ўтмас бўлур.

* * *

Меҳнат тортмай, роҳат тонги отмас бўлур.

¹ Поя – мартаба, даража.

² Эмгак – меҳнат, машаққат, қийинчилик.

³ Эмганмоқ – қийналмоқ, машаққат чекмоқ.

* * *

Ялғон сўзни халойиқға ёймас бўлур.

* * *

Кеча-кундуз Ҳақ ёдини ойгон киши,
Маъшук ёдин тилдин ҳаргиз қўймас бўлур.
Хорлиқ, зорлиқ, машаққатни роҳат билгон,
Бу дунёнинг иззатини суймас бўлур...

Ҳақни зикри жумла дардни давосидур,
Дунёлиғдин зарра қўлга олмас бўлур...

Аё ошиқ, кеча-кундуз Ҳақни изла,
Зоҳир юруб, ботинингда Аршни кўзла,
Ҳикмат ўқуб, оят-ҳадис сўзин сўзла,
Ҳазон янглиғ қизил юзи сўлмас бўлур.

Домлар қўюб, халойиқни йўлдин ургон,
Ялғон ошиқ бўлуб, даву дўкон қургон,
Кеча-кундуз ишрат қилиб, даврон сургон,
Дунё молин кўруб, кўзи тўймас бўлур...

Ошиқ бўлсанг, сахарларда тинмай йиғла,
Ғарибларни изин излаб, кўнглин овла,
Дунёпараст ножинслардин бўйун товла,
Чин ошиқлар бу дунёда кулмас бўлур.

* * *

Ишқ дарёси вужуд ичра жўш айласа,
Беҳуд бўлуб, гирдоб ичра хайрон бўлур.

* * *

Эр назари теккон киши мардон бўлур.

Йўлун топқон мардонларға хизмат қилур,
Кўб анжуман оросида хилват қилур,
Аҳли иёл, молу мулкдин узлат¹ қилур,
Мушкул ишлар, билмон, нечук осон бўлур.

Ҳар ким кийса маломатнинг хилъатини²,
Ботин ростлаб, вайрон қилса суратини,
Ҳеч тортмаса махлуқотнинг³ миннатини,
Мундоқ ошиқ борса, анда султон бўлур.

Оқил эрсанг, тўғри йўлга кадам урғил,
Мардонларни суҳбатидин баҳра олғил.

* * *

Ҳақ Мавломнинг назари кимга тушса,
Нодон бўлса, бир лаҳзада доно бўлур.
Уч юз олтмиш томурлари нурга тўлур,
Тўрт юз қирқ тўрт сўнгалари бино бўлур...

Ишқ баҳрига чўмган ошиқ гавҳар олур,
Булхаваслар ошиқман деб йўлда қолур,
Текма нодон, хомтамаълар нени билур,
Гавҳар олғон чин ошиқлар дарё бўлур.

¹ *Узлат* – ёлғизликни ихтиёр қилиш, хилватга чекинши.

² *Хилъат* – уст кийим, тўн.

³ *Махлуқот* – яратилган нарсалар; бу ерда: одамлар.

Дунё суйгон гофил одам Ҳакни суймас,
Бу йўлларни укбаси кўб, харгиз билмас...

Феълинг озди – халойиқдин шафқат кетти,
Лаънат ёғди – кундин-кунга раҳмат кетти,
Хожа, мулло, яхшилардин иззат кетти,
Турлук-турлук аломатлар пайдо бўлур.

Мунофиқлар фиск этибон ўзни билмас,
Онинг учун яхшиларни кўзга илмас,
Кўнгли қоттиғ – яхши сўзга кулоқ тутмас,
Қиёматда Ҳақ қошида расво бўлур.

Кунда юз минг Оллоҳ десанг, анга ёқар,
Кўз ёшингни дарё қилсанг, маъшук боқар,
Бағринг ичра дардинг бўлса, ёшинг оқар,
Оллоҳ ўзи чин дардликка даво бўлур.

* * *

Нурдин баҳра олғон кўнгул сафо бўлур.

* * *

Эй дўстларим, орифлар холис суҳбат эторлар,
Ул суҳбатда маърифат дурларини сочорлар...

Мурид бўлсанг муршидга, маҳкам бўлғил,
эЙ толиб,
Муридларин муршидлар ҳар боб билан синорлар.

Ҳиммат тутса, эранлар кўзни юмуб-очқунча
Дарёларни букарлар, тоғларни ҳам кесорлар.

Тангри суйгон кишининг иши анинг биландир,
Хар кимни Ҳақ суюбдур, борча они суёрлар.

Ўзлорининг муродин чин ошиқлар тиламас,
Маъшуканинг муродин доим алар тилорлар.

Кул Хожа Ахмад, воқиф бўл – файзу
раҳмат эшигин
Зикру тоат вақтида фаришталар очорлар.

* * *

Кимки Оллоҳ деди – анда ўзин тобди,
Ҳақиқатнинг сўзин сўзлар ўлар вақти.

* * *

Минг яшагон Лукмон ҳаким¹ ўлар бўлса,
Йўқтур ўлмай қолгон мунда, билинг, дўстлар.

* * *

Беилм одам шайхлик қилса, ривож тобмас,
Нозук йўлдур – беилм харгиз билса бўлмас,
Эй дўстларим, шайх бўлмақлик осон эмас,
Раҳбар тею шаръ йўлида юрунг, дўстлар.

* * *

Кўб пойгада ўзуб келмас ҳар яхши от,
Риёзатни қоттиқ чеккон ўзор, дўстлар.

¹ Лукмони ҳаким минг йил умр кўрган бўлиб, Оллоҳ у зотга нарсалар ва воқеа-ҳодисаларнинг моҳиятига етиш ва энг тўғри ҳукм чиқариш қобилиятини ато этган.

* * *

Тирик борсиз, то ўлгунча ўқунг, дўстлар.

* * *

Мулло бўлуб, маъно ўқуб, китоб айтса,
Йўлни топиб, ямон йўлдин ростга кайтса,
Пир этагин маҳкам тутиб, хизмат этса,
Тоатлик кул ўлса, армон қилмас, дўстлар.

* * *

Нафс-ҳавони кўюб, тоат қилмоқ керак.

* * *

Риёзатсиз Ҳаққа восил бўлмас, дўстлар.

* * *

Ҳақ Расулнинг ойғонлари келди бўлғой,
Охирзамон нишонаси бўлди бўлғой,
Фисқу фасод дунё ичра тўлди бўлғой,
Турлук-турлук даъво ишни кўрунг, дўстлар.

* * *

Олимни тутқил иззат, қилгил икром,
Олимни Қуръон ичра ўгор¹, дўстлар,
Олимлар очор жумла мушкулотни,
Жоҳиллар жаҳлини ким тўкор, дўстлар.

¹ Ўгор – таърифлар, мақтар.

Ҳак-ноҳакни баёнини олим билур,
 Ҳалол-ҳаром фарқин омий қайдин билур?
 Олимлардин омийлар кўб фойда олур,
 Бу дунёда яхши отин қўллар, дўстлар.

Жоҳил авом олим сўзин ҳеч тингламас,
 Текма жоҳил ўзини ҳеч ўнгламас.
 Олимни Оллоҳ омийға тенг айламас,
 Ҳар олим юз минг омийға етор, дўстлар.

* * *

Бўлмаса олим авом нега ярор?

* * *

Дину дунё олим билан бўлур ҳосил.

* * *

Авом тандур, олим эрур танда жондек.

* * *

Олимларни хор кўрмак эрмас раво,
 Хор кўрмагай ул ҳам яна ер-кўк, хаво,
 Нечаким фақир, мискин ул бенаво,
 Олимни хор кўрмангиз зинҳор, дўстлар.

* * *

Олим иззатин қилғон жаннат кирор, дўстлар.

* * *

Сахар сайрар булбуллар гул ёдидин ҳар замон,
Сен сайрасанг на бўлғой Ҳақ ёдидин ҳар замон.

Ҳар курту қуш айтадур ҳар навъ бирла санони,
Қурту қушча бўлмадинг, Ҳу демадинг
бир замон...

Қўйғил дунё фикрини, қилғил Ҳакни зикрини,
Бузғил шайтон мулкани, зокир бўлғил
ҳар замон.

* * *

Урса-сўкса, пир этагин маҳкам тутгил.

* * *

Толиб бўлсанг, қулоқ солгил яхши сўзга.

* * *

Пиринг – ғассол, мурид – мурда – сўзлаёлмас,
Кўнгул бергон пирдин ўзга кўзлаёлмас,
Ҳакни бергон пирдин ўзга излаёлмас,
Эштиб, уқуб, хизмат қилинг, дўстларимо.

* * *

Ризку рўзи ҳар на берса, қонеъ бўлғил.

* * *

Жохил қуллар ўзин кўрар – айбин кўрмас.

* * *

Умматман, деб тилда айтур, дилда – ёлғон,
 Нафси учун ўз жонини ўтга солгон,
 Шайхман тею киши молин зўрлаб олгон,
 Назрин олмай дийдор кўрунг, дўстларимо.

* * *

Кул Хожа Аҳмад, дунё кўрсанг, қочо кўргил,
 Қанот қоқуб, хаво сори учо кўргил.

* * *

Муҳаббатнинг шаробин ҳеч кишига бермаслар,
 Бағир қонин оқузуб, ошиқ ичор доимо.

Муҳаббатнинг шаробин ичгон ошиқ нишони –
 Вола¹ бўлғон булбулдек фарёд қилур доимо.

Муҳаббат шаробини қўлга олиб Муҳаммад,
 Зокирларга сунубон² соқий³ бўлур доимо.

Муҳаббатни шаробин ичгон учун Хожа Аҳмад,
 Арш устига қўнубон парвоз қилур доимо.

¹ Вола – мафтун, шайдо, мубтало.

² Сунмоқ – узатмоқ.

³ Соқий деганда сўфийлар Оллохни, Муҳаммад алайҳиссаломни, маъшукани, пир ёки қомил инсонни назарда тутадилар. Соқий даврага май улашгани каби улар ҳам одамлар қалбига илохий файз бағишлайдилар, хақиқий ишқ ўтини соладилар, ғайб маърифатидан баҳраманд этадилар.

* * *

Хомтамаълар нафси учун нелар демас.

* * *

Нафсдин кечдим, жон ҳижоби¹ ўтру² келди.

* * *

Огоҳсизин кечти, дўстлар, эссиз умрим,
Во дариғо, бориб анда на ойғойман?
Фазли бирла ҳукм қилса – давлат манго,
Адли бирла сўроп бўлса, на ойғойман?

* * *

Эгри йўлга юрдум, доим хато қилдим,
Эмди билдим – ўз жонима жафо қилдим,
Даргоҳингга яком тутуб яно келдим,
Лутф айлабон тавбам қабул этормукин?

* * *

Жафо чекмай, меҳнат тортмай вафо йўқтур,
Жафо торткон ошиқларни кўнгли тўқтур,
Жафо тортмай, меҳнат кўрмай роҳат йўқтур,
Ғофиллари ҳасрат билан ўтормукин?

* * *

Ўлмак ҳақдур, ўлмас бурун тавба қилғил,
Кўб кишилар тавбасизин ўтмадиму?

¹ *Ҳижоб* – парда. Тасаввуфда Ҳақ ва банда, ошиқ ва маъшук ўртасидаги монеликларга ишора қилинади.

² *Ўтру* – қарши, рўпара.

* * *

Во дариғо, ўтти умрум – тўймай қолдим,
Бу дунёнинг муҳаббатин қўлга олдим,
Дунё излаб, дин ишини орқа солдим,
Тавба қилсам, Хожам қабул қилармукин?

* * *

Хар кечани Кадр¹ билиб, уйғоқ турсам,
Хизр билиб кимни кўрсам, дуо олсам,
Қули бўлуб маъно сўрай, кимни кўрсам,
Ушбу ишдин мурод ҳосил бўлормукин?

* * *

Ошиқ муроди дилбар, зоҳидни майли минбар.

* * *

Зинҳор, эй суҳанвар², беҳуда тўкма гавҳар,
Кўнгул хизонасиға³ тил посбон эмасму?

* * *

Сир⁴ сўзини нодонларға айтса бўлмас,
Сир сўзини нодон, жоҳил қабул қилмас.

¹ *Кадр* – лайлат ул-қадр: рамазон ойининг 26-дан 27-га ўтар кечаси – Қуръони карим шу кечада нозил этила бошлаган. Бу кечада фаришталар ерга тушиб, мусулмонларнинг гуноҳларини кечиришни сўраб, Оллоҳга илтижо қилар эканлар.

² *Суҳанвар* – фасоҳат ва балоғат соҳиби, адиб, шоир.

³ *Хизона* – хазина.

⁴ Яссавий *сир* сўзини илоҳий сирлар, махфий ҳақиқатлар маъносида қўллайди.

* * *

Келгай хазон ели янглиф ажал бизга.

* * *

Кул Хожа Ахмад, тавба курин боғлагил сан,
Нафсу хаво душманларин қувлагил сан,
Сан Тангрини хос қулидек йиғлагил сан,
Йиғлагон қул Ҳақ дийдорин кўрмадиму?

* * *

Нодонлардин эшитмадим бир яхши сўз.

* * *

Авлиёлар бу оламда гадо бўлди,
Кечиб ахли иёлидин, сиво бўлди,
Жондин кечиб, дийдор учун фано бўлди,
Дийдор учун ўлмас бурун ўлмайинму?

* * *

Кўз очибон бокма дунё харомина.

* * *

Не берурлар охиратда куруф сўзга.

* * *

Оллоҳ айди: «Раҳматимдин ишқ яраттим,
Онинг учун ошиқларни кўб йиғлаттим,
Дарду бало, меҳнатларга бел боғлаттим»,
Белим боғлаб, ишқ йўлида ўлмайинму?

Дунёталаб харисларни бандам демас,
Рўзи махшар йўлдин озса, йўлга солмас.

* * *

Хожам айди: «Чин бандага берой улуш,
Шарти улдур – манга сори қилса юруш,
Нафсдин кечиб, шайтон билан қилса уруш...»
Нафсдин кечиб, риёзатда сўлмайинму?

* * *

Ўлум элчиси келди, яроғинг нега қилмассан?
Соқол-сочинг окоруб, яроғинг нега қилмассан?

Танингда қолмади қувват, вужудинг борчаси
заҳмат,
Алардин олмайин ибрат, яроғинг нега
қилмассан?

Ўлумни элчиси келди, санго эмди хабар берди,
Санго не бўлди, келиб яроғинг нега қилмассан?

Қамуғ ёронларинг кетти, кўрсатти бўйини, тутти,
Келиб ёр қўйнида ётти, яроғинг нега қилмассан?

Бу дунёни нега суйдунг – ғалат қилдинг,
хато қилдинг,
Кани, уқбоға на қилдинг, яроғинг нега
қилмассан?

Бу тандин жонинг олмоққа, малак келди
 ойирмоққа,
 Сани қўймас дам урмоққа, яроғинг
 нега қилмассан?

Кул Хожа Ахмад, на иш қилдинг, ўзунг
 асрагу қилдинг,
 Бу дунё жирканиб йиғдинг, яроғинг
 нега қилмассан?

* * *

Дунё суймак хатоларни бошитурур.

* * *

Эр ул бўлур – ўлмас бурун молин берса,
 Қорунтурур ўшал киши ғофил турса.

* * *

Аё дўстлар, кетмақ учун мунда келдук,
 Келиб-кетмақ маъносини билдингизму?
 Асли ватан улдур, мунда мусофирсан,
 Савдо¹ учун келиб, савдо қилдингизму?..

Оқил куллар савдосини қилдилар тахт,
 Савдосини қилғон куллар бўлур некбахт²,

¹ Яссавий ҳикматларида *савдо* сўзи ишқу муҳаббат, майлу истак маъноларида келади.

² *Некбахт* – бахтли.

Бозорини¹ қилиб, боғлар юкларин сахт²,
Тайёр бўлди сиз ҳам тайёр бўлдингизму?..

Баъзи нодон кирди бозор, олди дўкон,
Ҳамроҳ бўлди ул нодонга анда шайтон,
То қуруғлиғ ўлтурдилар шоду хандон,
Ўшал дўкон дунё эрур, билдингизму?

Савдо қилой деса, шайтон қўймас, билгил,
Ойтур анга: қўйғил бугун – тонгла қилғил,
Умрунг узоқ, дам фанимат, ишрат қилғил,
Ойтур анга, ишрат қилиб тўйдунгизму?

Бу сўз бирла нақди умрин қўлдин бергой,
Умрунг бўлди, бу дўкондин чиққил дегой,
Во дариф, деб қўлин тишлаб, афсус егой,
Савдо учун эмди афсус едингизму?

Бу ҳолатда амир карвон келгой етиб,
Юругил деб асл ватан³ ҳукмин айтиб,
Савдо қилмай мунча ўтдунг, нетак ётиб,
Озуқ олмай, йўлга кириб едингизму?

Қул Хожа Аҳмад, савдо қилғил бозор ўтмай,
Умрунг куни битмас ажал куни етмай,
Ногаҳонда ажал келиб яқонг тутмай,
Ажал келур вақтин, дўстлар, билдингизму?

¹ Яссавий хикматларида *бозор* сўзи йўл, маслак, йўналиш маъноларида қўлланади.

² *Сахт* – каттик, маҳкам.

³ *Асл ватан* – инсон руҳининг бу дунёга келишдан аввалги манзили.

Аё шайхо, толибларга йўлни кўргуз,
Шариатнинг баёини қилмасмусан?
Тариқатда қуловузсиз йўлга кирса,
Ҳақиқатнинг йўллари айтмасмусан?

Шайхман тею улуф тутдинг ўзинг доим,
Кўнглунг кибр, манлик билан, тилинг соим,
Нафсинг учун узун тунлар туруб қоим¹,
Ўқуб Қуръон, ҳеч ўзунга келмасмусан?

Шайхман тею золимларга хизмат қилдинг,
Мулозамат пеша айлаб, иззат қилдинг,
Неъмат берса, жонинг бирла ҳурмат қилдинг,
Жоҳил бўлуб, золим сифат бўлмасмусан?

Маъни Қуръон туз билмадинг ҳаво бирлан,
Тоат қилдинг халқ ичинда риё бирлан,
Зангор босгон кўнгул йўқтур зиё бирлан,
Маъно ўқуб, риё қурин солмасмусан?

Фақир бўлуб, маломатни тўша² қилгон,
Дунё солуб³ охиратни пеша қилгон,
Дил айвонин хилват қилиб, гўша қилгон,
Ондоғ эрнинг хизматида бўлмасмусан?

Қул Хожа Аҳмад, кимга айдинг ушбу сўзни,
Хўб билурсан, ҳеч билмассан роҳи⁴ тузни,

¹ Қоим – ухламаслик, кечалар ибодат билан машғул бўлиш.

² Тўша – озик-овкат, йўл озиғи.

³ Солмоқ – бу ерда: ташламоқ, воз кечмоқ.

⁴ Роҳ – йўл.

Билур қариб¹ йўл билгучи қуловузни,
Гарди пойин² каро юзга суртмасмусан?

• • •

Умрунг ўтти, аё ғофил, зоеъ мунда,
Ғафлат кўзин очиб, бедор бўлмасмусан?
Ётур еринг тор лаҳаддур ялғуз гўрда,
Ўлмас бурун фикрин мунда қилмасмусан?

Ажаб йўлдур борур еринг – хатар бисёр,
Қароқчилар доим анда турур тайёр,
Ҳиммат қилиб, бу дунёдин айла гузор,
Охиратнинг яроғини қилмасмусан?

Юрдунг доим шоду хуррам, сурур бирлан,
Мағрур бўлдунг хою хавас, гурур бирлан,
Единг шубҳа-ҳаромларни макруҳ бирлан,
Дўзах ичра жазосини тортмасмусан?

Мўмин деган бўлур доим тафаккурда,
Фикр айлаб, зикрин айтур узок тунда,
Бўлмас манлик бир зарра вужудинда,
Андоғ эрни этогини тутмасмусан?

Аро йўлда пайдо бўлур икки манзил,
Андоғ қулға қилғил мунда жонинг сабил,
Солғай сени яхши йўлға ёри қобил,
Хизмат қилиб, жаннат мулкин олмасмусан?

¹ Қариб – яқин.

² Пой – оёқ.

Жон олғани бир кун келур малак ул-мавт,
 Ўлмас бурун ўлум бирла бўлғил улфат,
 Узок йўлга озук олғил – торт риёзат,
 Иззат рахтин¹ сотиб, хорлиқ олмасмусан?

Ошиқ бўлсанг, маломатдин қилғил ватан,
 Гам тифидин захм² айласун мулки бадан,
 Хам очилсун ботинингда турлук чаман,
 Жондин кечиб, дийдорини кўрмасмусан?

Роҳат топар меҳнат сори қадам қўйғон,
 Зоеъ қўймас хизмат қилсанг пири муғон,
 Хизмат қилмай даъво қилсанг – бари ялғон,
 Қул Хожа Аҳмад, пир олдида ўлмасмусан?

* * *

Банд этибон шайтон сани гумроҳ килур,
 Хақ қошида юзи қаро бўлмасмусан?

Тамаъ қилма хожаман деб эшиқларда,
 Ақл йўқтур ихлос қилғон кишиларда,
 Шарму ҳаё кетти улуф-кичикларда,
 Охирзамон нишонасин билмасмусан?

* * *

Хавфу ражо³ ичра турғил, кўнгул қўйма
 Қаҳр ичинда лутфин англаб юрмасмусан?

¹ *Рахт* – нарса, восита.

² *Захм* – 1) яра, жароҳат; 2) озор, ранжиш, кўнгил яраси; 3) зарба.

³ *Ражо* – умид, тилак.

* * *

Ўт на бўлур ёлинсиз¹, сув на бўлур жилосиз.

* * *

Ошиқларни Аршга етгай, бил, овози.

* * *

Сен сиррингни нодонлардин асраб юргил.

* * *

Маъшук ўзи ошиқларга ўтлар ёқар.

* * *

Эй ёронлар, ишқ элини сомони² йўқ,
 Даво сўрманг – ишқ дардини дармони йўқ,
 Бу йўлларда ошиқ ўлса товони йўқ,
 Жонин тандин жудо қилиб юрур бўлғай.

* * *

Булхавасни тани куйса, жони куймас,
 Ани учун ишқ кадрига етиб бўлмас,
 Яхшиларни суҳбатидин баҳра олмас,
 Ризки дуо риё қилиб юрур бўлғай.

* * *

Чин ошиқни сирри ниҳон – халқ билолмас.

¹ Ёлин – ёлкин, ўт, олов.

² Сомон – бу ерда: мажол, қувват; имкон.

* * *

Чин дардликлар дардсизларни кўзга илмас.

* * *

Одам ўғли ўлгуси, ер остига киргуси,
Ким яхшидур, ким ёмон – анда
маълум бўлгуси.

Мунда ўзин билгонлар, Ҳаққа қуллук
қилгонлар,
Ҳақ йўлига киргонлар ёруғ юзлук бўлгуси.

Манман, қулман дегонлар, ер юзига
келгонлар,
Ҳаром-хариш егонлар бир-бир жавоб бергуси.

Мунда ўзин билмагон, насихатни олмагон,
Беш вақт намоз қилмагон анда расво бўлгуси.

Агар оқил бўлсангиз, насихатни олсангиз,
Беш вақт намоз қилсангиз, анда
фойда бўлгуси.

* * *

Ҳақ зикрини ойгонларни душман туткон,
Манлик қилиб, яхшиларни босиб ўтгон,
Ҳалол-ҳаром фаркин қилмай олиб юткон,
Ул фосикни дилин на деб сафо қилсун.

Такаббуру манлик билан ҳаво қилгон,
Халқ ичинда ҳар на қилса, риё қилгон,

Кеча-кундуз дунё учун савдо қилгон,
Ул бандани охиратда гадо қилсан.

* * *

Пир ултурур – зохир, ботин сафо қилсун.

* * *

Кеча-кундуз Ҳақдин кўрқуб тургон киши,
Ўзин билур, ўзга билан йўқтур иши,
Ондин сўнгра нурга тўлур ичу таши,
Ҳақдин кўрқуб, кўзда ёшин равон қилсун.

Қулман тею Ҳақ амрини қилмагонлар,
Насихатни қулоғига олмагонлар,
Суду зиён бўлгонини билмагонлар,
Ул фосикдин Ҳаққа на деб вафо қилсун.

Ҳикмат эштиб, йиғламагон одам эмас,
Кўнгли қаттиғ, кўзи анинг намлиғ эмас,
Бешак, билинг, дили анинг маҳкам эмас,
Қон йиғлағил, кўзинг ёши даво қилсун.

Аё ғофил, нодон билан улфат бўлма,
Нодонларни сухбатиға ўзинг урма.

* * *

Ҳақиқатни дарёсиға чўмгон ошиқ,
Ул дарёдин гуҳар¹ олиб чиккон ошиқ,

¹ *Гуҳар (Гавҳар)* – Ясавий хикматларида илохий маърифат тушунчасини ифодалайди.

Гухар олғон даргоҳиға бўлур лойик,
Лойик бўлуб, гуҳар олиб чикқум келур.

* * *

Сир сўзини айтиб бўлмас хар нодонға,
Сир сўзини доноларға айғум келур.

* * *

Жохил қуллар мўмин кўнглин озор қилур.

* * *

Фоний умрунг минг ишонсанг, боқий бўлмас.

* * *

Нафсинг сўзин қилибон ботил юрма.

* * *

Мўмин қулға роҳаттурур раҳматларинг,
Ошиқ қулға роҳаттурур захматларинг.

* * *

Ишқсиз одам ишқ кадрина билгон борму?

* * *

Фурбат ичра кечор эрмиш ғариб ҳоли,
Хеч қолмади кўнгул ичра қилу қоли¹,
Хар бир кунда ўлор эрмиш юз минг йўли,
Намозу шом ғариб ҳолин сўрғон борму?

¹ Қилу қол – баҳс, мубоҳаса, тортишув.

* * *

Шариатни сўзлади, тариқатни излади,
 Ҳақиқатни кўзлади, ё Мустафо Муҳаммад.

* * *

Умрин зоеъ кечургонлар бўлди жоҳил.

* * *

Дунё тилаб, дин ишини вайрон қилур.

* * *

Беш кун ўтар дунё учун қўлин олса,
 Кўруб-билиб, нафси учун ўтқа солса,
 Йўл тобмагон назрин олиб, қўлин олса,
 Во ҳасрато, надоматлар демоқ керак.

* * *

Қутб ул-ақтоб¹ дарвешлар хос суҳбатга
келурлар,
 Алар бўлгон суҳбатда шавқ бисёр бўлунур...

Сен сақласанг одобни эранларни олдида,
 Билгил, алар қошида сонсиз маъно билинур...

Ишқ домиға тушмагон, сир маъносин билмагон,
 Дунё меҳрин қўймагон тонгла расво бўлунур.

¹ *Қутб ул-ақтоб* – қутблар қутби, яъни улуғлар улуғи. *Қутб* – тасаввуфдаги энг юқори даража – дунёни идора этиб турадиган валийлар жамоасининг бошлиғи.

Биздин бурун барча карвон кўчубтурур,
Бокиб турсак, бизга навбат етибтурур,
Малак ул-мавт қадах шарбат тутубтурур,
Навбат келса, ул шарбатдин ичорбизо.

Телим нодон эрман тею тузди бўрклик¹,
Эр ул бўлур – иймонини қилса кўрклук,
Қилдин йинчка², қиличдин тез Сирот кўфрук,
Ўғон Изим рўзи қилса, кечорбизо.

Неча ёқсанг, ёнмас чироғ ёгин ерда,
Жонлар чиқиб, танлар ётур қаро ерда,
Дил чироғи шуъла урор ошиқларда,
Рух бўлубон, билмам, қаён учорбизо.

Якин эрур ушбу ўлим – эрмас йироқ,
Эр ул бўлур – охиратға минса Буроқ³,
Неча боқсанг, оқибат ул ўчор чироқ,
Ул чироқдек бир дам ёниб-ўчорбизо.

Во дариғо, ўтти умрум ўйнаб-кулуб,
Ох урармен надоматда қонлар ютуб,
Қул Хожа Аҳмад, бу хасратдин жоним куюб,
Кўз ёшини сориг юзга сочорбизо.

¹ *Бўрк* – бош кийим; барра кулоҳ.

² *Йинчка* – ингичка.

³ *Буроқ* – Мухаммад алайҳиссалом меърож кечаси миниб, осмонга кўтарилган учар от. Бу ерда мажозан ишқ оти.

* * *

Вой, ўшандоғ дарвешлардин паноҳ бергил,
Ул нодонға улфат қилма, жоним олгил,
Аё маҳбуб¹, йўлда колдим – йўлга солгил,
Тавбаликни Хожам жойин бўстон килур.

* * *

Қони олим, қони омил², ёронлар,
Худодин сўзласа, сиз жон беринглар.

* * *

Уммат бўлсанг, ғарибларга тобеъ бўлгил.

* * *

Тоатликлар Ҳақ қошида хушсаодат,
Қизил юзим тоат қилмай сўлди, дўстлар.

* * *

Намоз, рўза тавба узра борғонларға,
Ҳақ йўлиға кириб, кадам қўйғонларға,
Ушбу тавба бирла анда борғонларға,
Ёрлақанмиш қуллар бирлан суҳбати бор.

* * *

Сўзни айдим ҳар ким бўлса дийдорталаб.

¹ *Маҳбуб* – севгили, маъшуқа; мажозан: Худо.

² *Омил* – 1) амал қилувчи; 2) донишманд.

* * *

Таом тобсанг, жонинг била қилғил эҳсон.

* * *

... носих бўлсанг, ўзунгга бўл.

* * *

Эй беҳабар, ишқ аҳлидин баён сўрма,
Дард истагил, ишқ дардига дармон сўрма.

* * *

Чин ошиқлар доим тирик – ўлгон эмас,
Арвоҳлари ер остига киргон эмас.

* * *

Ошиқларга ҳад на бўлғой – маъшук айтар,
Оғзи айтмас, тили айтмас, дили айтар.

* * *

Кўнгул кўзин ёрутмайин тоат қилса,
Даргоҳига мақбул эмас, билдим мано.

* * *

Фиръавн, Қорун шайтон сўзин маҳкам тутти,
Бул сабабдин ер ёрилди – они ютти.

* * *

Қул Хожа Аҳмад, сен доим эранларга дуо қил,
Қил таважжух аларга, ишинг осон қилурлар.

Каъба тавоф кнлай десанг, бузма кўнгулни,
овлағил,
 Ҳирсу таманно¹ лашкарин шаҳри вужуддин
кувлағил.

Барча китоб маънисин ўқур одам ўланлар,
 Барча кўнгул киссасин бузма, кўнгул овлағил.

Каъба бино қилди Халил², кўнгул бино
қилди Жалил³,
 Йўқдур бу сўзда қолу сил, бузма кўнгулни,
овлағил.

Каъба Халилнинг ранжидур⁴, кўнгул
Жалилнинг ганжидур⁵,
 Кўнгул бузғон ёлғончидур, бузма кўнгулни,
овлағил.

Ошиқ қуллар Ҳаққа етар, ҳар манзилға
тушиб ўтар,
 Муродиға ботроғ⁶ тепар, бузма кўнгулни,
овлағил.

¹ Таманно – истак, хошиш; мақсад.

² Халил – дўст, севиқли: Иброҳим алайҳиссаломнинг лақаби.

³ Жалил – Оллоҳнинг гузал исмларидан бири: барча сифатлари мукамал улўф зот.

⁴ Ранж – меҳнат, захмат, машаққат.

⁵ Ганж – бойлик, ҳазина.

⁶ Бот – тез, зуд.

Мусулмонмиз деганлар, ҳаром-хариш
айтгайлар,
Ёлғон дея тонгайлар, охирзамон билгуси.

Бир-бирига бокмаслар, меҳр-шафқат қилмаслар,
Охиратни берибон дунё молин олгуси.

Ҳақ ишидин тонгайлар, ноҳақ ишни қилгайлар,
Ҳақни айтса ургаайлар, бединларни билгуси.

Мўминман деб айтганлар, ёлғон намоз
қилганлар,
Ҳасод ишни қилганлар мунофиқни билгуси.

Олимлар ҳаром егай, олимлардин дин кетгай,
Золимлар қавий бўлгай, мўминларни оздургуси.

Ҳокимлар золим бўлгай, мўминлар молин олгай,
Ўлуб, моллари қолгай, анда Тангрим сўргуси.

Шариатни билмаслар, тариқатга кирмаслар,
Ҳақиқатдин ўтмаслар, шайхлик даъво қилгуси.

Элни мурид қилгайлар, оҳ-фиғон айтгайлар,
Мастонавор¹ юргаайлар, Дажжол² лаъин билгуси.

Дунё молин суймагил, дунёни кўб йиғмагил,
Ўлмасман деб айтмагил, барча одам ўлгуси.

¹ *Мастонавор* – мастлардек.

² *Дажжол* – киёмат арафасида пайдо бўлиб, одамларни
ҳақ йўлдан оздирадиган бир кўзли одамсимон махлук.

* * *

Пир – муридни чўпони, пир – муридни
иймони,
 Йўқдир ҳеч шак-гумони, жон бер пир
хизматида.

* * *

Пирингга қил иродат¹, бўлғай ишинг саодат,
 Пирсизлар ер надомат, жон бер пир хизматида.

Пирсизлар пири – шайтон, анда йўқдир
ҳеч гумон,
 Гўё дўзахда чандон, жон бер пир хизматида.
 Пир муридга раҳнамо, пир бўлсин сендин ризо,
 Пир ризо – Худо ризо, жон бер пир хизматида.

* * *

Ҳақ ёдини айтган кўнгул равшан бўлур,
 Зокир ёдин айтса, кўнгул нурға тўлур,
 Фиску фасод зангорлари очлиб юрур,
 Кўнгул кўзин очиб, анда кўрар, дўстлар.

Қул Хожани хизматида жон бермайин,
 Толибларға дурру гуҳар – кон бўлмайин,
 Муродиға етмас киши кон бўлмайин,
 Ёлғон даъво қилган йўлда қолур, дўстлар.

Ҳақ зикрини кўнгул ичра жо қилмаса,
 Ўздин кечиб, халқға таку по² бўлмаса,

¹ *Иродат* – сидқ, ихлос, эътикод.

² *Таку по* – оёк ости, хоксор.

Очук юзлук ғунчалайин во бўлмаса¹,
Максудиға начук анда етар, дўстлар.

Эр бўлмади улким, таку по бўлмади,
Мардонларни хизматида жо бўлмади,
Гул ғунчаси нам тегмади – гул бўлмади,
Дуо олмай, начук анда етар, дўстлар.

Пири комил мукаммили бўлган киши,
Шамсу камар янглиғ ёрур ичу таши,
Зарра қолмас кўнгул ичра филлу ғаши,
Назар қилса, ҳар ёнини кўрар, дўстлар.

Таваккулни рост қилғонлар йўлга кирур,
Андишадин кўнгул уйин холи килур,
Аждар ютса, алам юзин билмас недур,
Ҳақдин кўрқсанг, барча сендин кўрқар, дўстлар.

* * *

Ростлиқ бирла Ҳакни суйгил оқил эрсанг.

* * *

Эранларни хизматида югруб-юриб,
Ҳақ таоло раҳм айласа, назар топиб,
Ҳақиқат маънисидин дурни олиб,
Қимматини билган қулга сотқим келур.

* * *

Фақир сўрмоқ ҳақ Мустафо одатлари,
Фақир сўрғон иймон бирла борар эрмиш.

¹ Во бўлмоқ – очилмоқ.

* * *

Замона охир бўлса, аё дўстлар,
 Турлук-турлук балолар кўпар эрмиш.
 Ул балони ўзи суйган дарвешлари,
 Илкин очиб, дуо айлаб қувар эрмиш.

* * *

Ихлос бирла борғон толиб топар эрмиш.

* * *

Ишқ истагил, ишқ истагил, ошиқ бўлғил,
 Бу йўлларда нопок юрма, содиқ бўлғил,
 Лайли-Мажнун, Фарход-Ширин, Вомиқ бўлғил,
 Ошиқлари дийдор кўриб турар эрмиш.

* * *

Ошиқлари ишқ ичинда бош ўйнамас,
 Кўнгул кўзин очиб, ани кўрмагунча.

* * *

Дарвешларнинг ҳар бир сўзи жонга дармон,
 Дарвешларга беихлосни суймас Субҳон,
 Ихлоси йўқ беадаблар йўлда қолғон,
 Дарвешларнинг хоки пойи¹ бўлмасмукин?

* * *

Кимни кўрсанг, Хизр билиб, қўлин ўпгин.

¹ Хоки пой – оёқ ости тупроғи.

* * *

Доно эрдим, пирсиз юруб нодон бўлдим.

* * *

Во дариғо, йигитлигим беғам ўтти,
Тавба қилмай, қарилигим қопсаб етти,
Тўймай қолдим – ажал келиб, ёмон тутти,
Тавфиқ берса, ўқий-ўқий ўлмасмукин?

* * *

Ҳалол ўлди ошиқларга юрак кони.

* * *

Сидкинг бирла Оллоҳ дегил –
мақбул бўлсин,
Эй мўминлар, дуо қилинг, нафсим ўлсун,
Андин сўнгра ичу тошим нурга тўлсун,
Нурин излаб, доим бўзлаб юрмасмукин?

* * *

Оллоҳ учун чин ошиқлар жонин берди,
Сухбат қуриб, сўзлар эштиб, дурлар терди,
Анинг учун Султонидин улуш олди,
Шавқи бирлан куйиб-ёниб ўлмасмукин?

* * *

Ё Раббано, зикринг айтиб, зокир бўлсам,
Сонсиз меҳнат бошқа тушса, шокир бўлсам,
Яхшиларни суҳбатинда ҳозир бўлсам,
Мискин банданг файзу футуҳ олармикан?

Зоҳидлардек намоз ўқуб, тоат қилсам,
 Ошиқлардек йиғламокни одат қилсам,
 Ўз еримда ғарибликни роҳат билсам,
 Даргоҳида Хожам қабул қилурмикан?

* * *

Кул Хожа Аҳмад, кўнгул кўзи очилгайму?
 Тилларимдин дурру гавҳар сочилгайму?
 Кўп йиғласам, гуноҳларим тўкилгайму?
 Ўшал вақтни манга ато қилармикин?

* * *

Назар қилса, хаста кўнглум равшан бўлур,
 Юз минг хато-ёзуқларим пинҳон бўлур,
 Лутф айласанг, юз минг осий хандон бўлур,
 Назар қилган чироғ харгиз ўчармукин?

* * *

Нафсни уруб, дин қалъасин айланг холи,
 Оллоҳ десанг, келур ғайбдин овоз уни.

* * *

Нафсинг уруб, дин қалъасин берсанг инъом,
 Инъом берсанг, охиратда бўлғунг жонон,
 Рўзи маҳшар санга Хожанг боқар чандон,
 Вужудларни хандон қилиб, дийдор кўрунг.

Нафс уруб, дин қалъасин айланг бино,
 Қонлар ютуб, тавба қилинг – кўпдур гуноҳ,
 Илқинг очиб, омин десанг, кечгай Оллоҳ,
 Аз рўи дил¹ тавба қилиб, дийдор кўрунг.

¹ Аз рўи дил – сидқидилдан, чин дилдан.

Хайвон қилмай, одам қилди кўркмоқ учун,
 Қиёматни шиддатидан хуркмоқ учун,
 Ҳақ қаҳридин кўркуб, ёшинг тўкмоқ учун,
 Вовайлато афгон¹ қилиб, дийдор кўрунг.

* * *

Доно бўлсанг, ҳар бир сўзим дурру гавҳар.

* * *

Кул Хожа Аҳмад, тавба тўнин киймоқ
керак,
 Ҳақдин кўркуб, шум нафсингни тиймоқ
керак,
 Халқдин кечиб, ёлғиз Ҳақни суймоқ керак,
 Аслинг туфроқ, туфроқ бўлуб дийдор кўрунг.

* * *

Нафс уйдир кибр-кин, кибр ичинда
йўқдур дин.

* * *

Манманлик ишққа сиғмас.

* * *

Қаю қулга Оллоҳ ёди бўлса ҳамроҳ,
 Очлур кўзи, йўлин топар – бўлмас гумроҳ,
 Ёдлиғ қулдин қочар эрмиш гафлат, гуноҳ,
 Рўзи қилса, гуноҳлардин қочсам мано...

¹ Афгон – фиғонлар, фарёдлар, нолалар.

Оллоҳ деган ул бўстонда топти давлат,
 Топар давлат, берса анга улуғ химмат,
 Бор айлар ҳар кишини Қодир Қудрат,
 Бўлғум бедор ул химматни топсам мано.

Оллоҳ деган ориф қулни кўз ёшини,
 Зоеъ қўймас, Қодир Эгам ҳар ишини,
 Равшан қилур Қодир Эгам ич-ташини,
 Мен ҳам мудом тинмай Оллоҳ десам мано.

Қул Хожа Аҳмад, тинмай мудом Оллоҳ дегил,
 Охиратни азоби деб қайғу егил,
 Нафсга мудом лукма ҳалол рўзи бергил,
 Мўмин бирла сўзлашибон ўлсам мано.

* * *

Олимлари илм бирла бўлди азиз,
 Жоҳиллари жаҳл¹ бирла бўлди ожиз.

* * *

Бу дунёни тарки таслим қилмоқ керак.

* * *

Туну куни пиширгил сен тилда иймон.

* * *

Пир муриднинг Каъбасидур агар билса,
 Шаксиз бўлур ул шаробни мурид ичса,

¹ Жаҳл – 1) нодонлик, билимсизлик; 2) ғафлат, жаҳолат.

Қаю мурид пир сариға шак келтирса,
Қиёмат кун тўнғиз сурат қўбмоқ керак.

* * *

Ишқдин хабар олғонлари бўлди бедор,
Бедор бўлуб, кеча-кундуз тилар дийдор,
Оллоҳ ҳақи, бедорларга дийдор тайёр,
Бедор бўлуб, ишқ дўконин қуролмасман...

Ошиқ бўлиб, ёлғон айтиб, даъво қилган,
Таъма қилиб, киши молин назрин олган,
Машойихлар ишлариға мункир бўлган,
Қиёмат кун анинг холин билолмасман.

* * *

Нодонлардин зарра баҳра ололмасман.

* * *

Йигитликда гафлат бирла ётиб уйдим,
Қарилигим қапсаб олди, эмди билдим,
Мухаббатни шавқи урди, дунё кўйдим,
Топқайманму, ё Раб, сени тиласам мен?

* * *

Мани йўлдин озғурди бу дунё гами,
Топмадим ман бу дунёда жон роҳати.

* * *

Чекмагунча бу йўлни анча меҳнат, ранжини,
Топиб бўлмас, дўстларим, ҳақиқатни ганжини.

Шайтон келиб иймонимни қилса расво,
Биродарлар, аро йўлда қолдим эмди,

Бу холатга сўз айтурга йўқтур дармон,
Ўчуб қолгай вужудимдин шамъи иймон,
Қизил гулдек ушбу юзунг бўлур сомон,
Якин – бўлгунг ер остига ниҳон эмди.

Зану фарзанд, оға-ини йиғлиб келгай,
Мерос дебон молу мулкинг бўлуб олгай,
Итдек судраб, қаро ерга сани қўмгай,
Овқат қилгай Қариш отлиғ илон эмди.

* * *

Ҳақиқатдин хикмат айтдим – доно қани?
Яхши-ёмон ҳозир туриб, боқиб тани,
Ҳайвон қилмай, одам қилди Мавлом сани,
Ҳар жафоға кўнгин деди, кўндим мано.

* * *

Ҳақ йўлида жон бермасанг, бандалик қил.

* * *

Тақлид ишим – таҳқиқ¹ сари уланмади,
Мунглиғ бошим нафс илкидин қутулмади,
Тилим, оғзим ғийбат сўздин тийилмади,
Заифдандур, начук Сирот ўтгум мано?..

¹ Таҳқиқ – текшириш, тадқиқ қилиш, нарсанинг моҳиятини билиш, ҳақиқатга етиш. Тасаввуфда банданинг ҳақиқатни кашф этиш учун қиладиган саъй-ҳаракати.

Мўмин куллар тавба тею қайғуюрлар,
Тавбасизлар бу дунёда конёъ бўлур,
Ҳар бандани сири недур – Тангрим билур,
Сирим, айбим зоҳир бўлса, неткум мано?

* * *

Ишқ қаттиқ йўлдур.

* * *

Ишқи тушса, доно бўлса, ақли шошар,
Бағри куйиб, ёши оқиб, тўлиб-тошар,
Ошиқлари ҳар бир кунда юз минг яшар...

* * *

Кўринг бу замонанинг шайхлари
Гадо янглиғ элдин-элга кезарлар-о.
Халқ мани азизим деб айтсин тею,
Ҳар мажлисда ҳалқаларин тузарлар-о.

* * *

Оллоҳ ёди улуғ ёддур, айтур бўлсам,
Асал янглиғ сучук бўлур тилим менинг.

* * *

Нафс-ҳаво отин миниб, бозор этиб,
Ёвуқ-якин қариндошни озор этиб,
Билмайин ман ўз-ўзимни ўтға отиб,
Вақт бўлди – ўтдин ўзум олғум келур.

Кўз очилиб, ҳаром танлар қувватланди,
 Нафс-хаво, такаббурлар бутоғланди,
 Ишқ-муҳаббат ўти кўнглум ичра ёнди,
 Ул бутоғни эмди ўзум кесгум келур.

* * *

Жон олмоққа Азроилга қилса фармон,
 Дунё молин ришва берсанг, қўймас омон.

* * *

Олтин-кумуш, молу заринг оро кирмас.

* * *

Ушбу дунё бир соатдир, агар билсанг.

* * *

Жон булбули учмоқ истар бўстон кириб,
 Гул ишқида муҳаббатни жомин ичиб,
 Алойиқу¹ авойиқни² дамин кесиб,
 Учқон яхши анинг сари уча билса.

Дарду холат пайдо қилган ишқлик бўлур,
 Жўшу хуруш³ хосил этган завқлик бўлур,
 Шавқ шаробин ичган киши шавқлик бўлур,
 Ул шаробдек шароб бўлмас ича билса.

¹ *Алойиқ* – боғлиқлик; дунё молига хирсу хавас.

² *Авойиқ* – монеликлар; ходисалар.

³ *Жўшу хуруш* – хаяжону жазавага тушиш, завқу тугён.

* * *

Дунё дебон дин ишқидин қурук қолдим,
 Дунё ичра мендек хайрон қолган борму?

* * *

Манманликда урма дам, манманликда
даъво бор,
 Мискинликка қўй кадам, мискинликда
маъно бор.

Манманликка, эй доно, бўлди шайтон
мубтало,
 Ман демакда юз бало, мискинликда
маъно бор.

* * *

Ишқ пояси Аршдин баланд – қўлинг етмас,
 Ваҳдат майдин¹ тўла ичган таом тотмас,
 Ишқ сояси тушган ошиқ халққа боқмас...

* * *

Кўзингда гафлат уйқуси, кўнглингда
дунё қайғуси,
 Бу умринг неча бўлғуси, қўп энди,
уйқудин уйғон.

¹ *Ваҳдат* – Оллоҳ таолонинг ягоналиги, тавҳид. *Ваҳдат майи* – Оллоҳнинг ягоналигини хис қилиш маърифатига эриштирадиган илохий май. Муҳаммад алайҳиссалом Меърож кечаси Оллоҳ таоло ҳузуридаги илохий майдан тотган эканлар.

Шайтон келиб иймонимни қилса расво,
Биродарлар, аро йўлда қолдим эмди,

Бу ҳолатга сўз айтурга йўқтур дармон,
Ўчуб қолгай вужудимдин шамъи иймон,
Қизил гулдек ушбу юзунг бўлур сомон,
Яқин – бўлгунг ер остига ниҳон эмди.

Зану фарзанд, оға-ини йиғлиб келгай,
Мерос дебон молу мулкинг бўлуб олгай,
Итдек судраб, қаро ерга сани кўмгай,
Овқат қилгай Қариш отлиғ илон эмди.

* * *

Ҳақиқатдин хикмат айтдим – доно қани?
Яхши-ёмон ҳозир туриб, боқиб тани,
Ҳайвон қилмай, одам қилди Мавлом сани,
Ҳар жафоға кўнгин деди, кўндим мано.

* * *

Ҳақ йўлида жон бермасанг, бандалик қил.

* * *

Тақлид ишим – таҳқиқ¹ сари уланмади,
Мунглиғ бошим нафс илкидин қутулмади,
Тилим, оғзим ғийбат сўздин тийилмади,
Заифдандур, начук Сирот ўтгум мано?..

¹ Таҳқиқ – текшириш, тадқиқ қилиш, нарсанинг моҳиятини билиш, ҳақиқатга етиш. Тасаввуфда банданинг ҳақиқатни кашф этиш учун қиладиган саъй-ҳаракати.

Мўмин куллар тавба тею қайғуюрлар,
Тавбасизлар бу дунёда қонё бўлур,
Хар бандани сири недур – Тангрим билур,
Сирим, айбим зоҳир бўлса, неткум мано?

* * * *

Ишк қаттик йўлдур.

* * *

Ишки тушса, доно бўлса, ақли шошар,
Бағри куйиб, ёши оқиб, тўлиб-тошар,
Ошиқлари хар бир кунда юз минг яшар...

* * *

Кўринг бу замонанинг шайхлари
Гадо янглиф элдин-элга кезарлар-о.
Халқ мани азизим деб айтсин тею,
Хар мажлисда халқаларин тузарлар-о.

* * *

Оллоҳ ёди улуг ёддур, айтур бўлсам,
Асал янглиф сучук бўлур тилим менинг.

* * *

Нафс-хаво отин миниб, бозор этиб,
Ёвуқ-яқин қариндошни озор этиб,
Билмайин ман ўз-ўзимни ўтға отиб,
Вақт бўлди – ўтдин ўзум олғум келур.

Кўз очилиб, харом танлар қувватланди,
 Нафс-хаво, такаббурлар бутоғланди,
 Ишқ-муҳаббат ўти кўнглум ичра ёнди,
 Ул бутоғни эмди ўзум кесгум келур.

* * *

Жон олмоққа Азроилга қилса фармон,
 Дунё молин ришва берсанг, қўймас омон.

* * *

Олтин-кумуш, молу заринг оро кирмас.

* * *

Ушбу дунё бир соатдир, агар билсанг.

* * *

Жон булбули учмоқ истар бўстон кириб,
 Гул ишқида муҳаббатни жомин ичиб,
 Алойиқу¹ авойиқни² дамин кесиб,
 Учқон яхши анинг сари уча билса.

Дарду холат пайдо қилган ишқлик бўлур,
 Жўшу хуруш³ хосил этган завқлик бўлур,
 Шавқ шаробин ичган киши шавқлик бўлур,
 Ул шаробдек шароб бўлмас ича билса.

¹ *Алойиқ* – боғликлик; дунё молига хирсу хавас.

² *Авойиқ* – монеликлар; ходисалар.

³ *Жўшу хуруш* – хаяжону жазавага тушиш, завқу тугён.

* * *

Дунё дебон дин ишқидин курук қолдим,
Дунё ичра мендек хайрон қолган борму?

* * *

Манманликда урма дам, манманликда
даъво бор,
Мискинликка қўй қадам, мискинликда
маъно бор.

Манманликка, эй доно, бўлди шайтон
мубтало,
Ман демакда юз бало, мискинликда
маъно бор.

* * *

Ишқ пояси Аршдин баланд – қўлинг етмас,
Ваҳдат майдин¹ тўла ичган таом тотмас,
Ишқ сояси тушган ошиқ халққа бокмас...

* * *

Кўзингда гафлат уйқуси, кўнглингда
дунё қайғуси,
Бу умринг неча бўлғуси, қўп эмди,
уйқудин уйғон.

¹ *Ваҳдат* – Оллоҳ таолонинг ягоналиги, тавҳид. *Ваҳдат майи* – Оллоҳнинг ягоналигини ҳис қилиш маърифатига эриштирадиган илоҳий май. Мухаммад алайҳиссалом Меърож кечаси Оллоҳ таоло ҳузурдаги илоҳий майдан тотган эканлар.

* * *

Ишқ ўтида куйган ошиқ билмас ўзин,
 Беҳуш юрар – халойиққа айтмас сўзин,
 Ҳаққа боқар – дунё сари солмас кўзин,
 Йиғламайму – жон маҳрамин топмасман-о.

* * *

Уйқу танга роҳатдур, вале¹ жонға захматдур,
 Уйғоқларға раҳматдур, нега мунча уурсан?²

Атонг ўлди билурсан, анонг ўлди билурсан,
 Сен ҳам бир кун ўлурсан, нега мунча уурсан?

* * *

Дунё учун бу дунёга келгоним йўқ,
 Уқбо учун тариқатга киргоним йўқ,
 Ҳақдин ўзга савдоларни билгоним йўқ,
 Бу дунёга дийдор учун келдим, дўстлар.

* * *

Журму исён гириҳларин³ мунда ечмай,
 Шайтон ғолиб, жон берарда шоштим ман-о.

* * *

Кўнгул кўзин ёритмай тоат қилса,
 Дарғоҳиға мақбул эмас, билдим ман-о.

¹ *Вале* – ва лекин, балки.

² *Уюмоқ* – ухламоқ.

³ *Гирриҳ* – тугун, чигил, мушкуллик.

* * *

Ишқ мақоми турлик мақом – ақлинг етмас,
Бошдин-оёқ жабру жафо, меҳнат кетмас,
Маломатлар, ихонатлар қилса – ўтмас,
Ломаконда Ҳақдин сабоқ олдим мано.

* * *

Ишқ балоси бошқа тушса, нолон қилур,
Ақлинг олиб, беҳуш қилиб, ҳайрон қилур.

* * *

Ҳақ йўлига кириб бўлмас пок бўлмасанг.

* * *

Нафсим мени кўб югуртди Ҳаққа боқмай,
Кеча-кундуз беғам юрдим ёшим оқмай,
Ҳою ҳавас, мовуманлик ўтқа ёқмай...

* * *

Дунё – бозор ичра кириб, қуллар озар.

* * *

Чин ошиқлар ўтдин не деб хазар қилсун?

* * *

Собир бўлиб, умид тутар ваъдасиға,
Жафосидин чин ошиқлар қайтмас бўлур.

* * *

Биздин сўнгра охир ул-замон ёкин бўлганда, ондоғ машойихлар пайдо бўлғайким, Иблис алайҳилаъна олардин сабақ олғай ва ҳамма халк оларға муҳиб¹ бўлғай ва муридларни бошқара олмағайлар.

* * *

У шайхларким, муридларидин тамаъ қилғай ва жонини кувфру залолатдин² ойирмағай ва аҳли бидъатни³ яхши кўрғай ва аҳли суннатни ёмон кўрғай ва илми шарият бирлан амал қилмағай ва номаҳрамларға кўз солғайлар ва ёмонлиғ пеша қилиб, Оллоҳ таолонинг раҳматидин умид тутқай ва машойихлар ишини хор кўрғай, муридлари рад бўлғай ва ўзлари муртад бўлғай ва яна хорлиқ-зорлиқ бирла муридларининг эшигида юругайлар. Ул холда муридлардин ниёз олғайлар. Агар муридлари назру ниёз бермаса, урушқайлар.

* * *

Шайх улким, ниёз олса, мустаҳиқларға⁴, ғариб, бечораға бергайлар. Агар олиб, ўзи еса, мурдор эт емишдек бўлғай. Агар тўн олиб кий-

¹ *Муҳиб* – 1) дўст; 2) ошиқ.

² *Залолат* – йўлдан адашиш, гумроҳлик.

³ *Аҳли бидъат* – шариятга хилоф иш тутувчилар, Куръон ва Суннатга зид янгиликлар киритувчилар.

⁴ *Мустаҳиқ* – лойик, муносиб.

са, ул тун тўзгунча Ҳақ таоло намоз, рўзасини қабул қилмағай ва агар олган ниёзидин нон қилиб еса, Ҳақ таоло они дўзахда турлук азобға гирифтор қилғай. Ва агар ондоғ шайхға ҳар киши эътиқод қилса, кофир бўлғай. Ондоғ шайхлар малъунтурур¹. Онинг фитнаси Даж-жолдин баттар, шариатда, тарикатда, ҳақиқатда, маърифатда муртадтурур².

* * *

Ҳар ким пирлик ва шайхлик даъвосин қилур бўлса, қирқ йил то пирнинг хизматида юрмагунча, шайх ўрни онга раво эрмас. Агар мурид олса радтурур.

* * *

Ҳар ким дарвешлик даъвосин қилса, аввал Ҳақ амрина бўйунсунуб, шариат амри бирла бўлғай ва ботил ишлардин ва бидъат ишлардин парҳез қилғай, кеча қиём бўлмагунча, кундуз хизмат қилмагунча, шайхлик даъвосин қилса, ботилтурур. Агар тавба қилмай дунёдин борса, Ҳақ таоло тамукда турлук азобға гирифтор қилғай.

* * *

Эй дарвеш, агар зохид бўлса, риёи обид бўлса, савдойи сўфий бўлса, гадойи дарвеш бўлса, ҳар жой сўфийликлари мурдор, ишла-

¹ *Малъун* – лаънатланган, қарғиш урган.

² *Муртад* – диндан қайтган.

ри фасод, муридлари муртад, сўфийликлари худрўйлик¹, дарвешликлари тамаълик, ниятлари фитналик, тариқатлари ибоҳат², суннатлари бидъат, феъллари қабоҳат, натижалари шақоват³, сирлари хиёнат ва ғусллари⁴ жанобат⁵.

* * *

Сўфийларда риёзат йўқ, фақирларда қаноат йўқ, ғанийларда саҳоват йўқ, дарвешларда ваҳми қиёмат йўқ. Эй дарвеш, аҳволимиз нечук бўлмай?

* * *

Эй дарвеш, билгил ва огоҳ бўлғилким, аввал – калимаи шарият, иккинчи – калимаи тариқат, учинчи – калимаи маърифат, тўртинчи – калимаи ҳақиқатни билмак керак. Агар сўфий бўлуб, бу калималарни билмаса, сўфий эмас.

* * *

Эй дарвеш, машойихи мутақаддиминнинг⁶ фақирлиғини қабул қилиб, сўзлариға пайравлиғ⁷

¹ *Худрўй* – бу ерда: ўз билганидан қолмайдиган.

² *Ибоҳат* – ўзбошимчалик.

³ *Шақоват* – ярамаслик, одамлик қиёфасини йўқотишлик.

⁴ *Ғусл* – пок бўлиш учун махсус тартибда обдан ювиниш.

⁵ *Жанобат* – нопоклик.

⁶ *Мутақаддимин* – дунёдан ўтган азизлар.

⁷ *Пайрав* – эргашиш.

килиб, аҳқому арконларини¹ билиб, ҳаво ва хавасни тарк қилиб, нафсни мужоҳада² ёйи билан синдуруб, ўзига мутеъ қилиб ва қаноатни пеша қилиб, қазосига рози бўлуб, балосига сабр қилиб, неъматига шукр қилиб, айтган рисолаға амал қилиб, Худойи таолонинг амрини бажо келтурса, дарвешлик оти онга мусаллам³ бўлур, йўқ эрса, буларни билмай шайхлик даъвосин қилса, киёмат куни қаро юзлик ўлуб, шарманда бўлғай.

• • •

Фақирлик мартабаси мақоми аълотурур, ҳар кимга муяссар бўлмас!

• • •

Фақирни яхши кўрмак иймондинтурур, фақирни хор тутмок куфртурур.

• • •

Фақирлик мартабаси ва хурмати етти кат осмондин ва етти кат ердин улуғроғтурур.

• • •

Эй дарвеш, ҳар ким ғанийларни икром қилса дунёси учун, абадулабад Худойи таолонинг лаъ-

¹ Аркон – устунлар, таянчлар, асослар.

² Мужоҳада – сазй, ғайрат, жидду жаҳд, нафсни енгиш йўлида курашиш.

³ Мусаллам – тобе бўлган, таслим бўлган.

натига гирифтор бўлур ва агар фақирни хакир кўрса ва ихонат қилса, Худойи таоло чандон азобга гирифтор қилгай. Бул феъл мўминларда бўлмас, магар мунофиқларда бўлгай.

* * *

Агар сўфийга бу дунёнинг неъматини тамом берсалар, кофирларга ишорат қилса керак ва агар уқбо неъматини ва жаннатини тамом берсалар, мўминларга ишорат қилса керак, меҳнат ва ранжи-балони ўзига кўрса керак, сўфий агар хилватда бўлса, Ҳақ таолонинг зикри бирлан бўлса керак ва агар халқ орасида бўлса, шариат амри бирла иш қилса керак.

* * *

Сўфий ҳалол емакдин тавба қилса керак, илло¹, бақадри зарурат то шубҳага тушмагай.

* * *

Агар сўфий дунё неъматини тиласа, сўфий эмас ва агар дуо ва зор билан бало ва меҳнат қилса, сўфийтурур.

* * *

Аҳли дунё баландни тилар ва аҳли уқбо пастликни тилар, хор-зорликни тилар.

¹ Илло – магар.

* * *

Агар сўфийга бало келса, оҳ-воҳ демас ва сабр килур.

* * *

Агар сўфийнинг нафси неъмат орзу килса, нафсини орзусини бермагай.

* * *

Агар сўфий оч бўлса ва бараҳна бўлса, хушнуд бўлгай ва сабрдин ўзгани ихтиёр қилмагай, хуштавозеълик бўлгай.

* * *

Ўқуб Қуръон, тиловат қилмагил тарк, Десанг, охирда бўлсун роҳати марг¹.

* * *

Агар (сўфий) таом еса ва либос кийса, нияти ибодат бўлсун ва аҳли меҳнатдин ўзгани зикр қилмасун ва яна ихлос бирла бўлсун.

* * *

Сўфий ҳар кеча намози таҳажжудни² тарк қилмасун, хавфу ражо ичида бўлсун.

¹ Марг – ўлим, фано.

² Таҳажжуд – туни билан ухламай ибодат қилиш, бедорлик.

* * *

Агар сўфий тоатини халқга зоҳир қилса, риё учун, эллик йиллик тоатини зарра таомга сотқай, Тангри азза ва жаллага шойиста¹ бўлмағай.

* * *

Сўфий йўлига ростлик бирлан кадам қўйса керак ва рост сўзласа керак, зероки, кўнгул тилга хабар берур.

* * *

Яна сўфий нафсини куйдуруб, фано қилса керак, дунёдин сўзламаса керак, Ҳақ таолонинг ёди бирлан хушвақт бўлса керак ва яна сўфий паст бўлса, Ҳақ таолони тобқай, агар ўтқа боқса, Ҳақни кўргай ва агар сувга боқса, Ҳақни кўргай ва агар юқори боқса, Ҳақни кўргай ва агар қуйи боқса, Ҳақни кўргай ва агар илгари боқса, Ҳақни кўргай ва агар ўлтурса, Ҳақни кўргай мушоҳада кўзи бирлан.

* * *

Фақр бир дарёетурур, ул дарёни поёни йўк.

* * *

Кўнгил ранжитма, Оллоҳ кўнгил ранжитувчиларни севмас.

¹ Шойиста – лойик, мувофик, муносиб.

* * *

Инсонлик осон эмас, манманликни қўй, адолатли, фаросатли, самимий ва ишончли бўл.

* * *

Ибодат яхши жамият яратмоқ учундир.

* * *

Ўқиш, фикрлаш ҳам ибодатдир.

* * *

Мусулмон бўлмаса ҳам, бировни ранжитма.

* * *

Севгини, хурматни кундалик ҳаётга жорий қил.

* * *

Душманингда яхшилик қил ва қилган яхшилигингни миннат қилма.

* * *

Ўзинг мухтож бўлганингда бошқаларга ҳам бер.

* * *

Маърифатсизнинг каромати ҳам бўлмайди.

* * *

Кучли, устун бўлсанг ҳам, жанжалдан воз кеч. Ғазабдор бўлганингда юшоқ муомала кўрсат, хато қилма.

* * *

Манманликдан воз кечмагунча тавозеъ эгаси бўлолмайсан. Мутавозиъ бўлмагунча Ҳақ йўлига киролмайсан. Ҳақ йўлида бўлмагунча нафсингни поклай олмайсан.

* * *

Ўткинчи хаваслар, манманлик даъвоси ва худбинликни ташла – булар Ҳақ йўлининг тузоқларидир.

* * *

Инсоннинг энг катта заифлиги ўз кадрини билмаслиги, манманлик қилиб, яхшиларга аҳамият бермаслигидир.

* * *

Ёлғон сўзлаганлар иймонсиз кетувчилардан бўлишади.

* * *

Эранлар йўлидан юрмоқ истасанг, халқ орасида камтарин бўл, жоҳилларнинг суҳбатларидан ва улар билан ўтириб-туришдан сақлан.

Тасаввуф сўзлашув эмас, сўзлашмаслик одо-
бини ўргатади ва инсонни адабли қилиб тарбия-
лайди.

Ғариб Аҳмад сўзи ҳаргиз қаримас,
Агар ер остиға тушса, чуримас.

Яна мансух¹ бўлуб, ул хор бўлмас,
Ўқуғон бандалар бемор бўлмас.

Эшитгонни қилурман анда шафқат,
Жахонда кўрмагай бир зарра меҳнат.

Худойим қилса инъом менга жаннат,
Ўқуғонни килай анда шафоат.

Мени ҳикматларим оламга тўлғон,
Эшитмай ҳар кимса ўлса, қилғай армон.

Мени ҳикматларим дардликка дармон,
Киши бўй элтмаса, ул йўлда қолғон.

Мени ҳикматларим оламда дoston,
Рухум келса, қилур суҳбатни бўстон.

Мени ҳикматларим кони ҳадисдур,
Киши бўй элтмаса, билгил, хабисдур².

¹ Мансух – бекор, эътиборсиз.

² Хабис – ёвуз, бузук, ифлос, нопок.

Мени ҳикматларим фармони Субҳон,
Ўқуб билсанг, хама маънойи Қуръон.

* * *

Мени ҳикматларим шавқи мухаббат,
Кўзини ёшига қилғай таҳорат.

* * *

Мени ҳикматларим ошиққа айтинг,
Дили ойинадек содиққа айтинг.

* * *

Мени ҳикматларим нодон эшитмас,
Дили, кўнгли қаро пандимни олмас.

* * *

Мени ҳикматларим Ҳақни саноси,
Мухаббат аҳлини дардин давоси.

Мени ҳикматларим канду асалдур,
Ҳамма сўзлар ичинда бебадалдур¹.

* * *

Эй беҳабар, дунё ишин орқа солинг.

* * *

Ишқ шиддати бошқа тушса, ошиқ билар,
Бегоналар тошлар отиб, анга кулар.

¹ Бебадал – тенгсиз, мислсиз.

* * *

Беҳабарлар умрин билмай елга сотар,
Ғафлат билан жаҳаннамга кетар, дўстлар.

* * *

Ҳақиқатнинг дарёсини хатари кўб.

* * *

Юз-минг бало бошқа тушса ингранмагил.

* * *

Дийдор кўрай деган ошиқ бедор бўлур.

* * *

Ялғон ошиқ йўлга кирса, бари хато.

* * *

Хожа қулин ҳаргиз зоеъ қўймас бўлур.

* * *

Золим нафсим ҳеч қўймайин ўтқа солди.

* * *

Ҳирсу ҳаво, нафс йўлини қўймоқ керак.

* * *

Ориф улдур, тан мулкини вайрон қилур.

* * *

Ориф ошиқ жон мулкида алам тортса,
 Етти аъзо тоқат қилмай, ларзон бўлур.
 Ишқ дарёси вужуд ичра жўш айласа,
 Бехуд бўлиб, гирдоб ичра ҳайрон бўлур.

* * *

Эр назари теккан киши мардон бўлур.

* * *

Оқил эрсанг, тўғри йўлга кадам урғил,
 Мардонларни суҳбатидин баҳра олғил.

* * *

Ҳалқа ичра бахил кирса, суҳбат бўлмас.

* * *

Қул Хожа Аҳмад, банда бўлсанг,
сахий бўлғил,
 Сахий бўлуб, мискинларға таом бергил,
 Тонгла борсанг, жаннат ичра гуллар тергил,
 Валлоҳ, сахий Ҳақ дийдорин кўрар эрмиш.

* * *

Қул Хожа Аҳмад, нафсдин улуғ бало бўлмас,
 Еру кўкдин тўъма берсам, ҳаргиз тўймас,
 Туфроқ бўлуб, йўлда ётсанг кофир ўлмас,
 Нафси ўлган хуру филмон кучар эрмиш.

* * *

Амал қилғон олимлар икки жаҳон чироғи.

* * *

Хожаман деб лоф урма, ушбу дунё бевафо,
Ким яхшидур, ким ёмон – маълум
бўлур чин куни¹.

* * *

Тоқ бўлдум деб қувонма, ушбу дунё ялғончи,
Вайрон қилур бу ўлум подшоҳларни
мулкини.

* * *

Қаю толиб ҳикматимни тутса азиз,
Қайда борса боши азиз, сўзи лазиз,
Яхши сўзни фаҳм айламас ҳар бетамиз,
Ул сабабдин доно излаб юрдум мано.

* * *

Ҳар ножинсдин сўрсанг, билмас
ишқ кадринаи,
Ишқ кадринаи билганлардин сўрдим мано.

* * *

Каззобларға шайтон берди риё далқин²,
Риёлиқни сўзлар билан урдум мано.

¹ Чин куни – киёмат куни.

² Далқ – дарвешларнинг жундан тикилган либоси, каландарлар хирқаси.

* * *

Ишқ сиррини номардларга айтиб бўлмас,
Неча ёқсанг, бодлиқ¹ ерда чирок ёнмас.

* * *

Мундоғ мушкул бўлурму киши
молин олғонға,
 Киши молин олғонлар нечук жавоб беродур?

* * *

Бу дунёда ямоннинг ямонлиғи юкодур.

* * *

Шариатдин мурод аввал йўлга кирмоқ,
Тарикатдин мурод аввал нафсдин кечмоқ,
Ҳақиқатда азиз жонни фидо қилмоқ,
Жондин кечмай, сир шаробин ичса бўлмас.

* * *

Сўзи ялғон дунё учун амал қилғон,
Дунё солмай, хол сиррини билса бўлмас.

* * *

Бўлмай маъни маънавидин нафсни узмоқ,
Фаввос бўлмай тафаккурга ботса бўлмас.

¹ Бодлиқ – шамол эсиб турган.

* * *

Бу кўнгил бўстонида ажаб бўстон,
Ичинда сайрашурлар ҳазордостон,
Тегма бир шохи узра урлук алвон,
Неъматлари пишгонини кўрар, дўстлар.

Зоҳир неъмат шукрин ғофил билмас,
Ботин доғин қиёс билан айтиб бўлмас,
Зоҳир кўзин ўртмиш ғафлат, боқиб кўрмас,
Ботин кўзи очилса, кўрар дўстлар.

* * *

Жонлар боши йўлдадур, мақсуд эранлардадур,
Эр суҳбатин тиласанг, нафсни ўлтургондадур.

* * *

Нафс ўйидур кибру кин, кибр ичида
йўқдур дин,
Ихлосизин келгонлар шак билан
гумондадур,

* * *

Манманлик қаттиқ тошдин: кўёр сани
ҳақ ишдин,
Ишқ билан манманликни тоштек
ушотқондадур.

* * *

Ҳалол билан ҳаромни, билгил, қайдин еюрсан,
Ҳаром сочиб, ҳалолни ойриб ейдургондадур.

* * *

Эранлар бир лукмани қирк йилда
пишурдилар,
Емайин едурдилар, қарам эранлардадур.

* * *

Ишқ ўтига куйгон ошиқ билмас ўзин,
Беҳуш юрар, халойиқга айтмас сўзин,
Ҳаққа боқар, дунё сари солмас кўзин.

* * *

Хайфи одам, ўз қадрини ўзи билмас,
Манлик қилиб, яхшиларни кўзга илмас.

* * *

Ямондин қоч, яхшиларга бўлғил улфат.

* * *

Маънисига етган олура қанду асал.

* * *

Тили билан умматман деб ёлғон сўзлар,
Халойиқга ваъзин айтиб, дунё излар,
Киши молин олмоқ учун ҳар ён кўзлар,
Даргоҳида Хожам қабул қилармукин?

Ҳикмат ўқуб, ихлос қилиб йўлга киргон,
Яхшиларни изин излаб дуо олгон,
Булҳаваслар ошиқман деб йўлда қолгон,
Даргоҳида Хожам қабул қилармукин?

* * *

Жафо чекиб, меҳнат тортиб, кўргил давлат.

* * *

Нафсинг учун сан ўзунгни ўтқа солма.

* * *

Ҳикмат айтиб, оят, ҳадис сўзин сўзла,
Доноларға айғон сўзунг имо бўлсун.

* * *

Ишқ юкини ерга солсам, ер кўтармас,
Дафтар қилсам, то тириксан битиб бўлмас.

* * *

Молу пулни парво қилмас ошиқ киши,
Йўл устида туфроқ бўлур азиз боши,
Андин сўнгра нурға тўлур ичу тоши,
Тонгла борса, маҳшар аро подшоҳ қилдим.

* * *

Ҳирсу хаво, такаббурдин кўнгил узгил.

* * *

Ишқсиз одам ҳайвон сифат, ҳайрон эрур,
Боши қотиб, ўзин билмай, сарсон эрур,
Дунё излаб, кеча-кундуз гирён эрур,
Дунё учун умрин елга сотар бўлғай.

* * *

Муслмонмиз дегайлар, ҳаром-хариш
егайлар,
Емам деб ҳам тонғайлар, охирзамон белгуси.

Бир-бирига боқмаслар, меҳр-шафқат
қилмаслар,
Охиратни берибон дунё молин олғуси.

* * *

Дунё молин суймагил, дунёни кўб йиғмагил,
Ўлмасман деб аймагил, барча одам ўлгуси.

* * *

Бу дунёда лаҳза фориф бўлмоқ қайдо.

* * *

Ҳақиқатлиғ бу дунёға майл қилмас.

* * *

Дунё манинг мулкум деган султонларға,
Олам молин сонсиз йиғиб олғонларға,
Айшу ишрат бирла машғул бўлғонларға,
Ўлум келса, бири вафо қилмас эрмиш.

Мағрур бўлманг, эй дўстларим, ишрат этиб,
Кеча-кундуз ялғон айтиб, беҳуд ётиб,
Жон олғучи келур эрмиш бир кун етиб,
Мундоғ ерда ғофил юрса бўлмас эрмиш.

* * *

Дунёликға охиратни сота кўрма.

* * *

Гаввос бахрида бўлдум, вужуд шахрини
кездим,
Дурни садафда¹ кўрдум, гавҳарни кон
ичинда.

* * *

Жонни кўрдум жононда, ишкни кўрдум
майдонда,
Ошиқларнинг майдони жумла бўстон
ичинда.

* * *

Эй дўстларим, орифлар холис суҳбат этарлар,
Ул суҳбатда маърифат дурларини сочарлар.

Суҳбат вақти ҳозир бўл, эранларға нозир бўл,
Ул ҳолатда эранлар эрга назар қилурлар.

* * *

Ўзларининг муродин чин ошиқлар тиламас,
Маъшуқининг муродин доим алар тиларлар.

¹ Садаф - ичида гавҳар етиладиган ҳуққа.

* * *

Ишқсиз одам ишқ қадрини билгон борму?

* * *

Кўп ошиқлар бу дунёдин ўтиб кетти,
Гўристон манзилига бориб ётти,
Аҳли иёл, хонумонни тошлаб отти,
Ибрат олиб қизил юзи сўлгон борму?

* * *

Ялгон ошиқ ноинсофдур мисли хубоб¹.

* * *

Муҳаббатсиз халойиқдин доим қочқил.

* * *

Ишқсиз одам одам эрмас – Хақдин паём,
Қайда кўрсанг, ишқсизларга қилманг салом,
Сўз сўзласа, боқиб анга қилманг калом.

* * *

Сўз тошда бўлса, ичда маза бўлмас,
Ичи курук бўлса, анда маза бўлмас,
Нечалар орзу қилиб, баҳра олмас,
Даъвиға маъни олиб, юзланмас ул.

---

¹ *Хубоб* – сув юзида пайдо бўладиган пуфакча, кўпик. Бу сўз мавж билан биргаликда ҳаракат, мохиятнинг зухуротини билдиради.

* * *

Эмгаксизин етмоқлиги эрмас осон,
 Нечук чинграр пишмагунча хуми хумдон,
 Бўлмоғунча бу йўл ичра мунглуғ хайрон,
 Курук ўтун куймагунча кўзланмас ул.

* * *

Оллоҳ билур кимга роҳат, кимга азоб.

* * *

Ҳаким Хожа бандавор, эранлар изин қувар,
 Асиф қилмас мол-тавор, қўймоқ керак,
 дўстларим.

* * *

Ҳар ким қилса тариқатнинг даъвосини,
 Аввал бориб, шариатни билмоқ керак.
 Шариатнинг ишларини адо қилиб,
 Андин сўнгра бу даъвони қилмоқ керак.

Шариатсиз дам урмаслар тариқатда,
 Тариқатсиз дам урмаслар ҳақиқатда,
 Ҳақиқатсиз дам урмаслар маърифатда,
 Барчасини маърифатдин билмоқ керак.

* * *

Муҳаббатнинг дарёсиға чўммагунча
 Эй дўстларим, ишқ гавҳарин олса бўлмас,
 Тонг откунча фарёд уруб, зор инграмай,
 Сарроф бўлмай, ишқ дардини билса бўлмас.

Ишқ дардини билган киши дунё тепар,
Эранларнинг изин олиб, тинмой ўпар,
Муҳаббатнинг шавки билан ёшин сепар,
Ёши окмай риёзатда сўлса бўлмас.

* * *

Ихлос керак, аё толиб, ошиқ бўлсанг,
Жондин кечиб, меҳнат тортиб содиқ бўлсанг.

* * *

Маломатга, ихонатга тоқат керак.

* * *

Бир кун санинг умрунг барги бўлғай хазон,
Ажал келмай тавба қилғил, аё нодон.

* * *

Хақиқатнинг йўлларининг уқбаси кўб,
Ул йўлларга кўрмай-билмай бўлмас юруб,
Юрган етар ул уқбага химмат тутуб,
Манзилларин билиб ани кўча билса.

* * *

Жафо тортмай, меҳнат кўрмай роҳат йўқтур,
Ғофиллар хасрат билан ўтармукин?

* * *

Нафсни уруб, дил, калъасин қилинг холи.

* * *

Бехабарлар билмас сўзни бу фаҳмини.

* * *

Олим улдур, тану жонга рахбар турур,
Жон олами ҳазратиға якин турур,
Муҳаббатнинг шаробидин ичиб турур,
Андоғ олим олим бўлур, дўстларимо.

* * *

Зангор босқон кўнгул равшан бўлармукин?

* * *

Олимлар амал қилмай пандин аюр,
Дунё молин агар кўрса, суюнуб олур,
Бидъат ишлар дунё ичра тўла бўлур.
Қиёмат шиддатидин кўркунг, дўстлар.

*СУЛАЙМОН
БОҚИРҒОНИЙ*

ҲИКМАТ БОҒИНИНГ БУЛБУЛИ

Туркий халқлар орасида Ҳақим ота номи билан шуҳрат қозонган Сулаймон Боқирғоний Хоразмнинг Боқирғон деган қасабасида¹ дунёга келган. Туғилган йили номаълум. 1186 йили устози Аҳмад Яссавийдан йигирма йил кейин вафот этган. Яссавия мактабининг энг забардаст ва энг машҳур намояндаси бўлган бу буюк ватандошимиз «тарикатда ҳам, шеърятда ҳам Аҳмад Яссавий анъаналарининг давомчиси бўлган. У Яссавийнинг учинчи халифаси... Боқирғонийнинг дин ва тасаввуф, ишқ ва ахлоқдан сабоқ берувчи хикматлари Туркистон халқлари орасида кенг тарқалиб, севиб ўқилган»².

Алишер Навоий «Насойим ул-муҳаббат» тазкирасида ёзади: «Оти Сулаймондур ва Хожа Аҳмад Яссавий қаддасаллоху сиррахунинг муридидур. Ҳамоноки, бир кун Хожа табхе³ буюрғондурларки, матбахий⁴ ўтун етмайдур,

¹ Қасаба – катта қишлоқ, шаҳарча.

² Ҳаққулов И. Ўзбек тасаввуф шеърятининг шаклланиши ва таракқиёти. Докторлик диссертацияси автореферати. – Тошкент, 1995. 30-бет.

³ Табх – таом тайёрлаш.

⁴ Матбахий – ошпаз.

деб келгандур. Алар асхобга дегандурларки, ёзидин¹ ўтун териб келтурунг! Ва ул замон ёғин ёғадур экандур. Асхобким, ўтун терибдурлар, алар хизматиға келгунча ёғин жихатидан ўтунлар хўл бўлғондур. Ҳаким ато терган ўтунларини тўниға чирмаб, қурук келтургандур. Хожа Ҳазратлари дегандурларки, эй фарзанд, ҳакимона иш қилдинг ва аларға бу лақаб ондин колғондур. Ва Ҳаким атоға ҳикмат тили гўё бўлубдур. Андоқки, онинг фавоиди² атрок³ оросида машҳурдур»⁴.

Сулаймон Боқирғоний таржимаи ҳолига онд маълумотлар жуда оз. Алишер Навоийнинг «Насойим ул-муҳаббат», Али Сафийнинг «Рашахот», Муфти Зинда Алининг «Самарот ул-машойих» тазкиралари, шунингдек, номаълум муаллифлар томонидан ёзилган ва XIX асрда тил ўзгаришларига учраб бизгача етиб келган «Ҳаким ота рисоласи» шайх-шоир тўғрисида бир қатор маълумотлар беради.

«Рашахот»да келтирилишича, Сулаймон Боқирғоний: «Турк машойихларининг улуғларидан турурлар ва хикматлареким, олар туркий тили била дарвешларнинг муомилаларида ойтибдурлар, Туркистонда маъруф⁵ ва машҳуртурур.

¹ Ёзи – сахро, дашт, чўл.

² Фавоид – фойдалар.

³ Атрок – турклар.

⁴ Алишер Навоий. Мукамал асарлар тўплами. 17-жилд. – Тошкент: «Фан», 2001. 420-бет.

⁵ Маъруф – маълум, таникли.

ниёз қилиб, никоҳлаб беради. Улар уч ўғил кўришади: Муҳаммад Хожа, Афсар Хожа, Хубби Хожа. Фарзандлари орасида Хубби Хожа машхур бўлиб, унинг ҳаёти афсона-ривоятларга йўғрилган.

Ривоят қилишларича, Ҳаким ота машхур аллома, забардаст тилшунос ва муфассир Маҳмуд Замахшарий билан бир даврда яшаган, ҳатто ўғилларини унга шогирдликка берган. Яна у Хожа Баҳоуддин Накшбанднинг тушига кириб, уни яссавия шайхларидан Халил ота тарбиясига йўллайди.

Хотини ёш бўлгани учун Ҳаким ота ўлимидан олдин уни Занги отага никоҳлаб беришни ўғилларига васият қилган. «Занги ота унинг энг забардаст муридларидан бўлиб, у Ўрта Осиё чўлларида номлари машхур тўрт халифа етиштирган: Узун Ҳасан ота, Саййид ота, Садр ота (Садриддин Муҳаммад) ва Бадр ота (Бадриддин Муҳаммад)»¹. Туркистон халқлари орасида Ҳаким ота, Анбар она ва Занги ота муносабатларига доир ривоятлар машхур.

Ҳаким ота халқ ўртасида аввало йирик дин арбоби, кароматлик авлиё сифатида машхур. Қабри Оққўрғон (Оқ қалъа) деган жойда бўлиб, муқаддас зиёратгоҳлардан ҳисобланади.

Абдурауф Фитрат Яссавий ва яссавийлик тариқати туркий халқлар орасида кўплаб хик-

¹ *Муҳаммад Шакар*. Аҳмад Яссавий ва унинг тасаввуфий қарашлари // Хожа Аҳмад Яссавий: ҳаёти, ижоди ва анъаналари. 81-бет.

матнавис шоирларнинг дунёга келишига сабаб бўлганлиги, туркий адабиётга кучли таъсир кўрсатганлигини таъкидлайди. Айни пайтда, «Тазкират ул-авлиё»ларнинг ҳеч бири Аҳмад Яссавийдан бирор сатр ҳикмат келтирмагани ҳолда, ҳаммалари Сулаймон Боқирғонийнинг кўп ҳикматлари борлигини маълум қиладилар, дейди¹. Шайх-шоирнинг исломий рух, тасаввуф ғоялари билан суғорилган ҳикматлари асрлар давомида туркий халқлар яшайдиган ҳудудларда машҳур бўлган. У Қул Сулаймон, Ҳаким Сулаймон, Ҳаким ота таҳаллуслари билан сўфиёна шеърлар, манзумалар яратган. Бу ҳикматлар «Боқирғон китоби» номи остида литография йўли билан Қозонда бир неча марта нашр этилган. Унинг Қозон нашри асосида тайёрланган нусхаси 1991 йили Ўзбекистонда таниқли олимлар Иброҳим Ҳаққул ва Сайфиддин Рафиддинлар томонидан кириш сўзи ва изоҳлар билан чоп қилинди². Ундан Сулаймон Боқирғонийнинг 27 шеъри, 7 ҳикмати, Имоми Аъзам тўғрисидаги бир шеърий ривояти, Исмоил алайҳиссалом ва Биби Марям ҳақидаги икки шеърий қиссаси, Меърожномаси ва Охирзамон муҳаммаси ўрин олган. Абул Бозоров ва Тожи Қораевлар Туркистондан топиб, нашрга

¹ Қаранг: *Абдурауф Фитрат*. Танланган асарлар. 2-жилд. 32–33-бетлар.

² Қаранг: *Сулаймон Боқирғоний*. Боқирғон китоби (Нашрга тайёрловчилар, сўзбоши ва изоҳ муаллифлари И. Ҳаққул, С. Рафиддин). – Тошкент, 1991.

тайёрлаган «Хикматлар куллиёти»да эса шайх-шоирнинг 110 та хикмати келтирилган¹.

Сулаймон Боқирғоний ижоди, бир бутун олганда, ислом тарғиби ва тасаввуф ташвикига бағишланган. У ўз пири ва устози Аҳмад Яссавий анъаналарини давом эттириб, хикматларида кишиларни Ҳақ йўлига даъват қилади, шеърӣй усулда асосий исломӣй тушунчалар ва қоидалар хусусида маълумот беради, машҳур динӣй қиссаларни назм риштасига тизади, Муҳаммад алайҳиссалом ва унинг асҳобини, Мансур Ҳаллож, Боязид Бистомӣй, Иброҳим Адҳам, Жунайд Бағдодӣй, Шайх Шиблий, Аҳмад Яссавӣй каби машҳур тасаввуф арбобларини улуғлаб, шеърлар, байтлар битади, илоҳӣй ишқни ҳасослик билан тараннум этади, назм воситасида тарикат талабларини тушунтиради, инсонӣй камолот йўлида тўсиқ бўлган дунё ва нафсни танқид қилади. Фалсафӣй фикр-мушоҳадалар, панд-насихат ҳам шайх-шоир хикматларининг қат-қатига сингиб кетган. У ўз фикрларини гўзал ва таъсирчан шаклда етказиш учун бадий тасвир воситаларидан ҳам маҳорат билан фойдаланади. Масалан, руҳ ва нафсни ўзаро баҳс-мунозарага киритиб, улардан бирининг афзаллигию иккинчисининг тубанлигини юксак бадий шаклда очиб беради:

*Нафсим айтур: бу беш кунлик тирикликда
Бу дунёда боғу бўстон этойин дер.*

¹ Аҳмад Яссавӣй. Сулаймон Боқирғонӣй. Хикматлар куллиёти. – Тошкент: «Ўзбекистон», 2011, 333–448-бетлар.

Ул бўстонларга солну-солну¹ кирибон
Текма² ёзда турлук мева тотойин дер.

Рухим айтур: кошки Ҳақдин тавфиқ бўлса,
Туни-куни тинмайин ёдин айтсам,
Қисматимдан ортуқ таом емас бўлсам,
Бу дунёни йиғиб-териб нетойин дер.

Бу мумтоз адабиётдаги мунозара жанри хусусиятларини эсга солади.

«Манамма³ кўнглум ичра мунгларим бор», – дейди шайх-шоир бир шеърида. Бу – шоирона мисра, бу – ботин сўзи: рух азоби, виждон кийноқларига ошно қалб эътирофи:

Маъсият қилмишимга пушаймоним бор,
Иблисима малъун турар душманим бор,
Йиғлаюрман, инграюрман туну кун зор,
Манамма кўнглум ичра мунгларим бор.

Ёки мана бу шоирона мисраларни кўринг:

Сирим сирга уланди, кўнглум Аршга йўлланди.
Ишқ қиличи бойланди дарвешларнинг ичинда.

Бу мисралар Сулаймон Боқирғонийнинг йирик тариқат пири бўлибгина қолмай, юксак шеърий салоҳият соҳиби ҳам эканлигидан далолат беради.

Сулаймон Боқирғоний ўз фикрларини халқона мақол-матал, ҳикматли сўзлар, ташбехлар

¹ Солну-солну – солланиб-солланиб юриш, хиром этиш.

² Текма – ҳар бир, ҳар қайси.

³ Манамма – менинг ҳам.

воситасида баён этади. Чунончи, куйидаги тўртликка машаққат чекмаган мақсадга етмайди, ранж чекмаган ганжни қўлга киритмас кабилидаги халқ мақоллари маҳорат билан сингдириб юборилган:

*Қулликсиз бўлмасдир экан дийдор,
Эмгаксиз эр муродига қачон етор?
Фаввос кириб уммонга, гавҳар тобор,
Ранжсиз ганж истабон тобқон борму?*

Халқона тимсол-ташбеҳларга бойлиги учун бу ҳикматлар ҳам содда-тушунарли, ҳам гўзал-жозибали, ҳам кўнгилга яқин, таъсирчан:

*Сухбатлик орифларга жоним бериб,
Сухбатсиз нодонлардан қочғум келур.*

Бу ҳикматларнинг асрлар давомида халқ тилидан тушмай келишининг сабаби ҳам улар тилининг жонли сўзлашув нуткига яқинлигида, услубининг енгил ва равонлигида, тимсолу ташбеҳларнинг кундалик хаётдан олинганлигида:

*Кимга вафо қилди бу фоний дунё,
Бизга, тақи сизга вафо қилгуси йўқ.*

Ёки:

*Айтмагил, қари ўлар, йигит ўлмас,
Кўб, телим йигитлар қари бўлмас.
Вақти етса, дам олгали замон бермас,
Йигитлик ўлуминдин қўрқмасмусан?*

Умар Хайём рубойларидан бирида деган эдики, олган нафасимни қайтариб чиқара олишга ҳам эътимодим йўқ. Файласуф шоир бу билан ўлимни эслаб, хамиша эзилиб юришни эмас, балки ҳеч қачон ўлмайдиган, дунёга устун бўладигандай керилиб, кибру ҳавога берилиб юришни танкид қиляпти, холос. Ахир, минг йил яшаган Одам алайҳиссалом ҳам, 950 йил умр кўрган Нух пайғамбар ҳам охир-оқибат ўлган.

Яссавий билан Боқирғоний ва умуман ҳикмат ёзган барча шоирлар ислом асослари ва тасаввуф ғояларини шеърий йўл билан омма онгига сингдирганлар, халқ қалбига таъсир қилганлар. Чунки шеърий усул фикрни осон ва таъсирчан етказиш ва қабул қилиш имкониятини яратади. Боқирғоний ҳам ўз ҳикматлари орқали ислом асосларини халққа содда ва таъсирчан усулда тушунтиради:

*Бу дунёни берди бизга кўрмоқ учун,
Томуқни Ҳақ яратди кўрқмоқ учун,
Тоатни рўзи қилди учмоқ учун,
Тоат қилиб, учмоқ мулкин олмасмусан?*

«Охирзамон мухаммаси»да жамиятнинг айнишини қиёмат белгиларининг намоён бўлишига ўхшатади:

*Замона охир бўлса, налар бўлғай?
Дунёга турлук-турлук бало тўлғай,
Олимлар чоғир¹ ичиб, зино қилғай,
Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.*

¹ Чоғир – май, ичкилик, шароб.

Сулаймон Боқирғоний шеърларидаги «Зикр – жоннинг роҳати», «шавқ шароби», «Мансур янглиғ», «Жондин кечмай иш битмас» каби иборалар Аҳмад Яссавий ҳикматларини эсга солади. Чунки у устози анъаналаринигина эмас, унинг ғоя ва фикрларини ҳам давом эттирган. Устоз-шогирд ижодидаги мавзулар ўхшашлиги, фикрий муштаракликлар бунинг ёрқин исботи. Машҳур турк олими Фуод Кўпрулузода бу ғоявий-бадий уйғунлик «яссавийликнинг хусусий одоби» эканлигини таъкидлайди.

Иброҳим Ҳаққул эса бу фикрни янада тўлдиради ва ривожлантиради: «Аҳмад Яссавийда бўлганидек, Боқирғонийнинг ҳам ҳикматнависликдаги илҳом манбаи диний-тасаввуфий туйғу ва тушунчалардир. Устозига ўхшаб, Боқирғоний ҳам «касби фикр ила ҳосил бўлган маъни»лардан эмас, балки «кашфи Ҳақ ила» ҳосил бўлган илоҳий туйғулар ва маънилардан сатрлар яратади. Бу эса Аҳмад Яссавий ва Боқирғоний ижод тажрибаларидаги умумий яқинлик, гоҳо ўхшашликка сабаб бўлган»¹.

Ҳикматларидан бирида шайх-шоир «Қул Сулаймон гавҳар янглиғ ҳикмат тузди», – деган эди. Чиндан ҳам, бу ҳикматларнинг ҳар бири бир гавҳар янглиғ. Машҳур аллома Ҳусайн Воиз Кошифий бежиз Сулаймон Боқирғоний хусусида: «Дарвешлар аҳволидин туркий тилда калимоти ҳикматомуз ва латойифи ибра-

¹ Ҳаққул И. Ирфон ва идрок. – Тошкент: «Маънавият», 1998. 41-бет.

тангизлари Туркистон вилоятида маъруф ва машхурдур ва аларнинг фавоиди анфоси кудсийларидиндур», – деб лутф этмаган эди. Бу хикматлар кишиларни ёмон ишлар, ношойиста одатлардан қўл тортиш, фазилатлар касб этиб, камолот йўлидан юришга даъват қилади.

Эргаш ОЧИЛОВ

ҲИКМАТЛАР

Ҳар ким кўрсанг, Хизр бил,
Ҳар тун кўрсанг, Қадр бил.

* * *

Барча – яхши, биз – ёмон,
Барча – буғдой, биз – сомон.

* * *

Тики турғон тўбадур,
Борғонларни ютадур.
Борғонлар келмас бўлди,
Магар манзил андадур.

* * *

Бу ишқ гар бўлмаса, мен нетгай эрдим,
Қамуғ охим маним ишқим килодур.

* * *

Ошиқдин сўрмангиз дунёву уқбо,
Ошиқ маъшук учун ҳар дам ўлодир.
Ошиқни куйдурур ишқ ўти,
Ошиқлар ишқ ўтиға мубталодур.

* * *

Манинг сан боқмағил бу суратимга,
 Юрогим кон бўлуб, бағрим сўлодур.
 Ойирди ишқ мани элу хешимдин¹,
 Кузум ёши окиб, менгзим² сўлодур.

* * *

Мўмин қуллар инграю Ҳақ ёдини қўёрму?
 Тун-кун Раббим саносин айтиб, ҳаргиз тўёрму?

* * *

Намруд ўти Халилга ҳаргиз зиён қилмади,
 Оллоҳ деган бандалар дўзах ичра куёрму?

* * *

Асхоби Кахф итини Ҳақ таоло қўймади,
 Оллоҳ деган кулини ҳаргиз навмид қўёрму?

* * *

Зикр – жоннинг роҳати.

* * *

Ҳар ким тиласа дийдор, ошиқ бўлуб юрар зор,
 Ёдин айтуюр бедор сахар вақти бўлғонда.

* * *

¹ Хеш – қариндош-уруғ, яқинлар.

² Менгзим (Менгизим) – юзим, чехрам.

Тубсиз денгиздир ботиф муҳаббатнинг дарёси.

* * *

Керак бўлса гавҳардир, жондин кечиб, кадам ур,
Жондин кўрксанг, йироқ тур, hozирдир

вақт эгоси.

* * *

Бўлма дунё завкина, бўлғил

Ҳақнинг шавқина.

* * *

Бу дунёдин ким кечгай, арода

ишқ бўлмаса,

Учмоқ қапуғин ким очқай, арода

ишқ бўлмаса.

Рухинг изза¹ олинмас, жонинг мазза бўлинмас,
Кибру нифок аринмас, арода ишқ бўлмаса.

Дунёни тарк қилибон, иззу жоҳни² солибон,
Ким тирилгай ўлубон арода ишқ бўлмаса.

Дору дармон бўлинмас, ўзи ўтдин юлинмас,
Фасод ишдин арилмас, арода ишқ бўлмаса.

Такво бирла тирилмас, зоҳид ўзин қорилмас,
Куфру иймон билинмас, арода ишқ бўлмаса.

¹ Изза — иззат.

² Иззу жоҳ — иззат ва мартаба.

Олимлар жохил бўлур, имом қироат янглур¹,
 Масжидга худ² ким келур, арода
 ишқ бўлмаса.

Сўфий савмаъдин³ чиқар, обид
 масжидни йиқар,
 Минбарни ўтға ёқар, арода ишқ бўлмаса.

Минг йил ибодат қилсанг, тоат
 ичинда қолсанг,
 Махолдур Ҳақни билсанг, арода
 ишқ бўлмаса.

Тасбеҳинг зуннор⁴ бўлур, сажжоданг
 мурдор бўлур,
 Барчаси ағёр⁵ бўлур, арода ишқ бўлмаса.

Одам келмагай эрди, мурсал⁶ туғмагай эрди,
 Раҳмат инмагай эрди арода ишқ бўлмаса.

Нодонларнинг нишони – билмаслар ишқ
 нашъани,
 Қурулмасди дўкони, арода ишқ бўлмаса.

¹ Янглур – янглишур.

² Худ – ўзи.

³ Савмаъ – насронийлар ибодатхонаси.

⁴ Зуннор – насронийлар белига боғлайдиган чилвир.
 Ислом мамлакатларида ғайримусулмонлар ҳам зуннор
 боғлаб юришга мажбур эдилар.

⁵ Ағёр – бегоналар, душманлар.

⁶ Мурсал – элчи, расул.

* * *

Келинг, дўстлар, бу дунёда сабр қилинг,
Худо берган неъматларга шукр қилинг.

* * *

Кимга вафо қилди бу фоний дунё,
Бизга, тақи сизга вафо қилғуси йўқ.

* * *

Охират озуқи – рўза, намоз,
Рўза тутмаз, намоз қилмас мўмин эрмас.

Ложарам¹, қиёмат куни ул бенамоз
Минг кун йиғлаб, бир кун севнуб,
кулғуси йўқ.

* * *

Неча минг йил тирик елсанг, охир ўлгунг,
Тўрт оёқлиғ жинозага² миниб елгунг.
Бу ёлғуз ер қўйнига бир кун киргунг,
Ҳеч ким эрса мунда боқи(й) қолғучи йўқ.

* * *

Ким мунда боқи(й) қолди, айғил манго,
Биздима, борғуларни жумла анго.
Азроил жон олғали келса манго,
Дунё молин ўринж берсанг, олғучи йўқ.

¹ Ложарам – албатта, шубҳасиз.

² Жиноза – тобут, ёғоч от.

* * *

Сафо керак ботин ичра зокир қулға,
 Яромас хийла, тазвир ушбу йўлға,
 Эътимод қилса бўлмас колу қилға,
 Қолни солиб, холи тобо¹ бормиш керак.

* * *

Ўчур зикр нури бирла томук норин,
 Тавба қилиб, нафс яқосин копмиш² керак.

* * *

Ҳақ зикрини хузур бирла аймиш керак.

* * *

Шайхман, деб устун ўран ўтурмағил,
 Мағрур бўлиб, дининг нафсга сан бермағил,
 Ўзингни халқдин ортуқ ҳам кўрмағил,
 Улуғликни Ҳақға сазо кўрмиш керак.

* * *

Инонмағил дунё ичра котлан³ куни,
 Қилурлар то хазратда қабул сани,
 Кўтаргил бошингдин бу кибру мани,
 Қадамни рости «ман»ни куни урмақ керак.

¹ *Тобо* – топиб.

² *Копмоқ* – тишламоқ, йиртмоқ.

³ *Котланмоқ* – ҳаракат қилмоқ, тиришмоқ.

Мизож ўзинг сонға қотғил¹, тоат ўқин
тугал отлиғ,
Иблис айтур: қилма тоат, ман айтурман:
маозаллоҳ!

Оллоҳ десанг, жонға роҳат, ани тутсанг,
хуш саодат,
Иблис айтур: қилма тоат, ман айтурман:
маозаллоҳ!

Қул Сулаймон манинг отим, дўстларимға
ўзим ходим,
Иблис айтур: дунё қадим, ман айтурман:
маозаллоҳ!

* * *

Жондин кечмай иш битмас, нафси
амморатима²,
Куруғ даъви суд этмас, ёлғон кўнгул
берсам ман.

* * *

Даъви телим – сони йўқ, ишксизиннинг
жони йўқ,
Дардсизларга даво йўқ – табибимдин
сўрсам ман.

¹ Мизож ўзинг сонға қотғил – ўзингни сафға қўш.

² *Нафси аммора* – ёмонликка ундовчи нафс.

Нафсим айтур: бу беш кунлик тирикликда
 Бу дунёда боғу бўстон этойин дер.
 Ул бўстонларга солну-солну кирибон
 Текма ёзда турлук мева тотойин дер.

Рухим айтур: шариатнинг илмин билиб,
 Илм бирла тариқатнинг йўлин билиб,
 Сахар вақтинда уёғликни¹ одат қилиб,
 Ўн беш ёшдин қолмиш намоз ўтойин дер.

Нафсим айтур: бу дунёнинг мулкин бўлсам,
 Хитой, Қирғиз, Қипчоқ, Ҳиндистонни олсам,
 Оғибон Чин², олтун, кумуш танлик қилсам,
 Бахт этса, бир ганж тузиб етойин дер.

Рухим айтур: дин ишин яхши қилиб,
 Эзгу, ёвуз – жумласини Рабдин билиб,
 Тунлар бўлса, тоат бирла ўро туриб,
 Кундуз бўлса, савму³ салат⁴ ўтойин дер.

Нафсим айтур: яхши билинг касбим ишин,
 На қилурман емак-ичмак ёзу кишин,
 Текма бир эр кишиларнинг кўрсам ишин,
 Халол-харом емишингни ютойин дер.

¹ Уёғлик – уйғоқлик.

² Чин – Хитой.

³ Савм – рўза.

⁴ Салот – намоз, ибодат.

Рухим айтур: кошки Ҳақдин тавфик бўлсам,
Туни-куни тинмайин Ҳақ ёдин айтсам,
Қисматимдин ортуқ таом емас бўлсам,
Бу дунёни йигиб-териб нетойин дер.

Нафсим айтур: катон¹ кийгил ёйлиқингда²,
Тулки қорсоқ ачуқ кийгил қишлиқингда,
Осий, жофий бухурмасак ўқинамда,
Бу дунёда улуғ отни отойин дер.

Рухим айтур: кечмиш ишга надам³ еюбон,
Тавба суйи бирла ёзуқ кирин ююбон,
Мухаббат камарин белга боғлаюбон,
Бу дунёға талок бериб кетойин дер.

Нафсим айтур: садр⁴ ёнинда ўлтурубон,
Турлук-турлук неъматларни келтурубон,
Ейиб-ичиб, тун-кун қорин тўлдурубон,
Ёстук узра тақя қилиб ётойин дер.

Рухим айтур: туни-куни қатланубон,
Ҳақ Мавлим ризосини тилаюбон,
Қул Сулаймон ишқ отиға отланубон
Узоқ-кечмиш эранларға етойин дер.

¹ Катон — канопдан тўқилган мато, кийимлик.

² Ёй — ёз.

³ Надам — пушаймон, хасрат, афсус.

⁴ Садр — 1) сардор, пешво; 2) юкори, баланд, тўр.

Сахарда уйғонубон зикр айғил,
 Ўлумни фикр этибон кўнгул тирғил,
 Қоронғи гўринг ичра чароғ этгил,
 Чироғинг намозтурур, қилмасмусан?

Туни-куни тинмайин қуллик қилғил,
 Ёторинг тор лаҳаддур, яхши билғил,
 Боруинг узок йўлдур – озук олғил,
 Озуқинг закоттурур, бермасмусан?

Молу тавор, ўғил-қизинг қолғуси йўқ,
 Ўғул-қизинг ёзуқингга кирғуси йўқ,
 Бу жумла санинг бирла борғуси йўқ,
 Сан тақи ёлғузлиқинг билмасмусан?

Ногаҳон бу дунёдин кечмак керак,
 Тақдир қилғон ул шаробдин ичмак керак,
 Ажал келса, азиз жондин кечмак керак,
 Муни билиб, ўзинг ўтдин юлмасмусан?

Туни-куни тинмайин тоат қилғил,
 Мўмин эрсанг, масжид тобо қадам қўйғил,
 Иймоннинг нури санда – шукр қилғил,
 Қул бўлуб, Ҳақға қуллик қилмасмусан?

Бу дунёни берди бизга кўрмак учун,
 Томукни Ҳақ яратди кўркмоқ учун,
 Тоатни рўзи қилди учмоқ учун,
 Тоат қилиб, учмоқ мулкин олмасмусан?

Эранлар юрурлар туну кун зор,
Зор бўлгон кулға Ҳакнинг назари бор,
Эранлар талаб бирла бўлди бедор,
Ул эранлар этогини тутмасмусан?

Қул Сулаймон, эранларга хизмат қилгил,
Қуловузни олубон йўлға киргил,
Ниёзингни бениёзга¹ арз қилгил,
Ҳақ яратди – Ҳақға қуллик қилмасмусан?!

* * *

Билинг, дўстлар, неча кечди, неча қолди,
На бўлгусин, не келгусин билган борму?
Мунда қилгон ишлар анда сўралгуси,
Сўралмайин қутулубон қолгон борму?

Сўралмағай агар бўлса эзгу амал,
Қилмиш амал жумламизга ҳирси амал,
Кеча-кундуз ҳозир туринг – келур ажал,
Ажал келур тебон яроғ қилгон борму?

Қулликсиз бўлмасдир экан дийдор,
Эмгаксиз эр муродиға қачон етор?
Ғаввос кируб уммонға гавҳар тобор,
Ранжсиз ганж истаюбон тобқон борму?

Қутқарғу ўзни мунда қуллик бирлан,
Кирмагу томук ичра манлик бирлан,
Қуллик қилғу мавли санга эрлик бирлан,
Қулликсиз ўзни ўтдин юлгон борму?

¹ Бениёз – Худо.

Яроғ қилғу ҳамду сано, шаҳодатни,
 Одат қилғу қуллиғида қиёфатни,
 Бир кун мингу ул жиноза отлиғ отни,
 Ўшал отға ҳеч минмайин қолғон борму?

* * *

Билур бўлсанг, ганж турур ер вайрон турур.

* * *

Мунгланиб ниёз бирла сахар вақти
 Йиғлаюбон кўзда ёшим сочғум келур.
 Таваккул қиличин иликка олиб,
 Нафсу ҳаво, раъй¹ бошин чобғум келур.

Оллоҳ дебон шайтоннинг захрин ёруб,
 Ўзумни Ҳақнинг ёди бирла ариб²,
 Сухбатлик орифларга жоним беруб,
 Сухбатсиз нодонлардин қочғум келур.

Мунда тавба қилубон нафсдин ёниб,
 Хавони ташлаб, они ўздин кечуб,
 Ушбу ишқ шаробиндин эмди ичиб,
 Мунда адам бўлуб, онда етқум келур.

Аввал-охир, зоҳир-ботин илмин ўқуб,
 Тажаллий³ нури тегиб, эриб, оқиб,

¹ Раъй – ўй, фикр, андиша, тадбир.

² Аримоқ – покламок.

³ Тажалли (й) – жилваланиш, намоён бўлиш. Ҳаққа етган кўнгилда зухур этадиган нур ва сирлар.

Мухаббат мадҳин жоқиб, эриб, оқиб,
Дўстларим, зоҳир-ботин санчғум келур.

* * *

Кирдим ман тариқатнинг бозориға,
Баҳосиз рахтларни олса бўлмас,
Кийдим ман ишқ тўнани бўйға лойик
Ва лекин қийматини билса бўлмас.

Муродим бор – ул бозорда қилсам сотиғ,
Таним, жоним, бор вужудим қўйсам тутуғ,
Неча дамо душвор эрса, иши каттиғ,
Сотиғини қилмағунча ёнса бўлмас.

Ул бозорда дўконлари, бил, иродат,
Мояси¹ маърифат бирла қилғу суҳбат,
Даллоли – эътикод бирла хизмат,
Йўқ эрса, сотуғини қилса бўлмас.

Шариат бозоринда таҳсил керак,
Тариқат бозоринда тақсир² керак,
Ҳақиқат бозоринда асир керак,
Олам йиғлаб, Ҳақ асирин билса бўлмас.

Мухаббат шарбатиндин ичган ошиқ,
Бу дунё хавасиндин кечган ошиқ,
Даъвоси ҳазратинда³ бўлса лойик,
Дийдорини кўрмағунча ёнса бўлмас.

¹ *Моя* – асл, моҳият, асос.

² *Тақсир* – бу ерда: ўзни айблаш, гуноҳкор санаш.

³ *Ҳазрат* – хузур, даргоҳ.

Тобунглар керак эрса бир иродат,
 Пирингдин етилуру санга хуш каромат,
 Чин ошиқ агар тоборса минг маломат,
 Маломатсиз ушбу йўлга кирса бўлмас.

Бу мискин Сулаймонга дуо ёри,
 Дуода мақсудитурур Ҳақ дийдори,
 Биздин ўзга дўстларимиз кечди бори,
 Бу дунёда мангу боқий қолса бўлмас.

* * *

Дўстларимиз, замонамиз ёвуқ келди,
 Тарсо, жухуд, бедин, кофир элга тўлди,
 Билдим эмди – ушбу жаҳон охир бўлди,
 Келинг, дўстлар, Ҳаққа қуллик қило кўринг.

* * *

Уйқуни ҳаром қилғил узун тунда,
 Молингдин закот бергил бу кун мунда,
 Қиёмат бергай санга ёрин анда,
 Ўғил-қизинг илм ўргансун – бер устозга.

* * *

Хайр қилсанг, қилмишингга битилгайсан,
 Тоат бирла борғонларга қотилгайсан¹,
 Қиёмат кун ул томукдин қутулгайсан,
 Келинг, дўстлар, Ҳаққа қуллик қило кўринг.

¹ Қотилмоқ – қўшилмоқ.

Ушбу дунё фоний – боқий эрмас эрмиш,
 Қарор килиб бир ерда турмас эрмиш,
 Ўлганлар яна қайтиб келмас эрмиш,
 Келинг, дўстлар, Ҳаққа қуллик қило кўринг.

Қул Сулаймон, недак бўлғай санинг ишинг,
 Асиф қилмас ота-она, қариндошинг,
 Ўзингни қутқар эмди мунглиф бошинг,
 Келинг, дўстлар, Ҳаққа қуллик қило кўринг.

• • •

Оллоҳ деган ошиқ қуллар маҳрум қолмас.

• • •

Ўздин кечиб, муҳаббатда сизиб оқсам,
 Софий бўлуб, Ҳазрат тобо борғум келур.

• • •

Оллоҳ ёди ошиқлардин холи бўлмас,
 Ҳақиқат эр бу дунёға майл қилмас,
 Ҳайрон бўлуб бу дунёни кўзга илмас,
 Ман тақи бу дунёни қўйғум келур.

Оллоҳ ёди кўнгилларни қилди хуррам,
 Балх мулкини қўюб, гилим¹ кийди Адхам,
 Гилим киюб, ҳидоятға урди қадам,
 Ҳидоятға андоғ қадам урғум келур.

¹ *Гилим* – сўфийлар киядиган жун хирка.

* * *

Оллоҳ деди, такаббурнинг уйин бузди.

* * *

Дийдор тилогон ётмас, елга умрни сотмас,
Мехнатга юзин четмас, жонин фидо қилди-ё.

* * *

Икки севуклук сиғмас бир кўнгулнинг ичинда.

* * *

Осийлар иши душвор, онда кўрмагай дийдор,
Азоб қилур ул Жаббор, ўрни томук деди-ё.

* * *

Қиёмат кун кийин кўргай ото сўзин тутмоғон,
Турлук азоблар кўргай, сўзсизингдир теди-ё.

* * *

Ҳақ фармонин тутинглар, ҳаром,
шубҳа еманглар,
Киши молин олманглар, тебон жавоб берди-ё.

* * *

Расулға бўлғон уммат аросатда бўлур шод,
Бўлур дўзахдан озод, онда жавлон қилди-ё.
Ҳар ким анга етмади, иймонға кирмади,
Куюб дўзах ичинда жовидона¹ колди-ё.

¹ *Жовидона (Жовид)* – доимий, абадий, мангу.

Замона охир бўлса, налар бўлғай?
 Дунёга турлук-турлук бало тўлғай,
 Олимлар чоғир ичиб, зино қилғай,
 Ондин ортуқ тақи ажаб донглари¹ вор².

Саййидзода олимлар чоғир ичғай,
 Ҳалол қўюб, харом ишга ҳарис бўлғай,
 Ҳақ таоло бало қапуғин тамом очқай,
 Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Бахиллар харом бирла ҳарис бўлғай,
 Кўб хотинлар эрларина харом бўлғай,
 Ислом билмас бадбахтлар шодмон бўлғай,
 Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

Замона охир бўлса, олимлар озғай,
 Мўминларнинг ўғил-қизлари есир бўлғай,
 Кофирлар уфтонмай³ манман тегай,
 Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор...

Қул Сулаймон, тоат қилғил, афви қилғай,
 Ўғоним асбобин қавий⁴ бергай,
 Охиратда тоат бирлан раҳм қилғай,
 Ондин ортуқ тақи ажаб донглари вор.

¹ *Донг (Данг)* – хайрон, хайрат.

² *Вор* – бор.

³ *Уфтонмоқ* – уялмоқ, андиша қилмоқ.

⁴ *Қавий* – кучли.

* * *

Бу дунёга боқмағил,
 Молга кўнгул бермағил,
 Ҳақ қуллиғин қўймағил,
 Керак сенга деди-ё.

* * *

Неча турсанг бу дунёда, борурсан
охир укбоға,
 Кўнгул берма, кўз олдурма, вафосиздур
жахон эмди.

Наким қилсанг ҳаётингда, асиф қилмас
мамотингда,
 Мамотинг қилмаса роҳат, на асифдур
ҳаёт эмди.

Инонмағил бу беш кунлук тириклик,
молу айвонга,
 На уй қолгай, на эл қолгай, на мол қолгай,
на жон эмди.

* * *

Даъво кўрки маъни эрур, билинг, дўстлар,
 Ўз айбини ўзи кўруб билгон қони?

* * *

Азизлар, ушбу хасис дунё учун,
 Хор қилур канду азиз ўзлорини,
 Миннатлик жийфа ҳаром лукма учун,
 Сарғартиб заъфарондек юзлорини.

Миннатлик асал еса, басал¹ бўлур,
 Миннатсиз басал еса, асал бўлур,
 Умидсиз хомтамаълар ўсал бўлур,
 Ор қилғил махлукларни рўзлорини.

Бу дунёда мангу тирик қолғум етур,
 Шукрин билмай гофиллар асал еюр,
 Борчинни тўло қўюб, атлас кийур,
 Соқинмаз² икки жома³ бўзлорини.

Бу янглиғ озорини ҳаргиз билмас,
 Яротконни бергониға шукр қилмас,
 Дунёни тугал берса, кўзи тўймас,
 Тўлдурғой бир кун туфроқ кўзларини.

Беш кунлук бу дунёда ғарра бўлма,
 Рўзингни Ҳақдин тила, халқдин кулма,
 Адоғи қул Сулаймон тамаъ қилма,
 Эшитма ўздин аччиғ сўзлорини.

* * *

Аё одам, не учун ғафлат тўнин киёрсан?
 Мағрур бўлуб дунёға, Ҳақ фармонин
 кўёрсан?

Ҳақ фармонин қўюбон, тунлар ётуб уюбон,
 Жон амалин қўюбон нафсга бўйун сунорсан.

¹ Басал – пиёз.

² Соқинмоқ – бу ерда: орзу қилмоқ.

³ Жома – тўн.

Жон амалин кўймагил, нафсга
 бўйун сунмагил,
 Бу нафсингни сукмагил, сақлан,
 ногох куёрсан,
 Кўр мухаббат дарёсин, маърифатнинг
 кимёсин,
 Ушбу фоний дунёсин не мунча кўп
 севорсан?

* * *

Дунё суймоқ хатоларни боши тею,
 Ул Мустафо бизни огоҳ қилмадиму?
 Анинг учун «ал-факру фахрий» тею,
 Уғондин дарвешликни кўлмадиму?

* * *

Текма киши ақл-хушим телим бордур,
 На асиф бор, ўшал тилда сўз бўлмаса.
 Кўрклуб киши кўрклуб бор, деб айтса бўлмас,
 Не кўргулуб бор ўшал юзда кўз бўлмаса.

Эрми бўлур эсиз умрин елга берса,
 Оқил эрмас, озуксизин йўлга кирса,
 Нечама, зебо киши яланг турса,
 На асиф бор, аврат ўртгу бўз бўлмаса.

Ишқ чакмоғин чакса, харгиз ўти сўнмас,
 Ушоқ¹ эгри тизга босса, харгиз кўнмас,

¹ Ушоқ – гўдак, ёш бола.

Қуруқ кулга ўтун солиб хурса¹ ёнмас,
Нетак ёнсун, ўшал кулда кўз² бўлмаса.

Оқил киши муз устида бино қилмас,
Тоғу тошни олтун дебон сотса бўлмас,
Тилакли қул тилагини истаб топмас,
Нетак топсун, эсталикка из бўлмаса.

На асиф бор, қамуғ тонгнинг вақти кечса,
Тоатсизин йигитликни ўти ўчса,
Экинчилар киш кунинда тухум сочса,
На асиф бор ёш умрима ёз бўлмаса.

Сотуқчилар сотуқини хорға сотмас,
Ошиқ куллар Оллоҳ тею, ғофил ётмас,
Қаттиқ кунга қуруқ тикон туртуб ўтмас,
Нетак ўтсун, учи фўлод³ бийиз⁴ бўлмаса.

Коҳил миниб, югурикликка етса бўлмас,
Дўнгрул қушни девра эркан ўтса бўлмас,
Душман табо туксиз ўкни отса бўлмас,
Нетак борсун, кириш киргу кийиз бўлмаса.

Малъун Қорун дунё молин йиғган эрди,
Малъун Шаддод учмохина киргай эрди,
Ушбу жаҳон хуррам бўлуб қилгай эрди,
Ногоҳ яна хазон урар йил бўлмаса.

¹ *Хурса* – бу ерда: пуфласа.

² *Кўз* – бу ерда: чўғ.

³ *Фўлод* – пўлат.

⁴ *Бийиз* – бигиз.

Оч кишилар ош еюрда устун боқмас,
 Тўқ кишига асал берсанг ҳаргиз ёқмас,
 Нодон киши биликни ҳаргиз уқмас,
 Нетак уксин, ақли тамом туз бўлмаса.

Дариф тутма, мўминларга неъматингни,
 Истамагил савобингни, миннатингни,
 Қул Сулаймон, айтатурғил хикматингни,
 Нечама эмиш, сўзунг ўз бўлмаса.

* * *

Олимларга омийлар хизмат қилмаз бўлди,
 Олам аро ҳурматлидур авом эмди.

* * *

Боқий дебон бу дунёга ишонмагил,
 Фонийтурур ушбу дунё – зиндон эмди.

* * *

Эй азиз одам ўғли, дин изиси,
 Дунёнинг албобини¹ кўрмасмусан?
 Йигитлик кучи бирла дунё қувдинг,
 Ётиб эмди орғу бўлди, кўркмасмусан?

Қўюб борғу бу дунёда мунча эмгак,
 Йиғиб-териб эмганибон кучин кўрмоқ,
 Куч кўруб эсланибон қўюб бормак,
 Қўюб борму ҳасратини сонмасмусун?

¹ Албоб – мағиз, моҳият.

Қани ул минг яшагон Одам Сафий,
 Минг ўтгуз йил умр кўргон Нуҳи набий,
 Тўрт минг тўрт юз яшагон Лукмон қани,
 Бу одамлар ерга борди, сонмасмусан?

* * *

Ушбу дунё мазосин неча шириң севарсан,
 Мақом тутмас ҳеч киши, охир бир
 кун кўчарсан.

Суйма дунё сучукин, қил охират сотукин,
 Савол сўрса қоттиғ қийн, на теб жавоб
 бергайсан?

* * *

Тошдин қаттиқ кўрмоқ эрур илм еткуча,
 Ичинда илму хикмат йўллари бор.

* * *

Азалдаги ҳукмидин кул қоча билмас.

* * *

Асал темок бирла оғиз тилму тотир,
 Сўзни ўқуб, амал қилса, хикмат бўлур.

* * *

Эр ул бўлур, канду айбин кунда билса,
 Йигит эркан, тавба қилиб, сочинг берса,
 Изисининг ёдин айту гўрга кирса,
 Анинг гўри бу жаҳондин торми бўлур?

* * *

Ориф куллар Ҳақ ёдидин гофил эрмас,
 Гофил бўлуб, шайтонга мурод бермас,
 Бу йўлга киргон киши нелар кўрмас,
 Кўрмишини текма ерда дерми бўлур?

* * *

Маърифат бирла бўлинур жон иззати,
 Маърифат бўлмаса жон жонми бўлур?
 Маърифат тўнин жонга кийдурмай,
 Ул жонга жонлар аро сонми бўлур?

* * *

Бир нечани ишқ тузар, бир нечани ишқ бузар.

* * *

Ишқ ўтида пишмаган барчаси афсонадур.

* * *

Олимлар ечар жумла мушкилотни,
 Жоҳиллар жаҳлини ким тугар, дўстлар?

* * *

Дину дунё илм бирлан бўлур ҳосил.

* * *

Омийлар тану олим эрур танга жонтек.

* * *

Олимни хорламак ҳеч эрмас раво,
 Хакир кўрмак ул хам еру кўк аро,
 Нечаким факир, мискин ул бенаво,
 Кўрмангиз хор зинҳор инкор, дўстлар.

* * *

Босар ўлум арслон бикин яфғонларни,
 Хиҷоб қилмас бек, подшоҳ деб султонларни,
 Эркисиз элтар қари йигит ўғлонларни,
 Барчасин қаро ерга боса турур.

* * *

Сувсағанда сув бўлмаса, дарё суви на фойда,
 Умр узоқ бўлмаса, соқинч¹ узоқ на фойда,
 Олим бўлғучи қўбтур, амал қилмас, на фойда,
 Гавҳар ётур дарёда, асиф қилмас, на фойда.

* * *

Нафс жисмоний, тан зулмоний,
 жон нуруний.

* * *

Ногаҳон бу дунёдин кўчмоқ керак,
 Такдир қилғон ул шаробдин ичмоқ керак,
 Ажал келса, азиз жондин кечмоқ керак,
 Муни билиб, ўзни ўтдин юлмасмусан?

¹ Соқинч – фикр, ўй, хаёл.

* * *

Борур еринг узоқ йўлдуз, озук олгил,
 Озуқинг иймон турур, билмасмусан?

* * *

Умрунғ кечар, елдек учар, сира келмас ул,
 Инонмағил, таянмағил ушбу жаҳонға.

* * *

Неча ўқуш олтун-кумуш йиғсанг қолғуси,
 Темурдин уй ёсор эсанг, хароб бўлғуси,
 Ажал келиб, яқонг тутуб, ерга чолғуси,
 Эшитиб уқмас, харгиз бокмас дору дармонға.

Биздин бурун бу ер уза кимлор ўттилар,
 Ким обид, ким зоҳид – бори кеттилар,
 Ўшал гўрга, қоттиғ ерга бориб ёттилар,
 Қуруб қайтиб, сизиб оқиб келмас бу ёнға.

* * *

Қаро ерни қарнин кимса кучмоқи бор,
 Озуқсизин борғон қуллар қўб хору зор,
 Ёрниғи кун эсга олиб, бўлғил бедор,
 Мунғлуғ бўлуб, хасрат ичра ўлмас бурун.

Дўстларим, ушбу дунё елдек кечгай,
 Йиғинғон мол-тавор бори қолгай,
 Раҳмат, роҳат сочин эран қачон олгай,
 Хайру тоат озуқини сочмас бурун.

Ғариблиқ душвор эрур, аё дўстлар,
 Хеч кимарса ғариб холин билгон борму?
 Туни-куни ғурбат тортиб ғариблиқда,
 Ичи куюб, хасрат билан ўлгон борму?

Ўтар эрмиш ғариблиқда ғурбат холи,
 То қолмади кўнгул ичра қилу холи,
 Ҳар кунида ўлар эрмиш минг йўл дили,
 Мусулмонлар ғариб холин сўрғон борму?

Юрур эрмиш ғариблиқда қўшдин-қўшқа,
 Душвор эрур гар қўйилса ёстик бошқа,
 Мунглуғ бўлуб ато-ано қариндошқа,
 Дўстларим, бу дардимға дармон борму?

Қариндош хасратида бўлуб хароб,
 Юрагим куйди, бўлди бағрим кабоб,
 Ғарибларга раҳм қилсанг, кўпдур савоб,
 Раҳм қилиб, ғариб холин сўрғон борму?

Ишқсиз жонлар дунёда телим юрар,
сад ҳазор¹,
 Ишқсиз жонлар юргунча ўлса керак,
дўстларим.

Хайру эҳсон қилгонлар ўлмадилар дунёда,
 Охиратда бирига минг олса керак, дўстларим.

¹ Сад ҳазор - юз минг.

МУНДАРИЖА

АХМАД ЯССАВИЙ

<i>Эргаш ОЧИЛОВ. Маъно сирлари.....</i>	4
<i>Хикматлар.....</i>	18

СУЛАЙМОН БОҚИРҒОНИЙ

<i>Эргаш ОЧИЛОВ. Хикмат боғининг булбули.....</i>	228
<i>Хикматлар.....</i>	240

Адабий-бадиий нашр

«Тафаккур тухфаларн»

**АҲМАД ЯССАВИЙ,
СУЛАЙМОН БОҚИРҒОНИЙ**

ҲИКМАТЛАР

Мухаррир *Б. Худоёрова*
Бадиий муҳаррир *Х. Кутлуков*
Техник муҳаррир *Л. Хиждва*
Кичик муҳаррир *Д. Холматова*
Мусаххихлар *Ш. Орипова, М. Ишонхонова*
Компьютерда тайёрловчи *Л. Абкеримова*

Нашр лицензияси А1 № 158, 14.08.09.

Босишга 2013 йил 22 майда рухсат этилди.
Бичими 70x90¹/₃₂. «Vitec Peterburg» гарнитурасида офсет
усулда босилди. Шартли босма табоғи 9,94.
Нашр табоғи 8,97. Адади 2000 нусха.
Буюртма № 13-211.

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг
«O'zbekiston» нашриёт-матбаа иждодий уйи.
100129, Тошкент, Навоий кўчаси, 30

e-mail: uzbekistan@iptd-uzbekistan.uz
www.iptd-uzbekistan.uz